

SOTILASAIKAKAUSLEHTI

JUHLANUMERO / 2021

SUOMEN SOTILASAIKAKAUSLEHTI FINSK MILITÄRTIDSKRIFT

1921

TOIMITUS:

Kenraalimajuri H. IGNATIUS
Päätoimittaja

V. E. TUOMPO
Majuri

E. HANELL
Majuri

O. OLENIUS
Kapteeni

SOTILASAIKAKAUSLEHTI

100

v.

SOTILASAIKAKAUSLEHTI 100 VUOTTA

96. vuosikerta

Juhlanumero [6/2021]

N:o 1000

*Isänmaa tarvitsee puolustajansa
– upseerin.
Upseeri tarvitsee puolustajansa
– Upseeriliiton.*

Pääkirjoitukset

1. Sotilasaikakauslehti juhlii 100-vuotista historiaansa 5
Martti Lehto, päätoimittaja
2. Satavuotias lehtemme uudistuu 7
Ville Viita, puheenjohtaja

Artikkelit

- Sotilasaikakauslehden komeat 100 vuotta 8
Martti Lehto, päätoimittaja
- Jaakko Valtanen päätoimittajana 1970-luvulla 38
Martti Lehto, päätoimittaja
- Esko Nieminen: ajatuksia päätoimittajakaudeltani 1980–90 -luvuilla 40
Esko Nieminen, eversti evp.
- Tapio Niitynperä – päätoimittajana vuosituhannen alussa 46
Tapio Niitynperä, eversti
- Sotilasaikakauslehti 100 vuotta mainosmedian 48
Juha Halminen
- Upseeriliiton edunvalvontaa 1970-luvulta lähtien 52
Martti Lehto, päätoimittaja

SOTILASAIKAKAUSLEHTI

facebook

www.upseeriliitto.fi

Toimitus

Julkaisija Upseeriliitto ry
www.upseeriliitto.fi

Vastaava päätoimittaja
Martti Lehto
puh. 040 525 6630
lehto.martti@kolumbus.fi

Toimitussihteeri, lehden taitto sekä keltaisten sivujen päätoimittaja
Marko Varama
puh. 040 844 8255
varama@upseeriliitto.fi

Toimittajat
2. pääkirjoitus – Ville Viita
Kirjallisuus – Sampo Ahto
Historia – Ohto Manninen
Uusiin tehtäviin – Petri Soppi
Polttopiste – Juha-Antero Puistola
Sotateknikka – Jyri Kosola

Toimituksen osoite
Laivastokatu 1 B, 00160 Helsinki

Ilmoitustilan myynti
Juha Halminen
puh. 050 592 2722
Hämeentie 7, 30100 Forssa
juha.halminen@kolumbus.fi

Tilaushinnat
Vuosikerta (kuusi numeroa) 40 euroa.
Irtonumerot 8 euroa + postitusmaksu.

Osoitteenmuutokset ja tilaukset:
Toimituksen sihteeri Erja Elopuro
puh. 040 537 1799
elopuro@upseeriliitto.fi

Aikakausmedia ry:n jäsen
ISSN 0038-1675

Kansikuva:
Lehtemme kansi vuodelta 1921
Kuvan käsittely: Marko Varama

AO-Paino 2021

SUOMEN SOTILASAIKAKAUSLEHTI FINSK MILITÄRTIDSKRIFT

Suomen Sotilasaikakauslehti, Finsk Militär-
tidskrift kirj. *TOIMITUS*.
Finsk Militär Tidskrift 1881—1909, kirj. *V. SCHVINDT*.
Lentoaseen kehitys ja tehtävät maailman-
sodassa kirj. *A. SOMERSALO*.
Pikakivääri.
Sotilaskirjallisuuden arvostelua: K. Adaridi:
Sotataidon Historia arv. *H. IGNATIUS*.
Ylennykset 6. 12. 20.

NÄYTENUMERO

PROVNUMMER

Sotilasaikakauslehti juhlii 100-vuotista historiaansa

Upseeriliitto (aluksi Suomen Upseeriklubi) perustettiin 24.11.1918 Helsingissä ja väliaikainen liiton johtokunta laati liiton ensimmäisen toimintaohjelman, jossa määriteltiin perustettavan liiton toiminnan päämäärät. Toimintaohjelmaan sisältyi kuusi kohtaa, joista viimeisessä todetaan liiton haluavan toiminnallaan edistää upseereiden tiedollista osaamista julkaisemalla sotilasaikakauslehteä.

Sotilasaikakauslehden julkaiseminen venyi ja Suomen Sotilasaikakauslehden näytenumero saatiin ulos joulukuussa 1920 ja seuraavana vuonna alkoi säännöllinen ilmestyminen, jonka katkaisi vain sotavuodet. Lehden tarkoituksena oli osaltaan auttaa upseeristoa täydentämään koulutustaan, sillä juuri organisoiduissa Puolustusvoimissa ei ollut suomenkielisiä ja meille soveltuvia ohjeita tai ohjesääntöjä. Siksi lehdestä tuli sotatieteellinen julkaisu, jossa artikkelit käsitelivät pääosin taktiikkaa, tekniikkaa, sotahistoriaa sekä puolustus- ja turvallisuuspolitiikkaa. Jonkin verran näiden kirjoitusten lisäksi oli Puolustusvoimiin ja upseeristoon liittyviä kirjoituksia.

Lehteä on julkaistu eri aikoina 4–12 numeroa vuodessa. Sodan jälkeen lehti ilmestyi kuusi kertaa vuodessa ja vuodesta 1963 12 numeroa, joista 1-2 oli kaksoisnumeroita. Vuodesta 2019 lehteä ryhdyttiin julkaisemaan 6 numeroa vuodessa. Tämä juhlanumero on 1000:s ilmestynyt Sotilasaikakauslehti.

Vuonna 1970 siirryttäessä virkaehtosopimusjärjestelmän piiriin haluttiin Upseeriliiton roolia vahvistaa edunvalvontajärjestönä. Myös lehden tuli tukea tätä tehtävää. Siksi vuonna 1972 aloitettiin Upseeriliitto tiedottaa -sivujen julkaisu lehden keskiaukeamalla ja vuoden 1978 alusta ne alkoivat ilmestyä joka numerossa nimellä ”Keltaiset sivut”.

Lehden viimeisten reilun 20 vuoden ajan lehden toimintalinjojen mukaan Sotilasaikakauslehti on Upseeriliiton julkaisu, jonka tavoitteena on palvella liiton tarkoituksiperiä olemalla sisällöltään ja ulkoasultaan maamme johtava turvallisuuspolitiikan ja sotilasalan julkaisu. Se tukee upseeristoa, Puolustusvoimia, Rajavartiolaitosta ja maanpuolustusta. Se välittää myönteistä kuvaa ammattitaitoisesta upseeristosta ja Upseeriliitosta. Lehti haluaa olla myös avoin ja haluttu foorumi sotilasalaa käsitteleville kirjoituksille ja mielipiteille – myös kriittisille.

Kuluneiden 100 vuoden aikana lehteä on uudistettu sekä journalistisen sisällön että ulkoasun osalta. Lehteä on kehitetty toisaalta laadukkaamman aikakauslehden, toisaalta jäsenistön yhteenkuuluvuuden tunnetta ja sitoutumista lisäävän lehden suuntaan. Lehdelle on selkeä peruste: sitä julkaistaan, koska jäsenet haluavat sen ja lisäksi lehti on houkutteleva ja konkreettisesti saatava jäsenetu. Uudistaminen ei pääty tähän, uudistettu Sotilasaikakauslehti ilmestyy helmikuussa 2022.

Tässä juhlanumerossa tehdään katsaus lehden satavuotiseen historiaan, kolmen aikaisemman päätoimittajan aikaa kuvataan ja nykyinen ilmoitushankkija kertoo lehdestä mainosmedianana. Sotilasaikakauslehti on Upseeriliiton järjestölehti, siksi tähän juhlanumeroon on sisällytetty myös katsaus liiton edunvalvonnan historiaan 1970-luvulta lähtien.

Lehden upea historia on ollut mahdollista innostuneen ja osaavan toimituksen, lukijoiden sekä kirjoittamiseen paneutuneiden aktiivisuuden avulla. Tästä teille kaikille lämmin kiitos.

Número 5/2021

5/2021 Puheenjohtajalta

Puolustusvoimien oikeudenhoidon on oltava puolueetonta

Puolustusvoimien on keskityttävä olennaiseen eikä ottaa itselleen poliisin tehtäviä.

5/2021 Päätoimittajalta

Vetäytyminen Afganistanista oli usean vuoden prosessin tulos

Elokuu 2021 muistetaan kaoottisesta sotilaiden ja siviilien evakuoinnista Afganistanista.

STRENGTHENING RESILIENCE

5/2021 Artikkelit

Yhteiskunnan resilienssi – perusta myös puolustukselle

Puolustautuminen hybridivaikuttamista vastaan edellyttää kohteeksi joutuneelta maalta kriisinsietokykyä eli resilienssiä.

Valtioneuvoston puolustuselonteko

5/2021 Edunvalvonta

Puolustuselonteko vaatii täydentämistä

Valtioneuvoston puolustuselonteko eduskunnalle hyväksyttiin valtioneuvoston yleisistunnossa 9.9.2021.

5/2021 Edunvalvonta

Meripalvelu

Meripalvelun kehittämiskokeilu on ollut työaikalain kehittämistyössä askel oikeaan suuntaan.

5/2021 Edunvalvonta

Laki kansainvälisen avun antamisesta aktivoitiin ensimmäistä kertaa

Osallistuminen kansainvälisen avun antamiseen on yksi Puolustusvoimien lakisääteisistä tehtävistä.

5/2021 Edunvalvonta

Etätyösuositus päättyy

Siirtyminen laajennettuun etätööhön on pakottanut avaamaan silmiä työn tekemisestä ja sen eri tavoista Rajavartioloitoksessa.

Satavuotias lehtemme uudistuu

Upseerien äänenkannattaja palvelee jäsenistöä, mutta on jatkossa enemmän myös yhteiskunnallisen keskustelun herättäjä.

Sotilasaikakauslehdellä on ollut satavuotisen tarinansa aikana monta roolia. Marsalkka Mannerheim piti tärkeänä, että eri koulutustaustoilta olevat upseerit yhdistyvät. Syntyi Upseeriliitto. Upseereille tarvittiin myös lehti, jossa kirjoitettiin erityisesti jäsenistölle tärkeitä asioita. Kansakunnan historian alussa lehdessä käsiteltiin paljon ohjesääntöjä. Niin tänäkin päivänä lehdessä kirjoitetaan upseereille mielenkiintoisista asioista muun muassa taktiikasta ja sotatekniikasta. Puolustusselonteossa tarkastellaan tänä päivänä viittä eri dimensiota; maa, meri, ilma, kyber ja avaruus. Lehden kirjoitukset ulottuvat näiden kaikkien dimensioiden alueelle.

Muistan ajan, kun nuori maanpuolustuksesta, turvallisuudesta ja yhteiskunnallisesta keskustelusta kiinnostunut lukiolainen pääsi ostamaan Sotilasaikakauslehden Akateemisesta Kirjakaupasta. Ostin lehden juuri sen vuoksi, että sain lisää tietoa upseerien kertomana. Tällaista toista lehteä ei ollut silloin eikä vielä tänäkään päivänä. Upseerin ei ole aina helppo sanoa asioita julkisuuteen. Oma lehti tarjoaa siihen hyvän kanavan.

Upseeriliitosta on kehittynyt voimakas upseerien etuja ajava järjestö. Lehti on muuttunut vuosikymmenten aikana tukemaan liiton edunval-

vonnan viestintää. Osa sanoo lukevansa lehdestä heti edunvalvontaosion eli keltaiset sivut. Lehden merkitys edunvalvonnan viestinnässä oli aikoinaan suuri. Viimeiseen dead lineen asti liiton puheenjohtaja ja toimisto miettivät kuinka kertoa edunvalvonnasta mahdollisimman ajankohdaisesti. Lehteä taitettiin yön pimeinä tunteina. Viestintä oli ensisijaisesti tiedottamista. Nykyisin liitto hyödyntää viestinnässä lukuisia eri kanavia. Näymme enemmän muussa mediassa ja otamme kantaa upseereille tärkeisiin asioihin verkkosivuilla sekä sosiaalisessa mediassa.

Liitto on uudistunut. Samalla tavalla myös lehden tulee uudistua. Meillä on tällä hetkellä menossa lehden kehittämisprosessi yhdessä ulkopuolisen kumppanin kanssa. Lehti on aikakauslehti, joten sen tulee myös näyttää nykyaikaiselta aikakauslehdeltä. Tarvitsemme lisää luettavuutta, kuvitusta ja keveyttä.

Ulkoasun lisäksi uudistamme sisällön. Julkaisemme myös jatkossa artikkeleja, mutta sen rinnalla teemme juttumatkoja kentälle ja kirjoitamme enemmän kansainvälisistä ja yhteiskunnallisesti kiinnostavista aiheista. Sotilasaikakauslehden juttuja jaetaan tulevaisuudessa yhä enemmän digitaalisesti eri kanavia hyödyntäen. Lehti on siis edelleen jäsenlehti, mutta tavoitteemme on tuoda upseerien asiaa esille vahvasti myös päättäjille. Haluamme herättää kannanotoillamme myös kansallisesti merkittävää keskustelua. Toivon, että lehti on edelleen myös nuoria lukijoitamme kiinnostava.

Päätoimittaja
ST, eversti evp.
Martti Lehto

Sotilasaikakauslehden komeat 100 vuotta

Upseeriliitto päätti perustamisensa yhteydessä vuonna 1918 ryhtyä julkaisemaan sotilasaikakauslehteä. Lehden näytenumero ilmestyi loppuvuonna 1920 ja seuraavana vuonna Sotilasaikakauslehti alkoi ilmestyä säännöllisesti, vain talvi- ja jatkosodan aikana keskeytyen.

Vapaus sodan jälkeinen suomalainen upseeristo oli koulutustaustaltaan hyvin heterogeeninen. Suomen upseerikunta muodostui pääosin neljän eri upseeriryhmän edustajista. Ensimmäisen ryhmän muodostivat Suomen Kadettikoulusta vuosina 1812–1903 valmistuneet, jotka valtaosin palvelivat Venäjän keisarikunnan armeijassa. Suomen itsenäistyessä heitä oli palveluksessa 130, joista osa palasi Suomeen.

Toisen keskeisen ryhmän muodostivat jääkärit. Saksassa koulutukseen värväytyi kaikkiaan 1897 henkilöä. Syksyllä 1917 Suomeen saapui 60 jääkäriä, jotka alkoivat organisoida Suomen armeijan pohjaa kouluttaen suojeluskuntia. Kolmannen ryhmän muodostivat erilaisilla kursseilla vapaus sodan aikana tai sen jälkeen koulutuksen saaneet upseerit. Koulutusta annettiin esimerkiksi Vöyrin koulussa ja Viipurin Markovillassa.

Neljännän ryhmän muodostivat ne upseerit, joille saksalaiset antoivat joukoissaan vuosina 1918–19 upseerikoulutusta kuten Haminassa jalkaväen taisteluskoulussa, jossa koulutettiin kolmella kuuden viikon kurssilla 98 upseeria.

Upseerikunnan koulutuksellisesta hajanaisuudesta huolimatta tai juuri sen vuoksi vuonna 1918 eri upseeriryhmien välillä käytiin alustavia neuvotteluja yhteisen järjestön perustamisesta. Lopputuloksena *Suomen Upseeriklubi* perustettiin 24.11.1918 Helsingissä Katajanokan Kasinolla. Klubin päätarkoituksena oli yhdistää eri upseeriryhmiä ja koota ne yhdeksi voimakkaaksi upseerikunnaksi.

Väliaikainen Upseeriliiton johtokunta laati liiton ensimmäisen toimintaohjelman, jossa määriteltiin perustettavan liiton toiminnan päämäärät. Toimintaohjelman kuudennessa kohdassa todettiin, että ”Liitto haluaa toiminnallaan edistää upseereiden tiedollista ja fyysistä osaamista julkaisemalla sotilasaikakauslehteä, järjestämällä esitelmiä sotilaallisista kysymyksistä sekä erilaatuisia urheilukilpailuja.”

Sotilasaikakauslehden perustaminen käynnistetään

Suomen Upseerien liiton johtokunnan kokouksessa 15.6.1919 päätettiin ryhtyä valmisteleviin toimiin

upseereja varten tarkoitetun sotilasaikakauslehden perustamiseksi. Jääkärikapteeni (jalkaväen kenraali) **Oiva Olenius** sai tehtäväkseen laatia ehdotuksen toimituskomitean muodostamisesta aikakauslehden julkaisemista varten. Asia ei edennyt kovin ripeästi ja 13.4.1920 johtokunnan kokouksessa annettiin kenraalimajuri **Guido Gadolinille** (Haminasta valmistunut) tehtäväksi ryhtyä toimiin valtionavun saamiseksi sotilaallisen aikakauslehden julkaisemiseksi. Avustajaksi hänelle määrättiin kapteeni Olenius. Liiton johtokunta valitsi 25.5.1920 toimikunnan laatimaan lopullisen suunnitelman lehden julkaisemiseksi. Siihen nimettiin eversti **Maximillian Spåre**, jääkärimajuri (kenraaliluutnantti) **Viljo Tuompo** ja kapteeni Olenius.

Liiton johtokunnan kokouksessa 24.9.1920 em. toimikunnan puolesta majuri Tuompo esitti ehdotuksen, jonka mukaan:

- Anotaan valtionapua perustamiskustannuksia varten 25 000 Smk ja vuosittaista avustusta 20 000 Smk,
- Aluksi julkaistaan lehteä 16 sivuisena,
- Julkaisukielenä ovat suomi ja ruotsi,
- Lähetetään kiertokirje joukko-osastoihin tilaajien lukumäärän selvittämiseksi.

Liiton johtokunnan kokouksessa 1.10.1920 vahvistettiin lehden toimitus, johon kuuluisi vastaava toimittaja (= päätoimittaja) ja kolme toimitussihteeriä (kaksi suomenkielistä ja yksi ruotsinkielinen) ja heille varahenkilöt. Lehden nimeksi päätettiin **Suomen sotatieteellinen aikakauslehti, Finsk Militär Tidsskrift**. Kokous päätti kutsua päätoimittajaksi eversti (tykistökenraali) **Vilho Nenosen** ja jos hän ei suostu, niin pyydetään kenraalimajuri (kenraaliluutnantti) **Hannes Ignatiusta**.

Toimitussihteereiksi nimettiin jääkärimajuri Viljo Tuompo, jääkärimajuri (kenraaliluutnantti) Edward Hanell ja jääkärikapteeni Oiva Olenius. Päätoimittajan saamiseen saakka vt. päätoimittajana toimi majuri Tuompo. Tilat toimitukselle osoitettiin Katajanokan Upseerikasinon kirjastohuoneesta. Päätettiin lisäksi lähettää täydentävä perustelu sotaministeri kenraalimajuri Bruno Jalanderille sotilaallisen aikakauslehden välttämättömyydestä.

Jo seuraavassa Upseeriliiton johtokunnan kokouksessa 29.10.1920 lehden nimi muutettiin **Suomen Sotilasaikakauslehdeksi** toimituksen esityksestä. Vuonna 1935 lehden nimi muutettiin nykyiseen muotoon **Sotilasaikakauslehdeksi**.

Vilho Nenonen (1883–1960) aloitti Haminan Kadettikoulun vuonna 1894. Tykistöstä kiinnostunut ja matemaattisesti lahjakas Nenonen hyväksyttiin opiskelemaan Mihailin Tykistökouluun Pietariin.

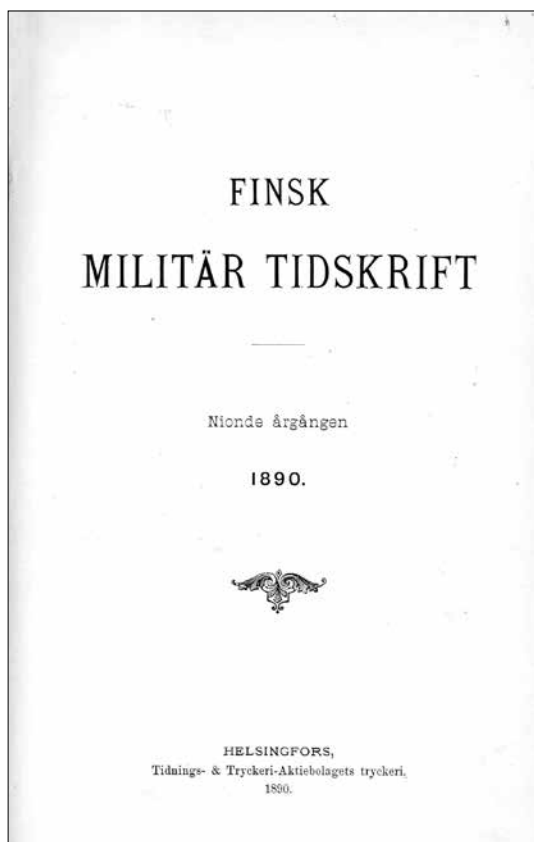
Vapaussodan jälkeen Nenonen toimi tykistön tarkastajana lähes yhtäjaksoisesti vuodesta 1920 vuoteen 1937. Tiedossa ei

ole, kuinka Nenonen suhtautui päätoimittajuuteen. Nenonen erosi virasta helmikuussa 1947.

Hannes Ignatius (1871–1941) oli valmistunut Haminan kadettikoulusta 1892 ja kävi Nikolajevin sota-akatemian Pietarissa 1896–1899. Ratsumestari Ignatius palveli Suomen Rakuunarykmentissä, josta erosi vuoden 1901 sortotoimenpiteiden vuoksi.

Hän siirtyi liike-elämän palvelukseen ja toimi aktiivisesti Suomen itsenäistymispyrkimyksissä ja toimi vuodesta 1918 läheisessä yhteistyössä kenraali (Suomen marsalkka) C. G. E. Mannerheimin kanssa. Kenraali Ignatius erosi vakinaisesta palveluksesta 1920 ja siirrettiin reserviin. Hän toimi aktiivisesti ja laajasti sotatieteiden parissa ja talvisodan syttyessä marraskuussa 1939 palasi aktiivipalvelukseen lyhyeksi aikaa.

Finsk Militär Tidskrift, ensimmäinen sotilasaikakauslehti Suomessa

Ruotsinkielinen *Finsk Militär Tidskrift* ilmestyi vuosina 1881–1901. Lehden perustamisen taustalla oli vuoden 1878 asevelvollisuuslaki, joka toi Suomelle oman Venäjän armeijasta erillään toimivan armeijan. Sen toiminta alkoi keväällä 1881, jolloin ensimmäiset kutsunnat pidettiin. Upseerikoulutusta varaten Suomen kadettikoulu toimi vuosina 1819–1903 aluksi Haapaniemellä ja sitten Haminassa.

Suomen oman armeijan toiminnan alkaminen vuonna 1881 oli peruste julkaista sotatieteellistä aikakauslehteä. Artikkelit käsittelivät sotataitoa historiallisiin tapahtumiin sidottuna ja niissä kerrottiin myös Suomen armeijan toimista, koulutuksesta ja organisaatiosta. Kirjoittajina oli Kadettikoulun ja tarkk'ampujapataljoonan upseereita ja myös siviilihenkilöitä. Mukana lehdessä oli myös katsauksia ulkomaisista sotilasalan lehdistä kuten *Militär Wochenblatt*, *Neue Militärische Blätter*, *Wojenni Sbornik*, *Revue Militaire de l'Etranger*, *Norks Militaert Tidskrift*, *Kongl. Kriegsvetenskapssakademiens handlingar och tidskrift*. Loppuvuosina lehdessä oli myös tietoja henkilövaihdoksista pataljoonissa.

Vuoden 1881 toimi päätoimittajana **Carl Ferdinand von Wahlberg** (1847–1920), joka oli suomalainen lääkäri, kirjailija ja valtiopäivämies. Seuraavana vuonna 1882 toimitusvastuussa olivat eversti **F. Procopé** ja everstiluutnantti **L. Munck** Wahlbergin jatkaessa toimitussihteerinä. Wahlberg oli mukana lehden toimituksessa koko sen toiminnan ajan. Tammikuun 1901 numero oli viimeinen, joka ilmestyi. Lopettamisen syynä lieenee vuonna 1901 alkanut sortokausi, jolloin tarkk'ampujapataljoonat ja rakuunarykmentti lakkautettiin. Haminan kadettikoulu lakkautettiin 24. huhtikuuta 1903 ja kaartin pataljoona 8. elokuuta 1905.

Finsk Militär Tidskriftillä ja Sotilasaikakauslehdellä yhtenevä lähtökohta

Finsk Militär Tidskrift julkaisemisen perustana oli Suomen oman armeijan perustaminen. Päätoimittaja totesi lehden ensimmäisessä numerossa, että nyt kun Suomen armeija muodostetaan, niin upseerin tulee olla kokenut ja asiantunteva kouluttaja. Lehdellä oli halu lisätä niin sotilaiden kuin siviilien kiinnostusta sotatieteisiin. Lisäksi lehdessä oli tarkoitus antaa tilaa keskustelulle ja mielipiteiden vaihdolle. Carl von Wahlbergin mukaan:

”Den finska militärtidskriftens ändamål blifva, att bidraga till lösning af de militära spörsmål, dem förhållanden hos oss kunna framkalla främst på de egentliga krigsvetenskapernas område.”

Vapaussodan jälkeen Suomi oli vastaavassa tilanteessa: piti rakentaa kansalliset puolustusvoimat käyttäen hyväksi olemassa olevia rakenteita ja eri koulutustaustaista henkilöstöä. Päätoimittaja Hannes Ignatius totesi joulukuun 1920 näytynumeron pääkirjoituksessa perusteen lehden julkaisemiselle:

”Voidaksemme saada maamme puolustuslaitoksen sen tehtäviä vastaavaan kuntoon, on ehdottomasti vaadittava, että armeijamme upseeristo ylimmästä alimpaan saakka on nykyaikaisen sotatieteen vaatimusten tasalla.”

Lehden tarkoituksena oli osaltaan auttaa upseereja ja suojeluskuntalaisia täydentämään koulutustaan ja osaamistaan. Alusta alkaen lehdessä julkaistiin

puhtaasti sotatieteellisten kirjoitusten lisäksi armeijaan ja upseeristoon liittyviä kirjoituksia.

Artikkelit koostuivat neljästä pääkokonaisuudesta: taktiikka, tekniikka, sotahistoria sekä puolustus- ja turvallisuuspolitiikka, jolta alueelta varhaisina vuosina artikkeleita oli selvästi nykyistä vähemmän. Lähisotahistoriaa käsittelevissä artikkeleissa otettiin useasti kantaa saatuihin oppeihin ja kuinka niitä tuli soveltaa kyseisenä aikana.

Alkuvuosien haasteita

Sotilasaikakauslehden tarkoitus ei ollut toimia Upseeriliiton järjestölehtenä vaan sotilasammattilaisena julkaisuna. Lehti oli kaikkien tilattavissa, eikä se ollut liiton jäsenmaksuun kuuluva palvelu. Tarkoitus oli, että lehti olisi taloudellisesti itsenäinen ja kattaisi julkaisukustannukset valtion avustuksin ja tilausmaksuin.

Lehden itsenäistä asemaa kuvaa Upseeriliiton sääntöehdotus vuonna 1923, jossa lehteä ei mainita lainkaan osana liiton toimintaa. Lehti toimikin hyvin itsenäisesti ja 21.11.1923 majuri Olenius saikin tehtäväkseen laatia selostuksen Sotilasaikakauslehden suhteesta Upseeriliittoon. Samaan aikaan lehden toimitus harkitsi lehden kustantamisen antamista jollekin kustannusyhtiölle, jonka tuli kantaa taloudellinen vastuu lehdestä.

Päätoimittaja Ignatius erosi Upseeriliiton johtokunnasta ja liitosta johtokunnan kokouksessa 30.10.1924, koska yksi liiton tarkoituspäätöksi – jäsenen yhdistäminen yhtenäiseksi upseerikunnaksi – ei toteutunut. Eroon liittyi liitossa kytenyt jääkäriupseereiden ja ns. tsaarin upseereiden välinen eripura. Ignatius saatiin ylipuhuttua jatkamaan lehden päätoimittajana, jona hän toimi vuoden 1925 loppuun.

Samassa lokakuun kokouksessa todettiin, että Upseeriliiton ja Sotilasaikakauslehden suhdetta ei ole vielä kukaan määritellyt ja majuri Oleniuksen tuli laatia ehdotus järjestelyistä. Hän antoi johtokunnan kokouksessa 10.11.1924 selostuksen, jonka mukaan liiton johtokunnan toimimattomuus on ollut syynä heikkoon yhteydenpitoon. Edellytettiin, että lehdelle laaditaan johtosääntö. Johtosääntö esitettiin 18.11.1924 ja tarkennettiin 13.2.1925 johtokunnan kokouksessa 3§:n osalta, jossa oli edellytetty lehden toimituksen jäseniltä liiton jäsenyyttä. Nyt tämä vaatimus poistettiin ja näin liitosta eronnut Ignatius saattoi jatkaa päätoimittajana.

Tämän lehden ensimmäisen 13.1.1925 hyväksytyn johtosäännön mukaan ”Sotatieteellisen harrastuk-

sen ylläpitämiseksi ja levittämiseksi julkaisee Suomen Upseeriliitto ”Suomen Sotilasaikakauslehti – Finsk Militärtidskrift” – nimistä suomen- ja ruotsinkielistä aikakauslehteä.” Upseeriliiton johtokunnan tehtävä oli nimittää toimituskunnan jäsenet, määrittää heidän palkkionsa ja tarkastaa lehden talous.

Kustantaja vaihtui vuosiksi 1926–1930

Marraskuussa 1925 liitossa todettiin, että kovin harva upseeri tilasi lehden. Keskusteltiin sen sisällyttämisestä jäsenmaksuun, mutta päätöstä ei tuolloin tehty. Päätettiin kuitenkin lähettää Sotilasaikakauslehti kaikille jäsenille vuonna 1926.

Hannes Ignatius ilmoitti erostaan päätoimittajan tehtävästä kirjeessään liiton johtokunnalle 9.12.1925. Hän ehdotti myös, että *Suomen Sotilas* kustantaisi lehden ja suhtautui positiivisesti Sotateknillisen aikakauslehden sulauttamisesta Sotilasaikakauslehteen. Lähettämässään kirjeessä liiton johtokunta valtitti sitä suurta menetystä, jonka päätoimittajan ero aiheutti samalla lausuen kiitoksen Ignatiuksen suuriarvoisesta ja uhrautuvasta työstä Suomen upseeriston sotatieteellisen harrastuksen herättämisessä.

Liiton johtokunta hyväksyi 14.12.1925 äänestyksen jälkeen lehden kustantamisen siirtämisen Suomen Sotilalle. Suomen Sotilaan perustajina ja osakkeenomis-

Sodan jälkeen lehteä arvosteltiin liian tieteelliseksi ja osa jäsenistöstä katsoi, ettei Upseeriliiton tulisi julkaista tieteellistä lehteä vaan järjestölehteä. Upseeriliiton julkaisu- ja propagandavaliokunta laatikin lokakuussa 1947 muistion, jossa käsiteltiin Sotilasaikakauslehden asemaa ja taloutta. Lehteä pidettiin tarpeellisena ja pätevänä, olihan se ainoa sotatieteellinen julkaisu maassamme. Mutta lehti ei ollut järjestölehti ja sen kustannukset olivat samaa suuruusluokkaa kuin koko jäsenmaksutuotto. Näin oltiin erittäin riippuvaisia valtionavusta. Vaihtoehtoksi nähtiin joko antaa lehti Pääesikunnan tai Sotatieteellisen seuran vastuulle tai muuttaa se järjestölehteksi. Tätä viimeistä vaihtoehtoa valiokunta esitti, jolloin lehdestä tulisi parempi yhdysside liiton johdon ja jäsenistön välillä.

Silloinen lehden toimituskunta vastusti muutosta, koska lehti oli sillä hetkellä ainoa tieteellinen sotilasalan julkaisu. Neuvotteluissa oli saatu Puolustusvoimat tilaamaan 1700 vuosikertaa, jolloin lehden kannattavuus oli taattu. Liiton vuosikokous päätti vuosikokouksessaan 22.2.1948 muuttaa lehden järjestölehteksi. Tuloksena oli kuitenkin kompromissi, jossa lehden luonnetta ei haluttu suuresti muuttaa, mutta siitä jäivät pois syvälliset tekniset kirjoitukset ja tilalle tulivat yleisluonteisemmat aiheet. Lisäksi Upseeriliitolle tarjottiin laajasti palstatilaa tiedonannoilleen. Saman vuoden lopun liiton vuosikokous oli vahvasti järjestölehden kannalla ja

1949 julkaisu- ja propagandavaliokunnan tuli edistää kehitystä järjestölehden suuntaan. Helmikuussa 1950 hallitus päätti, että liiton tiedotteita annetaan jäsenistölle lehden välityksellä. Lehti ei käytännössä muuttunut merkittävästi, mutta siihen lisättiin liiton tiedotusnäkökulma.

Vuoden 1952 numerossa 5 julkaistiinkin Upseeriliiton toimintakertomus vuodelta 1951. Liiton toimintakertomuksia ja vuosikokouksen pöytäkirjan lyhennelmiä julkaistiin varsin säännöllisesti. Ne sijoitettiin lehden loppuun ennen mainoksia. 1960-luvun lopulla Tiedotuksia-osio sai selkeämmän muotoa ja se oli liiton pääsihteerin ja tiedotussihteerin tuottama.

Vuoden 1959 johtosäännössä tuotiin ensi kertaa esille järjestönäkökulma, jonka mukaan:

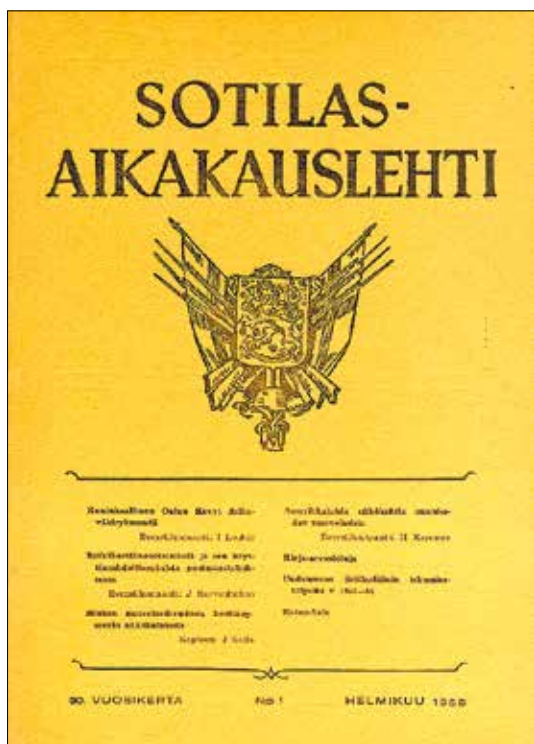
”Sotilasaikakauslehden tarkoituksena on toimia liiton äänenkannattajana, julkaista tiedotuksia liiton jäsenille, käsitellä maanpuolustusta ja erityisesti sotilasalaa koskevia kysymyksiä, saattaa julkisuuteen jäsenten ammatillista kasvatusta edistäviä kirjoituksia ja tukea puolustusvoimain päällystön tutkimustyötä julkaisemalla tutkimustyön tuloksia sekä edistää muullakin tavoin sotilaallista kehitystä.”

Myös ensimmäistä kertaa maanpuolustus näkyi lehden linjassa. Sama ajatus näkyi vuoden 1965 johtosäännössä, mutta liiton tiedotusten julkaiseminen oli siirretty tehtäväluettelossa viimeiseksi. Vuonna 1971 laadittiin suunnitelma erityisen jäsenistölle tarkoitetun tiedotuslehtisen julkaisemiseksi. Vuonna 1971 julkaistiin lehden syyskuun numerossa luutnantti **J. Ahvosen** kirjoittama erikoisliite ”Puolustuslaitoksen akavalaisen luottamusmiessopimuksen periaatteet ja soveltaminen käytäntöön.”

Upseeriliiton toimintasuunnitelmassa vuodelle 1972 esitettiin, että

1. Sotilasaikakauslehti säilytetään suurin piirtein nykyisen kaltaisena ammattijulkaisuna, jossa jäsenille tarkoitettua informaatiota on suhteellisen vähän.
2. Jäsenistön informoimiseksi nykyistä tehokkaammin ryhdytään vuoden 1972 alusta lukien julkaisemaan erityistä tiedotuslehtistä, joka ilmestyisi melko epäsäännöllisesti tarpeen mukaan.

Eversti **Jaakko Valtasen** aloittaessa lehden päätoimittajana vuoden 1972 helmikuun numerossa liiton tiedottaminen sai uuden muodon. Nyt lehden kes-

UPSEERILIITTO TIEDOTTA

N:o 1/72

TIEDOTTAMISEN PULMA

Upseeriliiton hallitus on saanut vastaanottaa kritiikkiä siitä, että liiton johdon antamat tiedotukset eivät saavuta jäsenkuntaa. Tämän vuoksi on selvitetty eri mahdollisuuksia tiedottamisen tehostamiseksi. Pätevimmäksi tavaksi on todettu tiedotustilaisuuksien järjestäminen osastoissa, mutta tämän kaltaisella toiminnalla on nykyisissä puitteissa omat rajoituksensa, osastoja on paljon ja toimihenkilöitä vähän.

Kirjallinen informaatio on tapahtunut Sotilasaikakauslehdessä julkaistuilla tiedotuksilla sekä osastoille jaetuilla kiertokirjeillä. SAL:ssä julkaistujen tiedotusten lukumäärät ovat vv 1969—1971 kasvaneet 24—59—100, ja ilmeistä on, että nämä tiedotukset ovat menneet hyvin perille. Eri asia on sitten, ettei julkisessa painotuotteessa voida kaikkia asioita tyhjentävästi julkaista. Myös kiertokirjeitä on liisätty paitsi lukumäärältään myös jakelultaan. Vv. 1969—1971 julkaistiin 12—13 —19 kt-kirjettä. Näissä ollut sanoma on varmasti saavuttanut osastojen johdon, mutta itse jäsenkenttä lienee jäänyt suurelta osalta tietoa vaille.

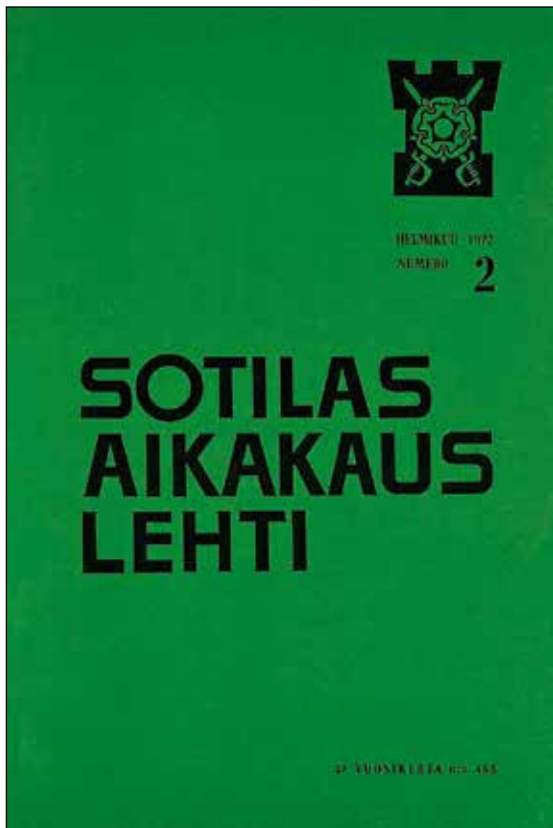
Kokeilematta on vielä oman tiedotuslehtisen käyttö, jolla on nähtävissä ainakin ne kaksi hyvää puolta, että ne saapuvat jokaisen jäsenen kotiin ja että niissä voidaan julkaista asiat melko avoimesti, koska lehtisen jakelu rajoitetaan vain jäsenille. Nyt on kädessänne ensimmäinen "Upseeriliitto tiedottaa" lehtisen kokeilukappale. Se jaetaan tällä kertaa SAL:n yhteydessä mutta vain jäsenkunnalle. Myöhemmin, kun saadaan luotua oma adremalevystö, voidaan lehtistä julkaista aina tarpeen ilmaantuessa.

Tähän sisältyy monenlaista asiaa, josta osa lienee jo jäsenten tietoisuudessa, mutta sallittakoon jonkin verran toistoakin — kokeilun nimessä. Etsimme nyt muotoa, sisältöä, luonnetta jne. Mielipiteet, niin yksityiset kuin osastojenkin, otetaan kiitollisuudella vastaan.

Pääsihteeri

TÄMÄ LEHTINEN SISÄLTÄÄ

- tietoja liiton sääntöjen uudistamistyöstä,
- eläketietoutta,
- Akavan kuulumisia ja
- ajankohtaista omasta liitosta.

kelle oli sijoitettu vihreälle paperille painettu *"Upseeriliitto tiedottaa"*. Tässä uudentyyppisessä tiedotteessa pääsihteeri everstiluutnantti **Paavo Jokisalo** analysoi silloista tiedottamisen ongelmaa. Hänen mukaansa tiedotustilaisuudet osastoissa olivat sopivimpia, mutta niiden järjestäminen hankalaa. Lehdessä olleiden tiedotusten ja liiton kiertokirjeiden määrää oli lisätty, mutta kunnolla koko jäsenistöä ne eivät olleet tavoittaneet.

Upseeriliitto tiedottaa julkaistiin joka toisessa numerossa. Vuoden 1973 alussa päätoimittajana aloitti majuri **Eero Vettenranta** ja samassa yhteydessä ryhdyttiin liitossa uudelleen analysoimaan tiedotustoimintaa ja valmistelemaan uutta johtosääntöä. Tätä varten perustettiin tiedotusvaliokunta. Upseeriliitto tiedottaa sisälsi vain jäsenille tarkoitettua informaatiota, joten sitä ryhdyttiin jakamaan suoraan jäsenille eikä Sotilasaikakauslehden välissä.

Vuoden 1974 johtosäännössä todetaan, että Sotilasaikakauslehti toimii Upseeriliiton äänenkannattajana tarkoituksenaan:

- Edistää Upseeriliiton säännöissä ilmaistujen tavoitteiden toteutumista,
- Syventää ja laajentaa sotilasammattillista ja yleistä koulutusta ja kasvatusta koskevaa tietoutta,

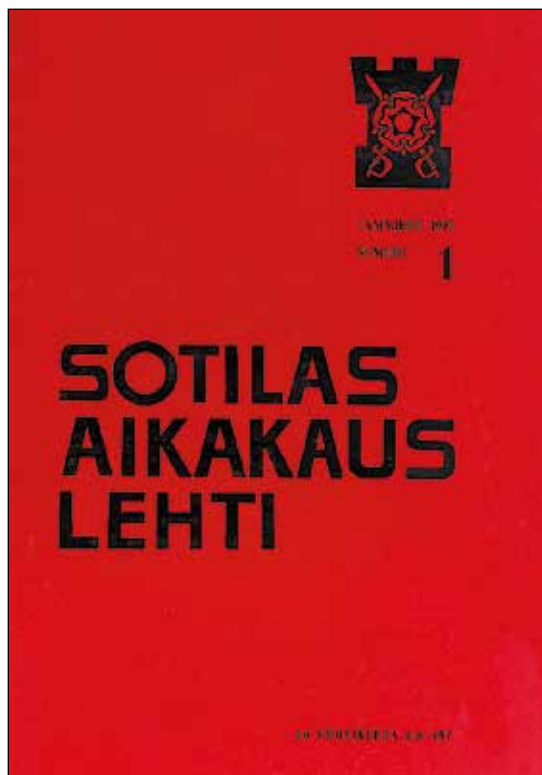
- Julkaista liiton jäsenille tiedotuksia ja julkistaa liiton kannanotot,
- Tarkastella maanpuolustusta koskevia kysymyksiä sekä kehittää ja suunnata maanpuolustuksellista ajattelua kansallisten etujemme mukaisesti.

Edelleen johtosäännön mukaan "tarkoituksen saavuttamiseksi Sotilasaikakauslehden on sisällöltään ja ulkoasultaan oltava edustava, ajankohtainen ja virkeä tyydyttääkseen ja lisätäkseen lukijakuntaansa."

Upseeriliiton ohjelma 1976 totesi, että "liitto keskittyy julkaisutoiminnassaan oman jäsenistönsä ammatillisen ja järjestötietouden kehittämiseen. Tässä tarkoituksessa liitto kehittää Sotilasaikakauslehteä ja sen liitteenä toimitettavaa Upseeriliitto tiedottaa -julkaisua siten, että lehti pystyy entistä paremmin palvelemaan lukijakuntaansa sekä laajentamaan levikkiään."

"Upseeriliitto tiedottaa" -lehtinen palasi Sotilasaikakauslehden tammikuun numerosta 1978. Sen toimittaminen oli annettu liiton tiedotuspäällikkö **Heikki Myllön** tehtäväksi. Nämä keltaiselle painetut sivut oli helppo löytää lehdestä ja haluttaessa irtottaa ja säilyttää erillisinä.

Keltaiset sivut ovat taitollisesti kehittyneet ajan hengessä samalla säilyttäen luonteensa informoida jäsenistöä ja sidosryhmiä liiton toiminnasta, tavoitteista ja tuloksista.

UPSEERILIITTO TIEDOTTAA

MAALISKUU.
1977

- Luottamusmiehet opissa
- VES-asiaa
- Viisi mökkiä Kottaisenrantaan
- Liittovaltuusto koolle
- Puolustushallinnon henkilöstöpoliittinen ohjelma
- Taistelukoulu kaipaa valokuvia
- Aulis Eskölle kunniakilpi
- Valtion ryhmähenkivakuutus
- Tilaisuuksia Helsingin osastossa
- Tiedotuksia

Luottamusmiehet opissa

Akavan avustamana Upseeriliitto koulutti uudet luottamusmiehensä päivän kurssilla 19. 1. Katajanokan Kasinolla. Täysoppineita Virkaehtosopimus-kirjan tuntijoita ei päivässä voida tehdä, joten uusille luottamusmiehille pyrittiin antamaan perustietoutta merkittävää lakisääteistä asemaansa varten. Eri puolilta Suomea oli 46 kutsuttua saapunut Kasinon juhlasaliin, josta kuvamme on otettu.

Tilanne

Uusi koulutusjärjestelmä käyttöön

s 36

Uuden koulutusjärjestelmän mukaisesti upseerin ylempää korkeakoulututkintoa opiskelemaan hyväksytyt opiskelijat on valittu. Heitä voidaan oikeutetusti kutsua kohta kadeteiksi.

Toivottavasti kaikki hyväksytyt myös ilmestyvät opinahjoihinsa eivätkä lykkää tuloaan ensi vuoteen, jolloin ei arvostettu upseerin pitkä ja kapea virka ole enää itsestäänselvyys kaikille opinnoissaan hyvinkään menestyneille.

Uudistus kaikkine kiireineen on herättänyt runsaasti keskustelua ja arvostelua niin eri järjestöissä kuin lehdistössäkin.

Koulutusjärjestelmän uudistamisen ohessa Puolustusvoimat on kampanjoinut myös työnantajakuvastaan, sekin on herättänyt keskustelua.

Koulutusuudistuksen erinomaisuudesta ja rekrytointikampanjan tuloksista on puolustusvoimat tiedottanut aktiivisesti.

Tiedotettu totuus on kuitenkin ollut liian hyvä ollakseen täysin totta.

Reippailla tulkinnoilla ja sopivilla vertailuaineistoilla tappiokin saadaan näyttämään voitolta.

MVa

Uusia ohjeita työsuhdeasunnoista

s 37

Puolustusvoimat on antanut ohjeita työsuhdeasunnoista tänä kesänä. Vuokrasopimuksia uusitaan - missä asut kolmen vuoden kuluksua?

Päätuottamusmiehen palsta s 40

Minne töihin EUK:n jälkeen?

Oma halukkuus pyritään ottamaan huomioon. Suoritusarvioinneista ei ole annettu keskiarvosuosituksia.

Kannanotto työnantajakuva-

kampanjasta s 38

Puolustushallinnon ammattijärjestöjen kirje uudelle Puolustusvoimien komentajalle.

Tapahtumakalenteri

s 41

Konttinen ja Vierumäki

s 46

Talviaikojen arvonnat

Ohjeita reserviin siirtyville

s 42

Upseeriliiton yhteystiedot

s 46

Ajatuksia lakituvan penkiltä

s 45

Golf - sotilasliikuntaa parhaimmillaan

s 45

Käytä hyväksesi Upseeriliiton mahdollisuuksia oppia pelaamaan ja harrastaa golfia.

Upseeriliitto tiedottaa - keltaiset sivut

Päätoimittaja Marko Varama

Vakituiset avustajat:

- Pekka Kling
- Sakari Keckman
- Pekka Kouri
- Pirjo Markkinen
- Kari Haapanen
- Erja Elopuro

(yhteystiedot keltaisten viimeisellä sivulla)

1980-luvulla Sotilasajakauslehti integroitui tiiviimmin osaksi liiton toimintaa. 1974 lehden talous oli liitetty osaksi liiton taloutta ja 1984 lehti ei laatinut enää omaa toimintakertomustaan. Vuonna 1987 julkaistussa ”Upseeriliittona 1990-luvulle” todettiin, että ”Upseeriliiton sisäisen tiedotustoiminnan tarkoituksena on saattaa jokainen jäsen tietoiseksi toiminnan tavoitteista, keinoista ja saavutuksista. Ulkoinen tiedotus painopisteytetään suurten linjaky symysten julkiseen kampanjointiin.” Järjestöllinen tiedotustoiminta oli noussut keskeiseen asemaan ohi pelkän julkaisu toiminnan.

Vuonna 1992 liiton hallitus totesi, että ”Sotilasajakauslehti on Upseeriliiton julkaisema Suomen johtava sotilasammattilehti, joka edistää upseeriston ammattitaitoa, -arvostusta ja yhteiskunnallista asemaa.” Haluttiin kehittää upseeriston tietämystä ja ajattelua sekä lisäksi tuottaa yhteiskunnallista vai kuttavuutta.

Upseeriliiton *Toimintalinja 2000* on määritellyt Sotilasajakauslehden julkaisu strategian viimeisten 20 vuoden aikana. Toimintalinjan mukaan ”Sotilasajakauslehti on Upseeriliiton julkaisu, jonka tavoitteena on palvella liiton tarkoituksia:

- Olemalla sisällöltään ja ulkoasultaan maamme johtava turvallisuuspolitiikan ja sotilasalan julkaisu,
- Tukemalla upseeristoa, puolustusvoimia, rajavartiolaitosta ja maanpuolustusta,
- Välttämällä lehden lukijoille myönteinen kuva ammattitaitoisesta upseeristosta ja sen etujärjestöstä Upseeriliitosta,
- Olemalla avoin ja haluttu foorumi sotilasalaa käsitteleville kirjoituksille ja mielipiteille – myös kriittisille.”

Sotilasajakauslehti oli vakiinnuttanut asemansa maan johtavana sotilasalan ammattilehtenä ja samalla se toimi tiedotus- ja yhteydenpitokanavana jäsenistön suuntaan. Tämän yhteydenpidon rinnalle tulivat 1990-luvulta lähtien jatkuvasti uudistuvat digitaaliset palvelut.

Sotilasajakauslehden 23 päätoimittajaa

Pääosalla lehden päätoimittajia on ollut yhteys Upseeriliiton toimintaan. Heitä on ollut liiton puheenjohtajina ja varapuheenjohtajina ja hallituksen jäseninä. Päätoimittajat ovat hoitaneet tehtävää osajäsenenä ja omien tehtäviensä ohella palkkiopohjalta. Pääosa päätoimittajista oli virassa hoitaessaan tätä tehtävää. Osa oli virassa aloittaessaan, mutta jat-

koivat jonkin aikaa ollessaan eläkkeellä vakinaisesta palveluksesta. Vain kenraalimajuri Hannes Ignatius ja eversti **Esko Nieminen** eivät olleet enää virassa aloittaessaan päätoimittajuuden.

Kuten edellä on kerrottu, Sotilasajakauslehden ensimmäinen päätoimittaja kenraalimajuri Hannes Ignatius ilmoitti kirjeessään 9.12.1925 eroavansa päätoimittajan tehtävästä.

Päätoimittajaksi valittiin jääkärikoulutuksen saanut kenraalimajuri (jalkaväenkenraali) **Aarne Sihvo**, joka oli jo vuoden toiminut Upseeriliiton puheenjohtajana. Hän toimi myös sotaväen väliaikaisena ja virkaatekevänä päällikkönä.

Sihvon jälkeen liiton puheenjohtajaksi ja lehden päätoimittajaksi valittiin vuoden 1928 alusta jääkärieversti (kenraaliluutnantti) **Karl Lennart Oesch**. Vuonna 1929 liiton puheenjohtajavaalissa koettiin yllätys, kun vastoin ennako-odotuksia puheenjohtajaksi valittiin eversti (jääkärikenraali) **Väinö Valve**. Valinnan jälkiselvittelyissä tarvittiin lakimiesten tulkintaa. Valinta ei miellyttänyt Oeschia, vaan hän pyysi kirjeessään 4.6.1929 eroa liiton jäsenyydestä ja lehden päätoimittajan tehtävästä. Liiton johtokunta käsitteli asiaa ja lähetti lähetystön (everstiluutnantti **Svensson**, everstiluutnantti **Karikoski** ja kapteeni **Walkama**) Oeschin puheille pyytämään häntä jäämään lehden päätoimittajaksi, johon pyyntöön Oesch suostui. Liiton puheenjohtajaksi hänet valittiin uudestaan vuoden kuluttua, jossa tehtävässä hän toimi vuoden 1932 loppuun. Hän jatkoi päätoimittajana aina vuoteen 1939 ja talvisodan alkuun saakka, jolloin lehden julkaiseminen keskeytyi syyskuun numeron jälkeen.

Liiton puheenjohtajaksi oli valittu vuonna 1935 Ranskassa koulutuksen saanut eversti (kenraaliluutnantti) **Aksel Airo**. Tammikuussa 1941 liiton johtokunta päätti jatkaa Sotilasajakauslehden julkaisua ja Airo valittiin päätoimittajaksi. Jatkosota keskeytti lehden ilmestymisen.

Vuonna 1946 liiton uudeksi puheenjohtajaksi valittiin toistamiseen kenraalimajuri Väinö Valve, jonka kausi jäi kuitenkin lyhyeksi. Lehden päätoimittajaksi valittiin kenraalimajuri (jalkaväenkenraali) **Kaarlo Heiskanen**.

Sodan jälkeen lehti ilmestyi ensimmäisen kerran elokuussa 1946. Pääkirjoituksessaan päätoimittaja Heiskanen toteaa lehden julkaisevan kirjoituksia edelleen taktiikan, sotahistorian, koulutuksen, kasvatuksen, valistuksen, esikuntapalvelun, huollon, hallinnon ja tekniikan aloilta. Päätoimittaja kehotti kirjoittajia ottamaan huomioon sodan lähei-

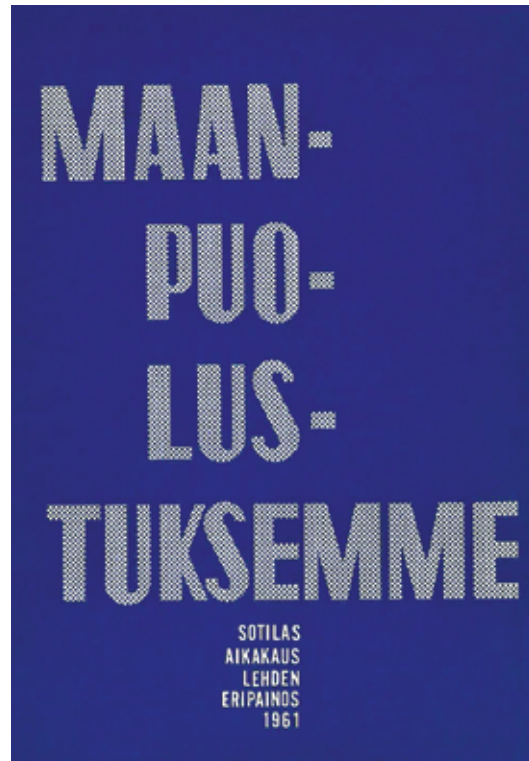
syyden asettamat vaatimukset. Heiskanen joutui asekatkentuksen epäiltyjen joukkoon, minkä vuoksi hänen päätoimittajakautensa päättyi jo seuraavana vuonna. Heiskasta vastaan nostetut syytteet hylättiin näytön puutteessa elokuussa 1948.

Vuonna 1947 päätoimittajana aloitti jääkärikenraalimajuri **Viktor Sundman** hoitaen tehtävää vuoden 1955 kevääseen saakka, jolloin erosi vakinaisesta palveluksesta.

Upseeriliiton puheenjohtajana aloitti vuonna 1954 eversti (kenraaliluutnantti) **Kai Savonjousi**. Hän oli ensimmäinen itsenäisen Suomen kadettikoulusta valmistunut puheenjohtaja. Hän otti Viktor Sundmanin jälkeen vuonna 1955 numerosta 5 lähtien hoitaakseen myös lehden päätoimittajan tehtävät, missä tehtävässä hän toimi liiton puheenjohtajakautensa vuoden 1957 loppuun.

Liiton uutena puheenjohtajana aloitti 1958 kenraalimajuri **Reino Arimo**. Hän otti hoitaakseen myös lehden päätoimittajan tehtävät vuosiksi 1958–59. Hän ryhtyi pitkäaikaisen toimituskunnan jäsenen eversti K. J. Mikolan kanssa miettimään lehden tekemisen uudistamista. Toimimattomaksi osoittautunut toimituskunta tuli uudistaa ja ratkaisua, jossa liiton puheenjohtaja oli samalla lehden päätoimittaja, pidettiin epätarkoituksenmukaisena. Laajaksi paisunut toimituskunta muutettiin suppeammaksi (5 henkeä) neuvottelukunnaksi, jonka tehtävä oli toimia ”suunnan näyttäjänä”. Selvästi nuorentuneen neuvottelukunnan ensimmäiset jäsenet olivat eversti **K. J. Mikola**, eversti **E. Vahla**, komentaja **E. Siivonen** ja everstiluutnantti **A. Huhtala**.

Päätoimittajan tehtävään valittiin 1.9. 1959 alkaen tuolloin Tykistökoulua johtanut eversti **Aarne Pönkänen**. Varsinaisen toimituksen muodostivat päätoimittaja, toimitussihteeri, toimittajat ja taloussihteeri. Neuvottelukunnan puheenjohtajana toimi liiton puheenjohtaja Arimo. Muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta liiton puheenjohtaja toimi lehden neuvottelukunnan puheenjohtajana. Eversti Pönkäsen aikana lehti alkoi ilmestyä 12-numeroisena ja vuonna 1961 julkaistiin 72-sivuinen erillispainos ”*Maanpuolustuksemme*”. Päätoimittaja Pönkänen kertoi saaneensa toivomuksen lehden sisällön keventämiseksi, mutta hänen mielipiteenään oli säilyttää lehti ”kuivan teoreettisena”. Eversti Pönkänen siirtyi *Peitsi*-lehden päätoimittajaksi ja uutena päätoimittajana aloitti 1.9.1962 eversti **Leevi Välimaa**. Hän toimi tuolloin PEop-os:n päällikkönä. Hänen aikanaan aloitettiin pääkirjoitusten julkaiseminen lehdessä. Ensimmäinen pääkirjoitus aiheesta ”Valtion eläkelait” julkaistiin helmikuun numerossa

1965. Hänen aikanaan päädyttiin palkkaamaan toimitussihteeri päätoimisena. Tähän tehtävään valittiin everstiluutnantti **Paavo Jokisalo**.

Pönkäsen jälkeen vuonna 1966 pyörrettiin aikaisempi käytäntö ja päätoimittajaksi valittiin vuonna 1962 liiton puheenjohtajaksi valittu kenraalimajuri (kenraaliluutnantti) **Reino Hirva**. Päätoimittajuutta hän hoiti puheenjohtajuuskautensa loppuun 1967 siirtyessään reserviin. Liiton uusi puheenjohtaja kenraalimajuri (kenraali) **Lauri Sutela** ei halunnut hoitaa päätoimittajan tehtävää, joten uudeksi valittiin eversti (kenraaliluutnantti) **Otto Ylirisku** ja hän aloitti lehdestä 5/67.

Kenraalimajuri Ylirisku aloitti liiton puheenjohtajana vuonna 1969 ja tuolloin valittiin lehdelle numerosta 4/1969 uudeksi päätoimittajaksi kenraalimajuri (kenraaliluutnantti) **Olavi J. Lehti**. Hänellä oli taustallaan pitkä ura Upseeriliitossa ja tuolloin hän oli liiton varapuheenjohtaja.

Yliriskun tehtävä Rajavartiolaitoksen päällikkönä esti häntä jatkamasta liiton puheenjohtajana ja uudeksi liiton puheenjohtajaksi valittiin Olavi Lehti. Hänen tilalleen lehden päätoimittajaksi numerosta 5/1970 valittiin eversti VTT **Vilho Tervasmäki**. Hänelläkin oli jo pitkä ura Upseeriliitossa sen varapuheenjohtajana. Vilho Tervasmäki valittiin uudeksi liiton puheenjohtajaksi vuodesta 1972. Vuoden 1972 helmikuun numerosta alkoi eversti (kenraali) Jaakko Valtasen aika päätoimittajana.

Vilho Tervasmäki ilmoitti, ettei voinut jatkaa enää vuonna 1973 puheenjohtajana ja uudeksi puheenjohtajaksi valittiin eversti **Jaakko Valtanen**. Hänen jälkeensä päätoimittajaksi valittiin vuoden 1973 alusta everstiluutnantti **Eero Vettenranta**, joka tuolloin oli liiton varapuheenjohtaja. Upseeriliiton vuoden 1973 toimintasuunnitelman mukaan Sotilasaikakauslehti ”säilytetään nykyisen kaltaisena ammattijulkaisuna. Jäsenistön informoimiseksi jatketaan *Upseeriliitto tiedottaa* -lehtisen julkaisemista.”

Päätoimittaja vaihtui 1978, kun tehtävässä aloitti helmikuun numerosta everstiluutnantti (eversti) **Matti Lukkari**. Hänellä oli pitkä kokemus liiton toiminnasta jo vuodesta 1973. Hänen aloittaessaan tehtävässä lehteen tuli päätoimittajan pääkirjoituksen rinnalle 2.pääkirjoitus. Vuosi 1980 oli Lukkarin viimeinen päätoimittajana hänen siirryttyään Keski-Suomen pioneeripataljoonan komentajaksi. Hänestä tuli vuonna 1984 liiton puheenjohtaja. Toimiessaan tuolloin lehden neuvottelukunnan puheenjohtajana hän halusi voimakkaasti kehittää lehteä. Hän mm. halusi edunvalvonnan näkyvän enemmän lehdessä ja totesi vuonna 1992, että ” lehdestä oli tullut liian fiini nuorille upseereille.”

Eversti Lukkarin jälkeen päätoimittajana aloitti vuonna 1981 everstiluutnantti (eversti), VTM **Matti Närhi**. Hänellä ei ollut Upseeriliittotaustaa, mut-

ta hän oli toiminut pitkään *Kadettikunnassa*. Vuodesta 1982 Sotilasaikakauslehti ei enää tehnyt omaa erillistä toimintakertomusta, vaan toiminnasta raportoitiin osana Upseeriliiton toimintakertomusta. Matti Närhen aikana lehteen tuli nimimerkillä kirjoittaneita pakinoitsijoita/kolumnisteja.

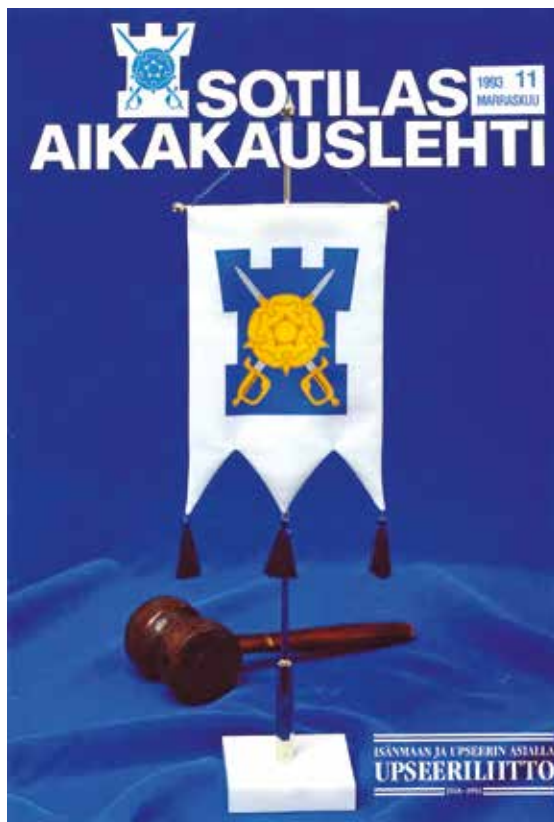
Uudeksi päätoimittajaksi valittiin vuonna 1985 majuri (eversti) **Jouni Myyrä**. Hänellä oli kokemusta lehtityöstä toimittuaan *Viestimies*-lehden toimitussihteerinä vuosina 1977–1980. Siirtyessään 1987 Viestikoulun johtajaksi hänelle jäi vähemmän aikaa päätoimittajan tehtäviin, joten 1.9.1989 uutena aloitti eversti **Esko Nieminen**. Hän oli jo eläkkeellä aloittaessaan tässä tehtävässä. Hänellä oli laaja kansainvälinen kokemus ja hän oli kirjoittanut useita kirjoja ja oli myös ahkera kolumnisti lehdistössä.

Esko Nieminen oli laatinut jo 25.8.1988 muistion Sotilasaikakauslehden kehittämiseksi. Hän piti lehteä korkeatasoisena, mikä ilmenee siinä, että lehdestä kirjoittivat arvostetut siviilitutkijat. Nieminen oli huolissaan tekstien liturgisuudesta ja siitä, että kirjoittajat eivät riittävästi kiinnittäneet huomiota kirjoitustyyliinsä. Toimituksella oli työtä toimittaessaan artikkeleita keveämmäksi lukea. Hän halusi lehteä kehitettävän seuraavasti:

- Lehti oli säilytettävä korkeatasoisena ammattilehtenä,
- Sisältöä tulisi laajentaa sotilasalan ulkopuolelle, esimerkiksi siviilijohtajien haastatteluin,
- Kansainvälisyyttä olisi lisättävä mm. artikkelivaihdon avulla ulkomaisten lehtien kanssa,
- Lehdessä tulisi pohtia enemmän ulkopoliittisia kysymyksiä,
- Lehti voisi toimia enemmän puolustusvoimien kehityksen eteenpäin sysääjänä,
- Puolustusvoimissa nopeutettavia asioita olisivat mm. koulutus ja naisten käyttö maanpuolustuksen hyväksi,
- Neuvottelukuntaan tulisi ottaa siviilijäseniä ulkopoliitiikan ja talouselämän alueilta.

Upseeriliiton hallituksessa keskusteltiin vuonna 1992 lehden neuvottelukunnan tarpeellisuudesta ja asemasta. Hallituksen asettaman toimituspoliittisen työryhmän mukaan neuvottelukuntaa ei tarvita, vaan tarvitaan toimituskunta, johon kuuluisi vastuushenkilöitä eri sektoreilta. Näiden tehtävänä olisi löytää kirjoittajia halutuilta alueilta.

Päätoimittajana aloitti 1.7.1993 everstiluutnantti (eversti) **Erkki Nordberg**. Hänellä oli vahva koulutusalan osaaminen ja hän oli palvellut puolustus-

SUOMEN

1992
(14)

UPSEERI

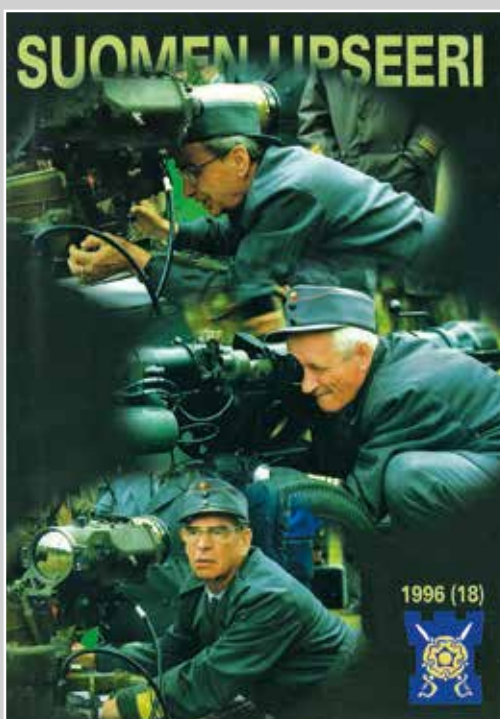
**ETYK luottaa
YK-veteraani
Heikki
Happonen**

**Vapaus sodan viimeisestä
jääkäristä täyskenraali**

Hävittäjäkaupan taustat

SUOMEN UPSEERI

Suomen Upseeri -lehden päätoimittajina ovat toimineet

- 1979 - 1984 eversti Veikko Vuorela
- 1985 - 1986 kenraalimajuri Pentti Syrjä
- 1987 - 1991 eversti Esko Nieminen
- 1992 - 1993 everstiluutnantti Tuomo Hirvonen
- 1994 komentajakapteeni Tapani Talari
- 1995 majuri Kari Norkola
- 1996 - 1998 majuri Harri Heinilä

Kun lehden julkaiseminen nyt lopetetaan, haluamme kiittää luki-joitamme, kirjoittajiamme ja ilmoittajiamme. Ilmoitushankinnasta vastannut Armi Kääriä ansaitsee erityiskiitoksen.

Kiitos.

neuvoston sihteeristössä ja Pääesikunnan tiedotus-osastolla. Hän myös säännöllisesti kirjoitti strategian ja kansainvälisen politiikan teoksia. Lehden neuvottelukunnan kokous 6.4.1993 oli sen viimeinen. Kokouspöytäkirjassa todettiin uuden päätoimittajan luovan lehden tekemisen kannalta toimivan systeemin. Laaditun lehden toimituspoliittisen ohjelman mukaan lehden neuvottelukunta lakkautettiin virallisesti syksyllä 1993. Upseerit evp. ry:n sulautuessa Upseeriliittoon sen julkaisu *Suomen Upseeri* siirtyi Upseeriliiton vastuulle. Sen julkaiseminen loppui vuonna 1998. Nordbergin aikana alkoi Internet vallata alaa viestinnässä ja keväällä 1999 otettiin käyttöön liiton verkkosivujen yleinen osa ja syksyllä jäsenosa.

Päätoimittajan vaihdos tapahtui syksyllä 2000, kun päätoimittajana aloitti elokuun alussa everstiluutnantti (eversti) **Tapio Niitynperä**. Hänellä oli vankka lehtimiehen tausta. Aikaisemmin hän oli toiminut *Kaarti*-lehden ja *Kylkiraudan* päätoimittajana. Hän oli myös ollut Upseeriliiton liittovaltuuston ja hallituksen jäsen sekä toiminut lehden neuvottelukunnassa. Hänen aikansa päätoimittajana jäi varsin lyhyeksi ja uutena päätoimittajana aloitti 1.2.2001 eversti **Martti Lehto**.

Tarve uudelle päätoimittajalle tuli liiton hallitukselle varsin nopealla aikataululla ja siksi liiton silloinen puheenjohtaja everstiluutnantti Pekka Kouri

pyysi liiton varapuheenjohtajana toiminutta Martti Lehtoa toimimaan väliaikaisena päätoimittajana, kunnes ”oikea” päätoimittaja löydetään. Jo edellistä päätoimittajaa haettaessa liiton tavoitteena oli saada päätoimittajaksi henkilö, jolla olisi julkaisu- alan kokemusta.

Martti Lehto jäi eläkkeelle Ilmavoimista syyskuussa 2007 jatkaen edelleen lehden päätoimittajana. Hänen aikanaan vuosina 2001–2021 ei lehdessä tehty sisällöllisesti suurta muutosta. Lehden ulkoasua kehitettiin tasaisin väliajoin ja siviilikirjoittajien määrä lisääntyi tänä aikana. Suurin muutos oli Upseeriliiton hallituksen päätös vuonna 2018 supistaa lehden julkaisua vuodesta 2019 lähtien yhdestätoista kuuteen numeroon. Päätös oli osa liiton viestintä- ja vaikuttamisstrategian toimeenpanoa, jossa sähköistä viestintää kehitettiin ajan muutosten hengessä.

Lukijatutkimuksilla selvitettiin jäsenistön mielipidettä lehdestä

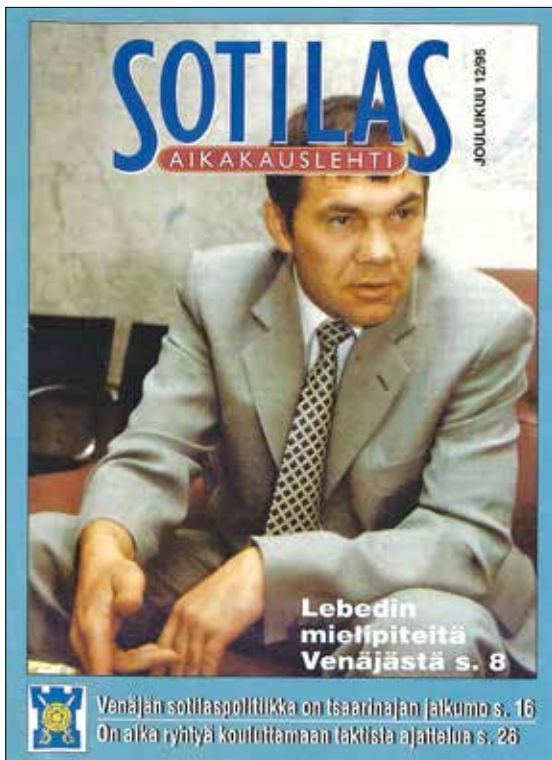
Sotilasaikakauslehdessä on toteutettu aika-ajoin lukijatutkimuksia, joilla on pyritty selvittämään lukijoiden mielipidettä lehden sisällöstä. Ennen sotia lehti sai palautetta jäsenistöltä Upseeriliiton alaosastojen kautta. Esimerkiksi vuonna 1935 Viipurin alaosa- osasto esitti lehden saamista pirteämmäksi.

Upseeriliiton vuosikokouksessa 22.2.1948 eversti Kiira esitti, että lehti olisi saatava mahdollisimman miellyttäväksi ja kiintoisaksi eikä vain tieteelliseksi. Joukkojen elämää ja henkeä kuvaavat ja jopa eri paikkakuntien rientoja selostavat kirjoitukset olisivat jo ilmoitushankinnan kannalta suositeltavia.

Vuonna 1967 tehtiin lukijatutkimus, jonka mukaan:

- 97 % mielestä lehden koko sopiva,
- 62 % ilmoitukset eivät häiritse,
- 60–65 % lukee pääosan lehdestä,
- 50 % säilyttää vuosikerran,
- 30 % kiinnostunut kirja-arvosteluista, monen mielestä niitä tulisi vähentää,
- Yleisesti haluttiin lisää ajankohtaisuutta, turvallisuuspolitiikkaa ja katsauksia.

Vuoden 1977 lopulla tehdyn lukijatutkimuksen mukaan kaikkein kiinnostavimpia artikkelityyppejä olivat ajankohtaiset reportaasit ja sotilaspolitiikka, taktiikka oli seuraavaksi kiinnostavinta ja sen jälkeen tekniikka ja sotahistoria. Palstoista eniten kiinnostivat katsaukset ja keskustelupalsta, sitten pääkirjoitukset ja kirjallisuus piti perää.

Vuoden 1989 lukijatutkimuksen mukaan enemmistön mielestä lehden tuli olla ammattilehti, mutta paljon oli kannatusta järjestölehden suuntaan. Tutkimuksesta saatiin mm. seuraavia tuloksia:

- Ilmestymistiheyttä 11 numeroa vuodessa piti hyvänä 89,8 %,
- 1. pääkirjoituksen luki aina tai usein 85 %,
- 2. pääkirjoituksen luki aina tai usein 70 %,
- Lehdessä kolme tärkeintä osaa olivat: keltaiset sivut, 1. pääkirjoitus ja 2. pääkirjoitus.

1990-luvulta lähtien Upseeriliitto ryhtyi teettämään yleensä kerran liittokokouskautena jäsentutkimuksen, jonka osana selvitettiin myös jäsenistön näkemystä Sotilasaikakauslehdessä. Tutkimukset on tehnyt Taloustutkimus ja kysymykset ovat olleet vuosina 1994–2020 pääosin samalaisia, jolloin on saatu kerättyä merkittävä pitkäaikaistutkimusaineisto.

Vuoden 1994 tutkimuksen mukaan:

- 29 % lukee kannesta kanteen,
- 58 % lukee puolet lehdestä,
- 11 % selailee kerran,
- Kolme välttämätöntä ja tärkeää osaa lehdessä olivat 1. Keltaiset sivut, 2. mielipidepalsta ja 3. luottamusmiehen palsta,
- Vuoden 1993 jälkeen 77 % mielestä lehti oli parantunut huomattavasti tai hieman,
- Liiton jäsenmaksuun sisältyvä lehti antoi kaikkia erinomaisesti tai hyvin 72 % vastaajista,
- 82 % piti lehteä välttämättömänä tai tärkeänä palveluna.

Vuosien 1999 ja 2002 tutkimuksissa edellä mainitut kolme välttämätöntä ja tärkeää osaa lehdessä olivat samat ja niiden asema oli edelleen vahva. Muun muassa *Keltaisia sivuja* 90 % piti välttämättömänä tai tärkeänä.

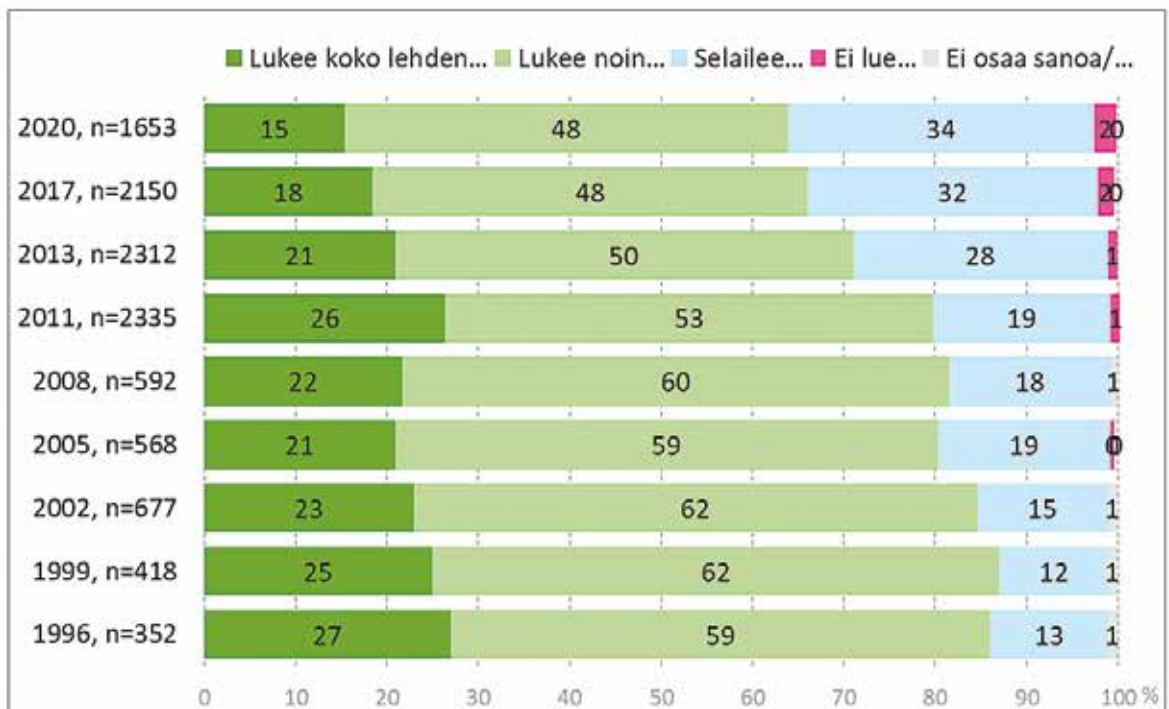
Vuoden 2009 lehden erillisessä lukijatutkimuksessa lehti sai yleisilmeestään arvosanan **7,9** (kouluaasteikolla 4–10). Vastaavasti *Keltaiset sivut* saivat arvosanan **8**. Muita tuloksia olivat:

- Lehden koko sopiva: 99 %,
- Sivumäärä (56–64) sopiva: 96,3 %,
- Ilmestymistiheys kerran kuussa sopiva: 96 %,
- Artikkeleiden pituus sopiva: 78 %, pitkinä artikkeleita piti 21,3 %,
- Painettua lehteä piti sopivimpana 99,9 %.

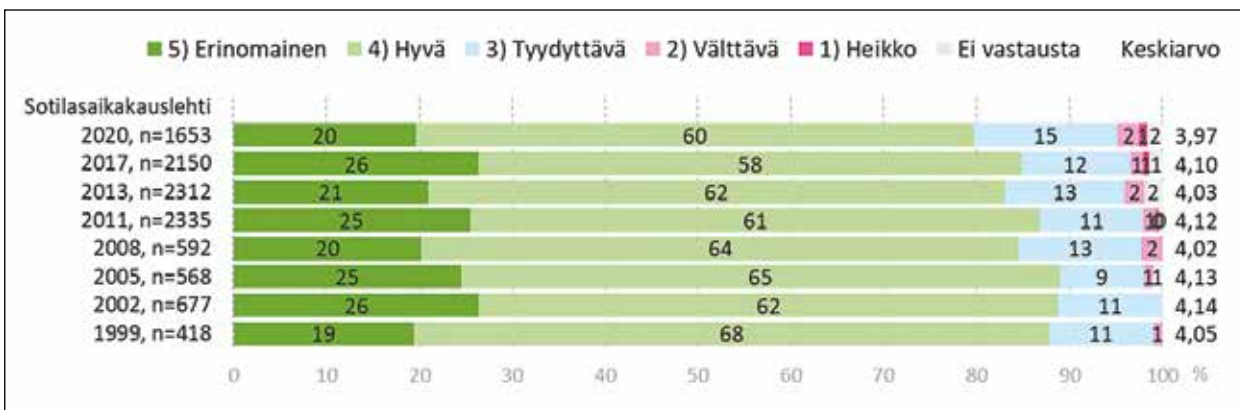
Vuoden 2011 lukijatutkimuksessa lehden yleisilmettä piti hyvänä 63,2 % vastaajista ja lehden artikkeleiden aiheet olivat kiinnostavia 83,9 % mielestä.

Vuoden 2020 jäsenkyselyn Sotilasaikakauslehteä koskevassa osiossa saatiin tietoa jäsenten mielipiteistä ja tutkimuksessa voitiin tarkastella muutoksia vuodesta 1996. Oheisissa taulukoissa on esitetty jäsentutkimuksen tuloksia vuosilta 1996–2020.

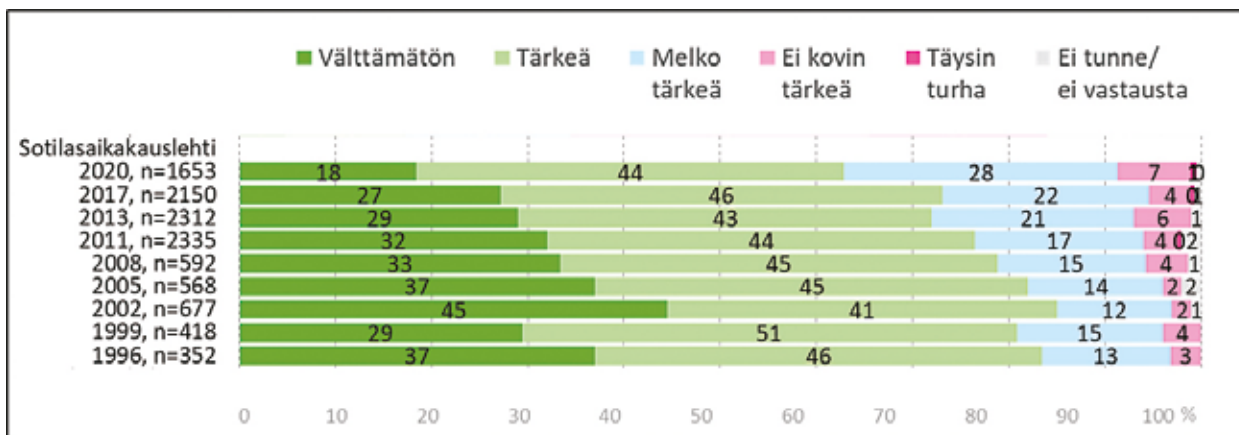
Sotilasaikakauslehden lukeminen

Arvosana Sotilasaikakauslehdestä liiton palveluna

Sotilasaikakauslehden tärkeys liiton jäsenpalveluna

Sotilasaikakauslehden kehittäminen

Vuoden 2021 Sotilasaikakauslehti on hyvin erilainen verrattuna vuoden 1921 lehteen. Ensimmäiset lehdet olivat tyypillisiä tiedelehtiä – vain artikkeleita, ei muun tyyppisiä sisältöjä tai mainoksia. Lehteä on kehitetty ajassa toimituksen ideointien sekä kustantajan ja lukijoiden antaman palautteen pohjalta.

Aluksi lehteä julkaistiin 16-sivuisena ja yksipalstaisena, sivumäärän ollessa vuodessa noin 350, josta se kasvoi yli 700 1930-luvulla. Lehden julkaisukielenä oli suomi ja ruotsi. Artikkeleista kaksi kolmasosaa oli suomeksi ja kolmannes ruotsiksi. Siinä julkaistiin myös upseerien nimitys-, ylennys- ja palkitsemistiedotukset sekä lyhyitä katsauksia ulkomaisista sotilasaikakauslehdistä.

Sotateknillisen Aikakauslehden liittäminen osaksi Sotilasaikakauslehteä vuonna 1927 toi lehteen lisää sotateknikasta kertovia artikkeleita. Vuoden 1932 lehden toimituspolitiikan mukaan lehdessä julkaistaan kirjoituksia, jotka käsittelevät

- Yleistä ja omaa sotahistoriaa; vapaussodasta tullaan jatkuvasti julkaisemaan tutkielmia.
- Strategiaa ja taktiikkaa, jossa erikoisesti kiinnitetään huomiota meikäläisten olosuhteiden niin maaston kuin vuodenaikojenkin aiheuttamiin taktillisiin ja teknillisiin erikoisvaatimuksiin.
- Nykytärkeät eri yksiköiden niin taktillista kuin teknillistäkin koulutusta koskevat kysymykset tulevat lehdessä selostettavaksi ja käsiteltäviksi.
- Kasvatusopillisia kysymyksiä.

Lisäksi lehdessä aiheina olivat sotatieteellisen ja teknisen kehityksen sekä kotimaisen kirjallisuuden seuraaminen. Lehdessä julkaistiin myös Upseeriliiton tiedotteet jäsenistölle.

Toimituskunnan marraskuun 1934 kokouksessa päätoimittaja K. L. Oesch esitti ajatuksen esitellä lehdessä aseistuksen kehittymistä. Teknisen esityksen lisäksi tulisi olla asiantuntijan oma lausunto ko. aseiden merkityksestä sodankäynnille. Näitä so-

tilasteknologiakatsauksia oli lehdessä 1930-luvulla sotaan saakka. Niitä kirjoittivat useat eri upseerit.

Paperipulaa ja laajempaa näkemystä

Sodan jälkeen lehti ilmestyi joka toinen kuukausi (6 numeroa vuodessa), koska paperikiintiö rajasi sivumäärää. Lehden kokoa suurennettiin hieman ja siitä tehtiin kaksipalstainen, ja jotta saatiin julkaisua enemmän, tekstin kirjasinkokoa pienennettiin. Vuodesta 1952 voitiin julkaista 8 numeroa vuodessa. Vuonna 1957 toimituskunta totesi, että

”Totaalinen sota vaatii upseeristolta muunkin kuin oman ammattialansa tuntemista. Upseeriliiton tarkoituksena on Sotilasaikakauslehden välityksellä avartaa lukijakunnan näkemystä niiden asioiden suhteen, joiden kanssa upseeristo voi joutua tässä mielessä tekemisiin ollessaan kosketuksissa siviilielämän edustajiin.”

Vuoden 1959 tammikuun numerossa oli lyhyitä katsauksia ulkomaisista sotilasaikakauslehdistä. Marraskuun numerosta *Katsaus*-palstaa kehitettiin niin, että lyhyehköjen lehtikatsausten lisäksi julkaistiin otsikon *”Uutta ulkomailta”* alla selostuksia uusista ulkomaisista aseista ja keksinnöistä. Jo seuraavana vuonna *Katsaus*-palsta sisälsi pääosin ulkomaisen sotilasteknologian ja asekaluston esittelyä.

Samana vuonna aloitettiin *Keskustelua*-palstan pitäminen. Aarne Pönkäsen tullessa päätoimittajaksi julkaistiin lokakuun lehdessä uudella palstalla ilman kirjoittajan nimeä oleva teksti otsikolla *”Normaalisisotilas”* tavoitteenaan analysoida suomalaista sotilasta. Seuraavissa *Keskustelua*-palstan jutuissa kirjoittajat esiintyivät nimellään.

Vuonna 1960 suunniteltiin pääkirjoitusten julkaisemista lehdessä ja julkaisu aloitettiin helmikuussa 1965. Ensimmäisen otsikko oli *”Valtion eläkelait”*. 1960–61 numeroita julkaistiin 10, joista kaksi oli kaksoisnumeroita. Lukijoiden suunnalta esitettiin myös lehden keventämistä, mutta toimitus halusi säilyttää lehden tieteellisen luonteen. Vuodesta 1962 sallittiin mielipidekirjoituksissa nimimerkin käyttö ja kirjoittajatietoihin liitettiin kirjoittajan kuva ja lyhyt kirjoittajaesittely. Vuodesta 1963 voitiin julkaista 12 numeroa vuodessa, joista 1-2 oli kaksoisnumeroita.

Lehden neuvottelukunnan jäsen majuri (eversti) **Perttu Peitsara** esitti vuonna 1965 Puolustusvoimien insinööreille mahdollisuutta kirjoittaa lehdes-

sä. Ajatusta pidettiin mahdollisena. Lisäksi turvallisuuspolitiikasta voitaisiin kirjoittaa, mutta *”varsin varovasti”*. Lehden kannen ulkoasua muutettiin ja sille valittiin tietty väri kunakin vuotena ja kanteen painettiin Upseeriliiton logo. Seuraavana vuonna tuo logo poistui. Vuonna 1967 lehden numero 5 koe-painettiin offset-menetelmällä, joka mahdollistaisi huokeamman neliväripainannon.

Liiton pääsihteerin vastuulla olevien *Upseeriliitto tiedottaa* -sivujen julkaisu aloitettiin lehden keskiaukeamalla vuonna 1972. Seuraava vuonna niitä ei enää julkaistu lehdessä vaan lähetettiin suoraan jäsenistölle. Lehteen ne tulivat takaisin vuonna 1978. Lehden taittoa uudistettiin, kirja-arvosteluja kehitettiin ja kansainväliseen tilanteeseen liittyviä artikkeleita lisättiin kuten ETYK ja rauhanturvaaminen. *Kirja*-arvostelujen parantamiseksi valittiin vuonna 1975 neuvottelukunnan jäsen eversti K. J. Mikola palstan pitäjäksi. 1970-luvun lopulla siviilihenkilöt halusivat kirjoittaa lehteen, koska tieteellisenä julkaisuna Sotilasaikakauslehti tarjosi alustan tutkijoille julkaista tieteellisiä artikkeleita.

1960–70-luvuilla lehdestä oli tullut myös selkeästi liiton äänenkannattaja, joka jäsenistölle suunnattavan informaation lisäksi julkaisi maanpuolustusta koskevia kysymyksiä, jäsenistön ammatillista kasvusta edistäviä kirjoituksia ja tieteellisiä tutkimustöitä. Liiton näkökulma tuli esiin lisääntyvinä upseerin ammattiin liittyvinä kirjoituksina.

Matti Lukkarin (yllä) aloittaessa 1978 päätoimittajana lehteen tuli 2. pääkirjoitus. Päätoimittaja kirjoitti 1. pääkirjoituksen ja liitti sen loppuun allekirjoituksensa. 2. pääkirjoituksen tuotti liiton toimisto, eikä siinä ollut kirjoittajaa nimettynä. Sen aiheet liittyivät pääosin liiton toimintaan ja edunvalvontaan. 2. pääkirjoitukseen oli liitetty vuosina 1983–84 liiton logo ilmaisemaan sen olevan liiton toimittama. Aloittaessaan vuonna 1984 toista vuottaan lii-

SOTILASAIKAKAUSLEHTI

UPSEERILIITON JULKAISU

PÄÄTOIMITTAJA: K. HEISKANEN, KENRAALIMAJURI

TOIMITUSKUNTA:

Yleissotatieteellinen jaosto: Kenr.maj. I. Karhu, everstlt Y. Lako, V. Valtanen, S. Tuompo, T. Viljanen, L. Harvila, Y. Hautala ja R. Pajari.

Sotateknillinen jaosto: Kenr.maj. E. Järvinen, V. Vainio, everstlt F. Helminen, T. Raatikainen, U. Poppius, O. Huhtala ja V. Saura sekä kom.kapt. S. Nyman.

Toimitus: Helsinki, Punatoukonkatu 4. Toimitussihteerit: Ev.luutn. V. Vähätupa, puh. 25 801/287 ja kapt. V. G. Jaarva, puh. 25 801/249.

Tilaukskonttori: K. F. Puromiehen Kirjapaino Oy., Helsinki, Hietalahdenranta 17, puh. 33 257.

Toimitus huomauttaa, että se jättää kirjoittajille vastuun heldän esittämistään mielipiteistä.

N:o I

ELOKUU

1946

TOIMITUKSEN KIRJE

Sotilasaikakauslehden alkaessa sotavuosien aiheuttaman pilkän keskeytyksen jälkeen ilmestyä, toimitus toivoo lukijakunnalta lehdelle jatkuvaa tukea.

Kuluven vuoden aihana on tarkoitus julkaista 2—3 numeroa.

Toimitus toivoo voivansa julkaista kirjoituksia kunkin puolustushaaran ja jokaisen aselajin alalta. Samoin myös taktiikan, sotahistorian, koulutuksen, kasvatuksen, valistuksen ja mielialanhoidon, esikuntapalvelu, huollon, hallinnon, tekniikan jne. alalta. Käytettävissä olevan vähäisen sivumäärän vuoksi rajoitetaan kirjoitusten suurin pituus 16:ksi painosivuksi. Sen lisäksi arvoisia avustajia pyydetään käyttämään lyhyttä esitystä ja tiivistettyä sanontaa. Myös kehoitetaan ottamaan huomioon sodan läheisyyden asettamat vaatimukset ja rajoitukset mm. yksinäisten tai harvojen tapausten yleistämisen suhteen.

Kirjoittajat vastaavat itse esittämistään mielipiteistä.

Pyrkimyksensä on saada lehti jokaista lukijaa kiinnostavaksi. Onnistulaanko tässä, jää riippuvaksi suurimmaksi osaksi siitä, miten tehokkaan

tuen lehti saa osakseen lukijakunnalta kirjoitusten, toimitukselle lausuttujen toivomusten ja muun yhteistyön muodossa.

Kirjoituspalkkiot maksetaan seuraavan yleisen hinnoittelun mukaan:

Kirjoitukset ..	250:—	—500:—	painosivulla
Selostukset ..	175:—	—350:—	"
Käännökset ..	125:—	—250:—	"
Kirja-arvostelut	250:—	—500:—	"

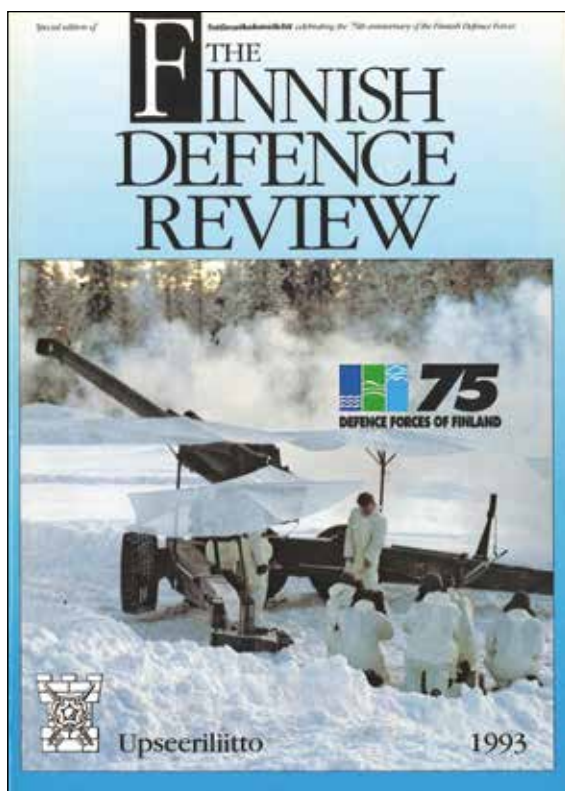
Palkkion maksaa Upseeriliiton rahastonhoitaja sen jälkeen, kun kirjoitus on julkaistu.

Sotilasaikakauslehteen perustetaan «Kysymysoasasto», jossa vastataan toimitukselle jätettyihin yleislaatuisiin kysymyksiin, ja «Lukijain osasto» arvan lyhyiden, kokemuksia, mielipiteitä jne. sisältävien kirjoitusten julkaisemiseksi.

Kirjoitukset, kyselyt jne. pyydetään osoittamaan Sotilasaikakauslehden toimitukselle.

Helsingissä 3. 6. 1946.

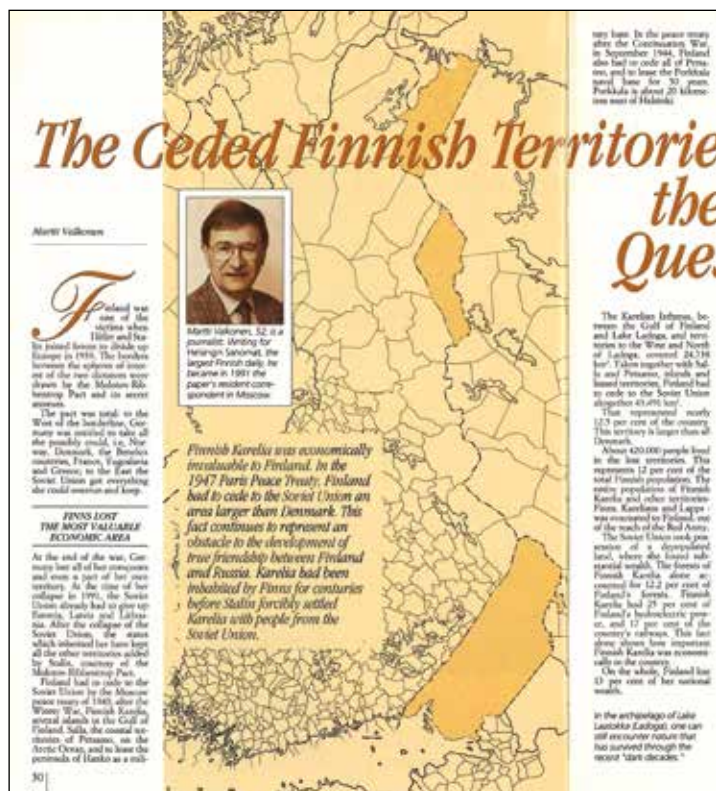
Päätoimittaja
Kenraalimajuri K. A. Heiskanen

ton puheenjohtajana Matti Lukkari ryhtyi julkaisemaan 2. pääkirjoitusta aluksi nimellä *Puheenjohtajan puheenvuoro*. Tämä puheenjohtajan pääkirjoitus on jatkunut edelleen. Päätoimittaja Esko Niemisen aikana pääkirjoituksista jäivät allekirjoitukset pois. Erkki Nordberg toi ne takaisin päätoimittajan ja puheenjohtajan pääkirjoituksiin ja henkilökuvaa lisättiin sivulle. Martti Lehdon tullessa päätoimittajaksi 2001 jätettiin allekirjoitukset pois pääkirjoituksista.

Lehteen tuli 1980-luvulla pakinoita ja kolumneja, joiden kirjoittajat esiintyivät nimimerkillä. Aiheissa käsiteltiin yleensä Puolustusvoimien toimintaan liittyviä teemoja varsin kepeästi satiirilla höystäen. Näissä tuotiin esille upseereita askarruttaneita asioita ja esitettiin kritiikkiä vallitsevia olosuhteita kohtaan. *Yliluutnantti* kirjoitti vuosina 1980–81, *Kokardi* 1981–84, *Puskajussi* 1985–86. Kaksi pitkään kirjoittanutta olivat *Aquilifer* 1984–92 ja *Kivekäs* 1986–92. **Carl Miettinen** kirjoitti omalla palstallaan *Politiikan katsomosta* vuosina 1988–92. Hänen kirjoituksistaan sekä pidettiin että niitä arvosteltiin. Niissä oli usein useampi teema, joissa monissa oli yhteiskunnallinen ja poliittinen kärki.

1990-luvun alkupuolella lehteen tulivat uudet pakinoitsijat. *T. Ontelo* kirjoitti pitkän aikaa vuosina 1992–2000, *Fr. Koski* 1993–95. Vuonna 1996 lehdessä esiintyi *Pooris P. Pasteri* muutamassa numerossa ja *Per Ultimo* 1998–2000.

Päätoimittaja Nieminen esitti toukokuussa 1992 ajatuksen englanninkielisen Sotilasaikakauslehden erikoisnumerosta. Sillä haluttiin vahvistaa lehden imagoa ja myös parantaa lehden taloutta. Sitten joulukuussa julkaistiin ensimmäinen englanninkielinen suomalainen sotilasaikakauslehti *"The Finnish Defence Review"* (FDR) 64-sivuisena neliväripainoksena ja 15 500 kappaleen painoksena.

Lehden julkaisemisesta muodostui pienimuotoinen poliittinen kriisi. Lehteä ei saanut Puolustusvoimissa virallisesti jakaa (noin 2 000 kpl). Tasavallan presidentti **Mauno Koivisto** puuttui asiaan joulukuussa. Syy kritiikkiin oli toimittaja VTM **Martti Valkosen** kirjoitus. Se ei vastannut ulkopoliittisen johdon virallista käsitystä Karjalan rajakysymyksistä. Liiton taholta asiaa ei heti kommentoitu eikä asia ollut esillä kuukauteen. Pääesikunta palauttikin tilaamansa lehdet. Asia sai julkisuutta, kun 31.1.1993 CNN teki asiasta kaksi kolmen minuutin juttua, mikä lisäsi lehden myyntiä ja kysyntää.

Ulkoasu ja rakenne uudistuu

Vuonna 1994 tammikuun lehti oli uudistettu sisäisen rakenteen ja ulkoasun osalta ja samana vuonna julkaistiin toinen englanninkielinen Sotilasaikakauslehti. Lehden koko kasvoi hieman ja nimen ulkoasu sai uuden muodon. Värien määrä lehden sisäl-

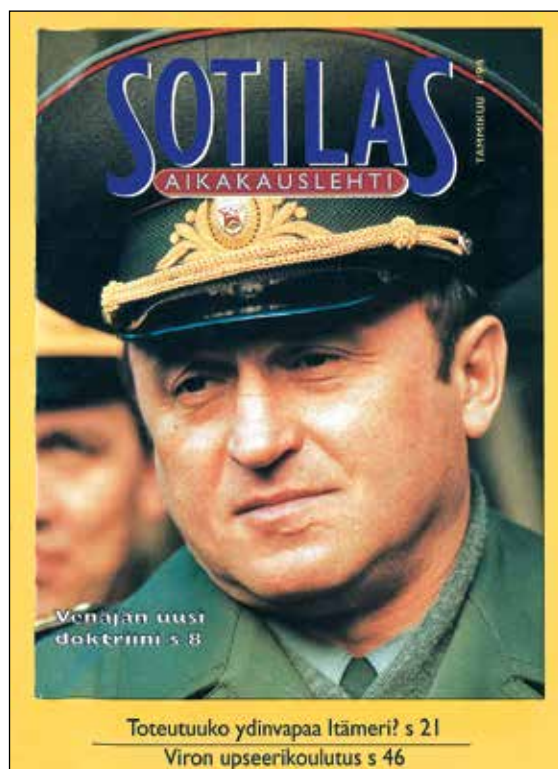
Ahon 23.12.92

pk Sotilaslehti (Upseeriliiton julkaisu)
 julkassee engl. kielisen numeron,
 johon liittyy toim. Valkosen artikkeli,
 jossa viitetaan Karjalan Kannas Suomelle
 Sanoin esittäneeni kantanani puol.
 tuella, ettei viranomaisista ole syytä
 jakaa tilattua julkaisua (ulkomailla)
 Kiinnitin Ahon huomiot asiaan

Päiväkirjamerkintä liittyy presidentti Koiviston keskusteluun pääministeri

Ahon kanssa 23.12.1992.

"Sotilasaikakauslehti (Upseeriliiton julkaisu) julkaissut engl.
 kielisen numeron, johon liittyy toim. Valkosen artikkeli, jossa
 liitetään Karjalan Kannas Suomelle. Sanoin esittäneeni kantanani
 puolustusministeriön taholle, ettei viranomaisista ole syytä jakaa
 tilattua julkaisua (ulkomailla). Kiinnitin Ahon huomiot asiaan."

SAL 1/1994

SAL 1/2011

lä kasvoi niin, että lehdestä tuli lähes kokonaan nelivärinen. Lisäksi luovuttiin vuodesta 1921 käytössä olleesta lehden sivunumerointitavasta, missä juokseva numerointi oli läpi koko vuoden lehtien. Nyt jokainen lehti sivunumeroitiin erikseen.

Vuoden 2011 tammikuun lehdessä oli seuraava uusi graafinen ilme. Lehden ilmettä uudistettiin lehden 100-vuotisen historian merkeissä vuonna 2021. Vuodesta 2019 lehteä ryhdyttiin julkaisemaan 6 numeroa vuodessa.

Kansainvälisen yhteistyön vahvistamiseksi Sotilasaikakauslehti liittyi vuonna 1992 EMPA:n (*European Military Press Association*) jäseneksi. EMPA tarjoaa foorumin tiedonvaihdon, kokemusten jakamiseen ja mahdollisuuden vaihtaa julkaisuja yhteisön jäsenten välillä.

Yhteistoiminta painotalojen kanssa

Sotilasaikakauslehteä on kuluneiden 100 vuoden aikana painettu kuudessa eri paikassa. Vuodesta 1920 lehti painettiin *Suomen Kirjallisuuden seuran kirjapaino Oy*:ssä ja 1.1.1926 painospaikaksi tuli *Oy Gutenberg Ab*.

Painatussopimus kilpailutettiin vuonna 1931, johon saatiin seitsemän tarjousta. Valituksi tuli *Otava* tammikuun 1932 alusta. Otavalta oli saatu halvin tarjous (24 000 Smk). Otavalla oli myös oikeus myydä lehtiä ulkopuolisille ja hankkia mainoksia ja pitää niistä saatavat maksut. Sopimus uusittiin 1.1.1939 ja tuolloin liitto sai hankkia ilmoituksia omaan las-kuunsa. Yhteistyötä kesti sotavuosiin saakka. Kun

lehti alkoi ilmestyä syksyllä 1946, painopaikaksi valittiin *K. F. Puro-miehen Kirjapaino Oy* sen tehtyä halvimman tarjouksen. Yhteistyö jäi neljään vuoteen, kun uudeksi painopaikaksi tuli 1.1.1950 *Oy Länsi-Savo* Mikkeliissä. Yhteistyötä kesti yli 50 vuotta.

Lehden painaminen siirtyi 1.2.2003 nykyiselle *AO-painolle*, jonka toimitusjohtajana toimii **Ari Ohtonen**. AO-paino perustettiin, kun Länsi-Savo Oy ulkoisti osan painotoiminnastaan. Sotilasaika-

SOTILASAIKAKAUSLEHTI

5 / 2021

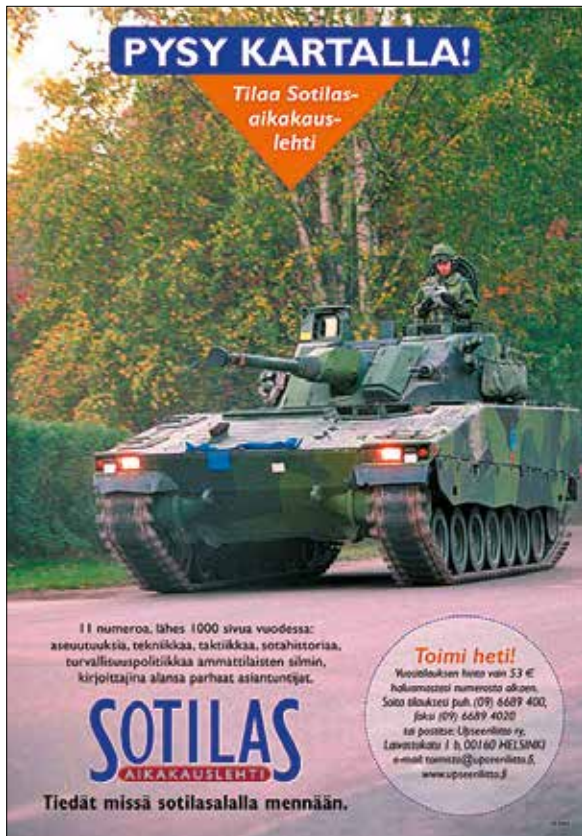

Yhteiskunnan resilienssi on myös puolustuksen perusta

Puheenjohtajalta:
Puolustusvoimien oikeudenhoidon on oltava puolueetonta

100
SOTILASAIKAKAUSLEHTI V.

AO-PAINO		LEHTILÄHETYSLISTA	
☐ BA	☒ AKL	☐ AK, ASIAKASSUORA	☐
LEHTI / NRO	SALS		
PAINOSMÄÄRÄ	7350		
OSOITTEELLISET	6988		
ULKOMAALAISET	EU: 33	EU2: 5	MUUT: 12
KIMPPUJA	50		
POSTIPAKETTI	☐ 9	☒ 14	☐ 18
2x75, 1x50, 1x65, 1x5, 1x15 =			
YHT. 285			
KAUKOKIRITO			
LÄHETTÄJÄ <i>A. Ohtonen</i>			
PVM 11.10.21			
AO-PAINO TEOLLISUUSKATU 9 80130 MIKKELI Puh. 044 754 1004			

kauslehti on siis toiminut mikkiläisten kanssa yli 70 vuotta.

Sotilasaikakauslehden painosmäärä kehittyi hitaasti jäsenmäärän ja tilaajien määrän kasvaessa. Ensimmäisten vuosien painosmääristä ei ole tietoa, mutta vuonna 1925 se oli noin 1 000. Siitä se kohosi vuosittain niin, että vuonna 1937 saavutettiin 2 000 raja. Kymmenen vuotta myöhemmin 1947 painos oli 3 000. Vuonna 1957 painosmäärä saavutti 4 000 ja 5 000 ylittyi 1967. 6 000 painosmäärä saavutettiin 1971, minkä jälkeen määrä vaihteli 6 000 ja 6 600 välillä seuraavat 20 vuotta. Lehden taloudellinen tilanne ja ulkopuolisten tilausten määrä säätivät painosmäärää, joka vaihteli kuukausittain.

Ilmoitushankintaa ja taloudenpitoa

Sotilasaikakauslehden ajateltiin alusta alkaen olevan taloudellisesti omavarainen. Saatavien valtionapujen, muiden avustusten ja tilausten avulla toivottiin, että lehti olisi taloudellisesti riippumaton Upseeriliitosta.

Perustamiskustannuksiin saatiin sotaministeriöstä pyydetty 25 000 Smk ja valtionapua vuodelle 1920 3 500 Smk. Lehti sai sotaministeriöstä/puolustusministeriöstä vuotuista avustusta aluksi 20 000

mk ja oli vuosina 1925–1939 37 500–50 000 mk. Upseeriliiton anomus oli yleensä 100 000 mk eli saatiin vain noin puolet tarvittavasta tuesta.

Lehden kustantamisen siirtäminen Suomen Sotilaan vastuulle vuodesta 1926 oli yksi toimenpide saada lehti kustannusneutraaliksi. Samaa tavoitetta tuki lehden sisällyttäminen jäsenmaksuun, jolloin ei enää tarvinnut aktiivisesti kaupata lehden tilausta jäsenistölle. Yhteistyö Suomen Sotilaan kanssa ei tuottanut haluttuja kustannussäästöjä vaan lehden osuus jäsenmaksusta oli 1930-luvulla varsin merkittävä, vaikka lehden vuosikerran kustannus saatiin alenemaan 75 Smk:sta 50 Smk:aan.

Varsinaisesti mainokset tulivat lehteen vuonna 1931, kun Upseeriliitto otti uudestaan vastuun lehden kustantamisesta. Mainosten hankinta oli lehden toimituksen vastuulla. Ilmoitushankinta siirtyi lehdeltä liiton vastuulle 1938. Vuodesta 1946 päätettiin ilmoitushankinta antaa Upseeriliiton alaosa-
tojen vastuulle. Vuonna 1953 alaosa-
toille annettiin tulostavoitteet ilmoitushankinnan suhteen. Vuonna 1958 nimettiin toisena toimitussihteerinä ollut majuri S Sirkkanen lehden ilmoitushankkijaksi.

Lehteä pyrittiin aktiivisesti markkinoimaan ulkopuolisille ja Puolustusvoimien sisällä. Muun muassa vuonna 1938 puolustusministeriö hankki 100 vuosikertaa jaettavaksi eri joukko-osastoille.

Valtionavun saaminen jatkui sodan jälkeen ollen vuosina 1946–1950 60 000–80 000 mk. Puolustusministeriö ei oletetulla tavalla jatkanut lehden vuosikertojen tilaamista joukko-osastoille, mikä aiheutti 1940-luvun lopulla taloudellisia haasteita ja keskus-

Ensimmäinen maksettu mainos on vuodelta 1925. Polttoainetta tarvittiin mekanisoiduissa joukoissa jo silloin.

telua liiton mahdollisuudesta julkaista lehteä. Tilanne parani tehostuneen ilmoitushankinnan ja kasvaneen valtionavun turvin. Tilaushankkijana vuosina 1948–49 oli *I Vartiainen Oy*.

1950-luvun alussa puolustusministeriön valtionapu kohosi merkittävästi. Vuodesta 1951 vuoteen 1962 se oli 200–320 000 mk vuodessa. Samaan aikaan *Maanpuolustuksen Tukisäätiö* rahoitti lehteä 100–200 000 mk:lla vuodessa.

1. tammikuuta 1963 Suomen markka uudistettiin siten, että siihen saakka käytössä olleen rahan 100 markkaa vastasi uutta yhtä markkaa ja siihenastinen markka yhtä penniä. Valtionapu oli vuosina 1963–66 2 000–3 500 markkaa. Vuonna 1967 PLM poisti kokonaan momentin, jolta lehtiavustuksia oli jaettu ja sen antama tuki loppui. Maanpuolustuksen Tukisäätiö jatkoi avustamista ainakin vuoteen 1971 saakka 2 000–3 000 markan suuruisena. Suurimmillaan PLM:n osuus lehden kustannuksista (42,7 %) oli vuonna 1949. Tästä sen osuus pieneni tasaisesti olleen 1960-luvulla selvästi alle 10 %.

Kertaluontoisia avustuksia saatiin, kun *Suomen marsalkka Mannerheimin sotatieteellinen rahasto* antoi 21.12.1960 lehdelle 300 000 mk sen täyttäessä 40 vuotta. Tämä raha käytettiin stipendeinä kirjoituskilpailuissa. Vuonna 1971 tukea saatiin *Neste Oy*:ltä 2 000 mk. Vuonna 1994 saatiin kauppa- ja teollisuusministeriöltä 100 000 mk toisen englanninkielisen Sotilas aikakauslehden julkaisemiseksi.

1960-luvulla ryhdyttiin voimakkaaseen tilaajahankintaan talouden saamiseksi tasapainoon. Syntyi myös ajatus saada lehdelle päätoiminen toimitussihteeri, minkä vuoksi lehden oli saatava uusia tilaajia. Tavoitteeksi asetettiin 1 000 tilaajaa. Vuonna 1963 tilaajia oli 265, josta se parin sadan vuosivauhtia nousi niin, että vuonna 1969 tilaajia oli 1 100. Tilausten määrän kasvattamiseksi luotiin asiamiesverkosto sotilaspiiripohjalle. 1970-luvun alku oli tehokasta aikaa ja vuonna 1974 tilaajia oli jo 1 750. Mutta yhtä nopeasti tilaajamäärä lähti laskuun ja vuonna 1978 tilaajia oli 1 000. Muutamaksi vuodeksi se nousi 1 200:aan ja 1980-luvun puolivälissä määrä oli 800.

1950-luvulla omin voimin tehty ilmoitushankinta todettiin tehottomaksi ja 1.1.1960 alkaen ilmoitushankinta annettiin *Lajos Oy*:lle. Ilmoitushankintatyöstä yritykselle annettiin sopimuksessa vahvistettu prosentuaalinen korvaus. Tällä haluttiin kannustaa yritystä tehokkaaseen ilmoitushankintaan, sillä ilmoitustulojen kasvaessa myös yrityksen tulovirta kasvoi. Vuonna 1963 Lajos Oy muuttui *Tunnusmerkki Oy*:ksi ja se osallistui myös tilausten hankkimiseen.

Mainokset olivat vuoteen 1961 yhtenä kokonai-

suutena lehden lopussa. Vuodesta 1962 osa mainoksista on koottuna lehden alussa. Todennäköisesti näillä mainoksilla saatiin parempi hinta. Vuodesta 1970 mainoksia oli myös jonkin verran muualla lehdessä. Vuoden 1982 alussa olleet mainokset poistettiin ja niitä oli lehden sisällä ja pääosin edelleen lopussa yhtenä kokonaisuutena.

Tammikuun alusta vuonna 1964 ilmoitushankinnasta vastasi *Suomen Tilaus- ja Ilmoituskonttori Lauri Saariaho*. Yritys hoiti ilmoitushankintaa vuoden 1972 loppuun parin yritysjärjestelyn kautta (Edustustoimi STIK kommandiittiyhtiö ja Edus-STIK Oy).

Ilmoitushankkijana aloitti 1.1.1973 *Lehtihanke Oy* toimitusjohtajanaan *Aimo Mustonen*. Yrityksen nimeämänä lehden ilmoitushankkijana toimi vuoteen saakka 1986 *Henry Selenius*.

Upseeriliiton hallitus asetti vuonna 1991 työryhmän tekemään ehdotuksen lehden toimintapoliittiseksi ohjelmaksi sekä talouden kehittämiseksi. Tausalla oli lehden aiheuttama kustannus liitolle. Työryhmää johti liiton varapuheenjohtaja komentaja Aslak Saviranta. Työryhmä esitteli liiton hallitukselle 9.6.1992 työryhmän muistion, jonka mukaan:

Advertising manager

Juha Halminen
Kielitie 47
01350 Vantaa
Finland
tel. +358-9-8736 944
fax +358-9-8736 955
juha.halminen@kolumbus.fi

Printer

AO-Paino
PL 66
50101 Mikkelä
Finland
tel. +358-15-151 827
fax +358-15-151 174

Material and insertion dates

Issue	material	insertion date
1	1.1.2002	n. 15.1.2002
2	1.2.	n. 15.2.
3	1.3.	n. 15.3.
4	1.4.	n. 15.4.
5	1.5.	n. 15.5.
6-7	1.6.	n. 15.6.
8	1.8.	n. 15.8.
9	1.9.	n. 15.9.
10	1.10.	n. 15.10.
11	1.11.	n. 15.11.
12	1.12.	n. 15.12.

Prices (colour ads)

1/1 page
1/2 page

No taxes

Prices (b/w)

1/1 page
1/2 page

No taxes

Sizes

1/1 page 200 x 270 mm or 164 x 237 mm
1/2 page 164 x 116 or 80 x 237 mm

The leading Military Magazine in Finland

- Lehden sisältö ja toimituspolitiikka sinänsä kunnossa,
- Taloutta pitää kehittää menoja karsimalla ja tuloja lisäämällä,
- Säästöjä voisi saada värillisyyttä vähentämällä tai pienentämällä ilmoitushankkijan osuutta,
- Muuttaa lehti A4 kokoon, jolloin painotekniikassa saataisiin säästöjä,
- Englanninkielinen lehti voisi tuoda tuloja.

Työryhmä esitti, että vakioidaan lehden julkaisu- ja sivumäärä, vähennetään värillisyyttä, kilpailutetaan ilmoitushankkija ja julkaistaan englanninkielinen lehti. Upseeriliiton kirjanpidossa erotettiin lehden kustannukset liiton tiedotuksen kustannuksista, jotta nähdään selkeästi lehden osuus kustannuksista. Lisäksi kehoitettiin hankkimaan lisätilauksia kuitenkin tunnistaen vaara alv-vapauden menetyksestä. Lehdessä toteutettiin pitkälti työryhmän esityksiä (lehden kannet kyllä säilyivät värillisinä).

Juha Halminen aloitti uutena ilmoitushankkijana 1.4.1993, ja hän jatkaa edelleen tässä tehtävässä. Hänen aloittaessaan ilmoitushankkijana vähennet-

tiin pikkuilmoitusten määrää ja tilalle tulivat pääosin värilliset kokosivun ilmoitukset. Hänen lähes 30 vuoden työnsä ilmoitushankkijana osoittaa erittäin tuloksellista toimintaa.

Toimitus saa lehden ilmestymään

Edellä on kuvattu ketkä ovat toimineet lehden päätoimittajina. Heillä on ollut tärkeä rooli toiminnan johtamisessa, aineiston valinnassa ja lehden toimintapolitiikan linjaamisessa. Mutta toimitus on se, joka viime kädessä vastaa siitä, että lehti ilmestyy ajallaan. Tärkein toimija tässä on toimitussihteeri.

100-vuoden aikana toimituksen kokoonpano on vaihdellut 4–12 välillä. Tässä historiakatsauksessa ei ole mahdollista esitellä kaikkia niitä, jotka lehden toimituksessa ovat työskennelleet. Toimijat ovat olleet osa-aikaisia ja työskennelleet virkatyönsä ohella. Ensimmäinen päätoiminen toimitussihteeri aloitti vuonna 1965.

Alkuvuosina toimituksen muodosti päätoimittajan lisäksi kolme vakinaista ja kolme varatoimitussihteeriä. Lehden ensimmäinen kuusikko oli lokakuussa 1920 majuri **Tuompo**, majuri **Hanell** ja kapteeni **Olenius** sekä varasihteereinä majuri **Helsingius**, kapteeni **Nurmio** ja kapteeni **Lehtonen** ja kaiken varalle nimettiin vielä kapteeni **Heikinheimo**. Lehden tuleva päätoimittaja ja liiton puheenjohtaja majuri Airo tuli lehden yhdeksi toimitussihteeriksi vuonna 1925 kenraali Sihvon päätoimittajakaudella.

Toimitussihteerien määrä supistui vuodesta 1926 kahteen ja vuodesta 1930 heitä oli vain yksi, mutta jo seuraavana vuonna palattiin kahden toimitussihteerin kokoonpanoon. Vuodesta 1935 ns. 1. toimitussihteerinä vuoteen 1941 saakka toimi majuri (kenraalimajuri **Yrjö Lako**). Sodan jälkeen vuosina 1946–1954 1. toimitussihteerinä toimi majuri (eversti) **Viktor Vähätupa**.

Uutena toimijana lehteen palkattiin taloussihteeri. Tässä tehtävässä aloitti vuonna 1946 kapteeni evp. **P. Kandelin**, joka teki pitkän päivätyön lehdessä aina vuoteen 1968, jolloin uudeksi taloussihteeriksi valittiin sotilasmestari evp. kamreeri **Altti Saloila**. Hän toimi vuoteen 1972. Vuonna 1952 toimituskunnan jaostojen kokoonpano oli laajimmillaan. Yleissotilaallisessa jaostossa oli 19 ja sotateknillisessä 8 jäsentä.

Toimitussihteerin tehtävät annettiin 1.6.1955 Upseeriliiton pääsihteerinä aloittaneelle everstiluutnantti evp. **Norman Simoselle**, ja niitä hän hoiti pääsihteeritehtävänsä ajan 31.3.1959 saakka. Hänen seuraajansa oli myös liiton pääsihteerinä aloittanut

Toimitussihteeri Kari Norkola valmistamassa uusiin tehtäviin siirtyvien sivua. Tarkka leikkaa-liimaa -menetelmä ja mittaus.

majuri evp. **Paavo Ojanperä**, joka toimi myös toimitussihteerinä vuoteen 1965. Pääsihteerinä hän toimi vielä vuoteen 1968. Hänen aikanaan lehdessä toimi 1–2 toimittajaa, joista yhden tehtävä oli toimia katsaustoimittajana.

Kirjallisuus-palsta on pitänyt vuodesta 1980 lähtien Sampo Ahto. Tekstin tarkastaminen käynnissä toimistolla 80-luvulla.

Ensimmäisenä sodan jälkeisen *Katsaus*-palstan pitäjänä aloitti tammikuussa 1960 kapteeni (eversti) **Lauri Makkonen** ja häntä seurasi syyskuun 1962 numerosta komentajakapteeni **P. Louhi** ja helmikuun numerosta 1964 majuri **R. Heiskanen**. Yksi pitkäaikaisimpia oli kapteeni (eversti) **Aulis Tuominen**, joka toimi tässä tehtävässä elokuusta 1965 tammikuuhun 1977. Häntä seurasi **Jouko Hälvä** toimien tehtävässä tammikuuhun 1978.

Upseeriliitossa ja lehdessä päädyttiin vuonna 1964 ratkaisuun, jonka mukaan lehdessä tulee olla päätoiminen toimitussihteeri. Tässä tehtävässä aloitti vuonna 1965 everstiluutnantti evp. **Paavo Jokisalo**. Hän toimi tässä tehtävässä vuoteen

1969, jolloin hän aloitti liiton pääsihteerinä toimien siinä vuoteen 1975.

Jokisaloa seurasi toimitussihteerinä eversti evp. **Veikko Vartiainen** toimien samalla liiton tiedotussihteerinä vuoden 1973 loppuun. Häntä seurasi vuoden 1974 alusta jo vuonna 1973 lehden taloussihteeriksi tullut kapteeni (majuri) **Rafael Hursti**. Luutnantti (kapteeni) **Heikki Myllö** toimi Hurstin ohella toimitussihteerinä vuosina 1974–78 ollen samalla liiton tiedotuspäällikkö. Hurstin rinnalle toimitussihteeriksi vuosiksi 1979–82 tuli everstiluutnantti evp. **Leo Manner**, toimien myös liiton sosiaalsihteerinä vuoteen 1986 saakka.

Kirjallisuuspalstan tason kohottamiseksi lehteen valittiin vuonna 1975 palstan pitäjäksi eversti **K. J. Mikola** ja hänen jälkeensä vuonna 1980 aloitti kirjallisuuspalstan vetäjänä everstiluutnantti (eversti) **Sampo Ahto**. Sotilasaikakauslehden pitkäaikaisimman kirjoittajan ura oli alkanut jo vuonna 1963, jolloin luutnantti Ahto kirjoitti aiheesta: ”Hitlerin sodanpäämäärät”. Aloittaessaan palstan pitäjänä hän totesi kirjallisuuspalstan olleen joskus aikaisemmin vähiten luettu koko lehdessä ja toivoi mahdollisimman ajankohtaisten arvostelujen lisäävän palstan kiinnostavuutta. Nyt yli 40 vuotta myöhemmin Sampoon palsta on lehden luetuimpia ja hyvin arvostettu.

Toimitussihteeriksi tuli vuonna 1982 edellisestä vuonna liiton tiedotussihteerinä aloittanut majuri **Kari Norkola**. Tiedotussihteerinä hän toimi vuoden 1985 loppuun saakka, jona aikana hänen vastuullaan olivat lehden *Keltaiset sivut*. Vuonna 1983 palkattiin päätoimiseksi toimitussihteeriksi **Pau-la Hänninen**. **Rafael Hursti** toimi sijaisena Paulan opintovapaan ajan. Vuodet 1986–1994 Kari Norkola toimi päätoimisena toimitussihteerinä.

Upseerit evp ry:n sulautuessa Upseeriliittoon vuonna 1993, sen julkaisu Suomen Upseeri siirtyi Upseeriliiton vastuulle. Kari Norkola toimi sen päätoimittajana. Lehti julkaistiin kerran vuodessa aina vuoteen 1998 saakka.

Katsaustoimittajina toimivat vuosina 1978–94 majuri (kenraaliluutnantti) **Ilkka Hollo** 1978–80, majuri (eversti) **Eero Riuttala** 1980–81, majuri (everstiluutnantti) **Timo Apajakari** 1981–85, majuri (eversti) **Pekka Hämäläinen** 1985–88, majuri (eversti) **Ismo Turunen** 1988–89, majuri (kenraaliluutnantti) **Markku Koli** 1989–91 sekä majuri (kenraaliluutnantti) **Kyösti Halonen** 1992–94.

FT **Ohto Manninen** aloitti vuonna 1991 historiapalstan pitäjänä, jota tehtävää hän hoitaa edelleen yli 30 vuoden ammattitaidolla.

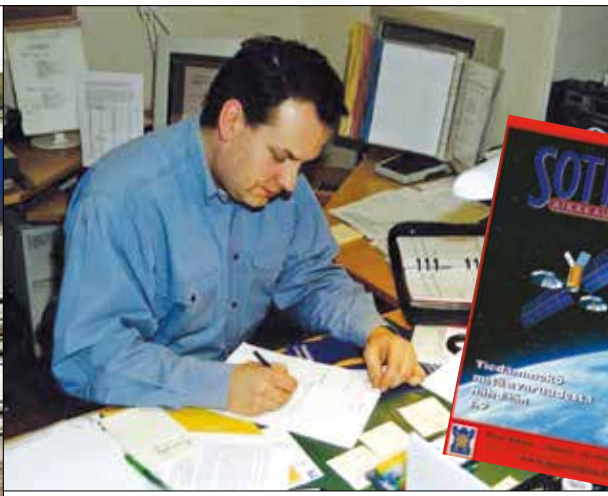
Majuri **Martti Haavisto** palkattiin 1.9.1993 liiton tiedostussihteeriksi seitsemän vuoden tauon jälkeen ja hän otti hoitaakseen myös lehden toimitussihteerin tehtävät 6.1.1994, kun Kari Norkola jäi eläkkeelle. Numerosta 8/1994 katsaustoimittajina toimi majuri (everstiluutnantti) **Pasi Rikkinen**, numerosta 4/2006 kapteeni (majuri) **Matti Tiukka**, numerosta 11/2008 kapteeni (everstiluutnantti) **Rauno Leppiviita** ja numerosta 6-7/2010 insinöörieversti **Jyri Kosola**.

Martti Haavistoa seurasi toimitussihteerinä ja tiedostuspäällikkönä kapteeniluutnantti evp. (komentajakapteeni) **Marko Varama** vuoden 2001 alusta lähtien. Haavisto ja Varama työskentelivät yhdessä kevään ajan. Vahdinvaihdon jälkeen Varaman ensimmäinen itsenäisesti taitettu lehti on elokuun Sotilasaikakauslehti 8/2001. Hänen yli 20 vuoden toimintansa tekee hänestä pisimpään lehden toimitussihteerinä palvelleen.

*Martti Haavisto työssään taittamassa lehteä.
Käytössä PageMaker -taitto-ohjelmisto.*

Päätoimittajaksi tullessaan eversti Tapio Niitynperä totesi, että kolumnistien tulee vastaisuudessa kirjoittaa omalla nimellään. Hän kokosi ryhmän kirjoittamaan sivun mittaisen kolumnin kunkin omasta aihepiiristä. Vuodesta 2000 on kolumnistina toiminut eversti evp. **Pekka Visuri** ja muina ovat olleet kenraalimajuri evp. **Hannu Särkiö** 2000–2007, eversti **Kalle Liesinen**, 2000–2002, kenraaliluutnantti **Kyösti Halonen** 2003–2009, eversti **Pertti Hyvärinen** 2010–2012, prikaatinkenraali **Juha Pyykönen** vuodesta 2017. Polttopisteessä palstaa komentaja **Juha-Antero Puistola** on pitänyt vuodesta 2004.

*Toimitussihteerin pesti alkoi Marko Varamalla
Martti Haaviston lähdettyä eläkkeelle v. 2001.*

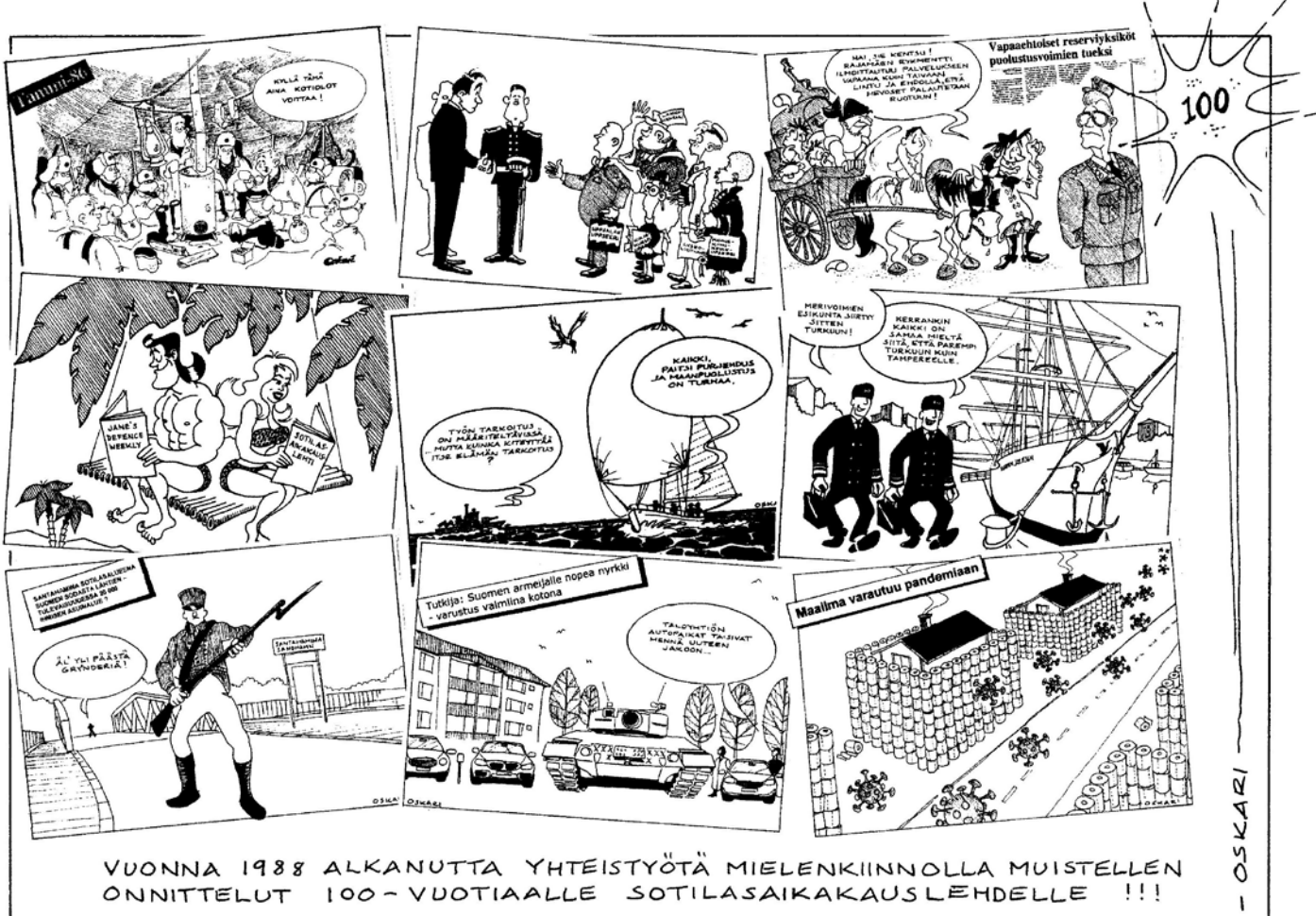
Sotilasaikakauslehden talous sisällytettiin vuodesta 1974 osaksi Upseeriliiton taloutta, jolloin siihen liittyvät tehtävät siirtyivät liiton taloussihteerille. Näitä tehtäviä Erja Elopuro (yllä) on hoitanut vuodesta 1991.

Komea historia

Sotilasaikakauslehden 100-vuoden aikana on julkaistu mittava määrä korkeatasoisia sotilasamatillisia artikkeleita samalla, kun se on toiminut Upseeriliiton keskeisenä viestintäkanavana jäsenistön suuntaan. Tämä kokonaisuus on myös erittäin merkittävä historiallinen kokonaisuus. Lehti on ollut koko ajan uskollinen alkuperäiselle ajatukselleen lisätä lukijoidensa ammatillista osaamista ja turvallisuuspoliittista tietämystä. Lehden artikkelit ovat usein nähneet tulevaan kehitykseen niin turvallisuuspolitiikassa kuin aseiden ja taktiikan kehityksessäkin. Sotilasaikakauslehden artikkeleita siteerataan usein muissa tiedotusvälineissä, mikä osoittaa lehden nauttimaa laajaa arvostusta.

Tämän menestyksekkään historian on mahdollistanut kirjoittamiseen paneutuneiden ihmisten kirjoittamishalu ja vahva ammatillinen osaaminen. Tältä pohjalta on lehden hyvä jatkaa tulevaisuuteen maan johtavana sotilasalan julkaisuna.

Oskarin ensimmäinen piirros julkaistiin joulukuun 1987 numerossa. Siitä lähtien olemme voineet nauttia hänen loistavista ajankohtaisiin teemoihin liittyvistä piirroksistaan.

SOTILASAIKAKAUSLEHTI

MARRASKUU 11 | 2011

**Vastakkainasettelu, konfliktit,
taistelut ja niiden johtaminen**
s.9

Asiantuntijaraadin karsinnan jälkeen pääsimme Aikakausmedian järjestämään Vuoden 2011 kansikilpailun finaaliin 20:n joukkoon marraskuun (11/2011) kannella. Yleisöäänestyksessä voiton kuittasi silloin Glorian antiikin kansi 5/11.

Jaakko Valtanen päätoimittajana 1970-luvulla

Eversti Jaakko Valtanen valittiin päätoimittajaksi edeltäjänsä eversti Vilho Tervasmäen siirtyessä Upseeriliiton puheenjohtajaksi. Hän aloitti lehden helmikuun numerosta vuonna 1972. Päätoimittajuuden lisäksi Jaakko Valtanen toimi liiton varapuheenjohtajana.

Teksti: Päätoimittaja ST, eversti evp. Martti Lehto

Eversti VTT **Vilho Tervasmäki** oli toiminut lehden päätoimittajana vuoden 1970 toukokuun numerosta ollen myös liiton varapuheenjohtaja. Tervasmäki aloitti 1972 liiton puheenjohtajana ja tuolloin päätoimittajaksi valittiin eversti (kenraali) **Jaakko Valtanen**.

Jaakko Valtanen aloitti päätoimittajana keskellä syvää kylmän sodan aikakautta ja Suomen neuvotteluja vapaakauppasopimuksesta Euroopan talousyhteisön EEC:n kanssa. Valtioneuvosto oli asettanut edellisenä vuonna Puolustuslaitoskomitean laatimaan selvityksen siitä, miten puolustuslaitos mahdollisimman hyvin sopeutettaisiin suomalaiseen yhteiskuntaan. Osa työtä oli selvittää henkilökunnan julkinen, oikeudellinen ja sosiaalinen asema yhteiskunnassa. Upseeriliiton tavoitteena oli edistää upseeriston kannalta tasapainoista henkilöstöpolitiikkaa puolustuslaitoksessa.

Upseeriliiton tiedotus tehokkaammaksi

Helmikuun numerossa ilmestyi ensimmäinen *Upseeriliitto tiedottaa* -palsta. Tämä pääsihteerin vastuulla ollut palsta oli painettu vihreälle paperille, jotta se erottuisi lehden ns. valkoisista sivuista ja se oli sijoitettu lehden keskelle.

Syynä tälle oli jäsenistön kritiikki siitä, etteivät liiton johdon tiedotukset kunnolla saavuttaneet jäsenkuntaa. Aikaisemmin lehdessä oli lehden lopus-

sa 1–2 sivua otsikolla Tiedotuksia, joissa yleensä lyhyesti kerrottiin edunvalvonnan tuloksista.

Nyt uusi Upseeriliitto tiedottaa -palsta oli 4–12 sivua kuvaten edunvalvonnan tulosten lisäksi liiton ja *Akavan* toimintaa sekä antaen informaatiota mm. eläkkeistä. Lisäksi tällä palstassa oli oma *Toimiston tiedotuksia* -osio. Palsta ilmestyi joka toisessa lehdes- sä vuoden 1972 aikana. Tämä tiedottaminen jäi vuo- den mittaiseksi ja uuden päätoimittajan aloittaessa 1973 Upseeriliitto tiedottaa jäi pois lehdestä eikä ti- lalle tullut aikaisempaa Tiedotuksia-palstaa.

Tiedottamisessa siirryttiin suoraan vain jäsenis- tölle suunnattuun tiedottamiseen. Näin haluttiin vahvistaa suoraa jäsentiedottamista ja vältettiin lii- ton asioiden saattaminen aivan kaikkien nähtäville.

Tammikuussa vuonna 1978 julkaistiin lehdessä uusi keltaiselle paperille painettu Upseeriliitto tie- dottaa ja syntyi joka numerossa vielä nykyisinkin il- mestyvä Keltaiset sivut. Näin Upseeriliiton toimin- taa haluttiin tehdä tutuksi myös lehden muille luki- joille, Keltaisista sivuista tuli vaikuttamisen väline.

Tiedotusvaliokunta myös lehden toimituskuntana

Päätoimittaja ja varapuheenjohtaja Valtanen toimi syyskuussa 1972 perustetun Upseeriliiton tiedotus- valiokunnan puheenjohtajana. Syksyllä keskustel- tiin lehden toimittamisesta erityisesti valiokunnan ja lehden neuvottelukunnan näkökulmasta. Yhtenä mallina esitettiin neuvottelukunnan lakkauttamista ja tiedotusvaliokunnan muodostamista lehden toi- mituskunnaksi, jossa olisi mukana muutama asian- tuntijatoimittaja. Syksyn pohdinnan tuloksena pää- dyttiin kuitenkin ratkaisuun, jossa lehden neuvotte- lukunta jatkoi lehden toimintaa ja sisältöä laaja-alai- sesti suunnittelevana toimielimenä. Tiedotusvalio- kunta toimisi lehden toimituskuntana, joka huoleh- tisi lehden numerokohtaisesta ilmestymisestä. Rat- kaisu antoi sysäyksen lehden johtosäännön uusimi- selle, mikä julkaistiin seuraavana vuonna.

Vuonna 1972 Valtanen oli mukana henkilöstöjär- jestelmän kehittämistyössä. Puolustusvoimain ko- mentaja kenraali Kaarlo Leinonen oli asettanut maa- liskuussa 1972 työryhmän selvittämään esimiesjär- jestelmän kokonaisrakennetta, jossa esitettiin siir- tymistä yhtenäispäällystöön ja aliupseeritoimien muuttamista toimiupseerien toimiksi. Huhtikuus- sa Jaakko Valtanen selvitti liitossa tehtyä valmiste- lutyötä. Hän oli myös mukana laatimassa Upseerili-

ton ja Kadettikunnan yhteistä julkilausumaa, jossa selkeytettiin kummankin liiton järjestöllistä roolia.

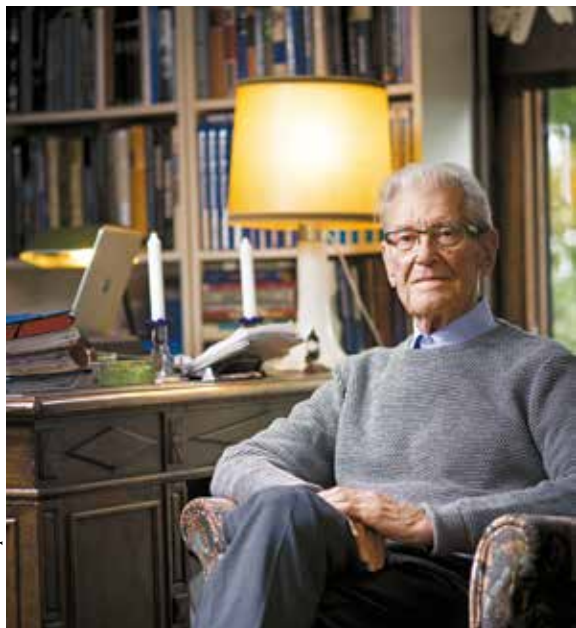
Sotilasaikakauslehti innoitti keskusteluun

Kenraali Jaakko Valtasen päätoimittajakaudella leh- dessä käytiin vilkasta keskustelua eri aiheista kuten upseeriston palkkauksesta, Sotilasaikakauslehden kehittämisestä, SKK:n pääsytutkinnosta, 1970-luvun puolustuspolitiikasta, upseeriston työuupumukses- ta, sotilaskoulutuksesta, sotilaista ja politiikasta se- kä nuorten upseerien asemasta. Vilkkaaseen keskus- teluun osallistuivat upseerit yliluutnantista kenraa- liin. Vireän keskustelun soisi jatkuvan edelleen leh- den palstoilla.

Päätoimittajuus vaihtui liiton puheenjohtajuuteen

Kenraali Valtasen päätoimittajuus jäi vuoden mittai- seksi. Hieman yllättäen eversti Vilho Tervasmäki oli ilmoittanut, ettei jatka liiton puheenjohtajana enää vuonna 1973, jolloin Jaako Valtanen valittiin uudeksi puheenjohtajaksi. Uudeksi päätoimittajaksi tuli sil- loinen liiton varapuheenjohtaja majuri (everstiluut- nantti) **Eero Vettenranta**.

Upseeriliiton liittovaltuusto kutsui kokoukses- saan 26.10.1985 kenraali Jaakko Valtasen Upseerili- ton kunniajäseneksi ansioistaan liiton puheenjohta- jana ja Sotilasaikakauslehden päätoimittajana.

Kuva: Sampo Korhonen

Esko Nieminen: Ajatuksia päätoimittajakaudeltani 1980–90 -luvulla

Eversti evp. Esko Nieminen aloitti Sotilasaikakauslehden päätoimittajana lokakuun numerosta 1988 ja kausi päättyi kesäkuun 1993 kaksoisnumeroon. Hän oli kenraali Hannes Ignatiuksen jälkeen seuraava, joka valittiin tehtävään reserviin siirtymisen jälkeen.

Uuden tehtävän alkua odotellessani silmäilin tavanomaista tarkemmin, mitä Sotilasaikakauslehdessä (SAL) kirjoitettiin: mikä pääkirjoituksen aihe oli tällä kertaa, keitä toimitus on valinnut artikkelien kirjoittajiksi, mitkä kirja-arvostelut päässeet palstoille, mitä uusia tulkintoja on löytynyt historiasta ja mikä on hiertänyt mieltä keskusteluosion virikkeiksi.

Vahvaksi tueksi ilmestyivät korvaamattoman työparini, toimitussihteeri **Kari Norkolan** huolellisesti ja monipuolisesti arkistoimat SAL:n vuosikerat ja oman – monella tavalla epäjärjestelmällisen, mutta itsenikin yllättäneen – kotitaltioni täydennysmateriaali.

Niihin vuosiin osui myös tähän lehteen kirjoittamiseni alku, kun *Spektator* nimimerkillä lähetin jutun, jossa muutaman RUK:n kurssin joukkueenjohtajan kaikki tietävällä kokemuksella selvitteletin opetusupseerin näkökulmaa koulutukseen. Toimitussihteeri **Norman Simonen** kehotteli isällisesti jatkamaan kirjoittelua – mutta vähentämään lainausmerkkejä.

Millainen profiili lehdellä oli ja miten ajatukset mahdollisesti erosivat sisältö- ja tyylikysymyksissä omistani? Ensi päivät menivät yksin pohdiskeluun ja pohtimisen kollegiaaliseen altistukseen toimitussihteerin kanssa. Naapurihuoneiden ovia suljettiin ja äänten volyymin ylittäessä desibelien sietorajan joku saattoi hienovaraisesti painaa toimituksen oven kiinni ulkopuolelta.

Lokakuun 80-sivuisen numeroon ehti pääkirjoituksen lisäksi ensimmäinen henkilöhaastatteluni: Yrittäjien 15. maailmankongressista olin kaapannut

Valerie Hammondin, Euroopan naisten johtamistaidollisen kehitysyhteisön presidentin, yhden sen ajan tunnetuimmista naisjohtajista.

Hammond näytti olevan tietoinen suomalaisen naisen Lotta-menneisyydestä, vaikka ujoili tietojensa syvyyttä. Sotilasjohtajuus sai vankan tunnustuksen selväpiirteisyydestään liike-elämän johtamiseen verrattuna – jonka lävikön kautta haastattelvani oli itse suodattanut asemaansa – mutta naisen halukkuus jatkuvaan univormussa esiintymiseen herätti epäilyksiä. Nainen johtajana oli Hammondille itsestäänselvyys: *”Ei kai ole oikein kuvitella, että vain ihmislajin miehiksi kutsuttu puolikas kykenee johtamaan?”*

Aika oli Puolustusvoimien kehityksen osalta tuolloin muuttumassa erityisesti naisten osalta. Vapaaehtoisien maanpuolustuksen aallot huuhtoivat jo naisten varpaita *Lotta Svärd* -järjestön lakkauttamisesta jatkuneen, luonnottoman pitkän hiljaisuuden jälkeen. Haastattelu oli onnekkaisesti osunut samalle rantaviivalle. Ei siihen maan tavan mukaisesti avoimesti otettu kantaa, mutta haastattelun vanhentumattomat ajatukset ja periaatteet vakuuttavat edelleen. Toimin kysymysten asetteluina sanotun tulkkina ja tarjoilijana niille, jotka sitten panivat toimeksi.

Tämä laaja luonnehdinta ensimmäisestä haastattelusta ilmentää monella tavoin sitä tekotapaa, joka leimasi suuren osan työstäni.

Seuraava numero sisälsi arvioinnin upseeriuden arvottamisesta eri tasoilla. Sen panivat puntariin kenraali, keski johdon ja uransa alussa olleen kirjoittajan sielun tunnot. Upseeriliitto oli ottanut kriittisen asenteen toimiupseeri – upseeri arvoasetelmaan ja se näkyi yllä mainittujen arviointien lisäksi vuoden viimeisten numeroiden keltaisilla sivuilla puheenjohtajan juttuna upseerikunnan yksimielisyydestä ja päätyi liiton viralliseksi kannanotoksi. Napit rinnoissa olivat olleet vuoden alussa oikeilla paikoillaan Upseeriliitossa ja Puolustusvoimien johdossa, mikä ilmaistiin vuoden ensimmäisestä numerosta viimeiseen kansilehden vinjetillä YHTENÄINEN UPSEERISTO 70 VUOTTA. Nyt ne olivat asettuneet vastakkain.

Toimitussihteerin huomaamaton mestarinäyte

Sotilasaikakauslehden sisältö oli vuosikymmenien saatossa vakioinut valtaosan sisällöstään. Sen lukijakunta osasi uuden lehden ilmestyessä suunnistaa suoraan niille sivuille, jotka kiinnostivat.

Pääkirjoituksen luulisi jo sijaintinsa vuoksi herättävän ensimmäiseksi lukijan kiinnostuksen, mutta onkohan näin? Otsikko saattaa riittää mielen ja sivun kääntämiseen, ellei sitä ole tehty taitavasti johdatellen. SAL:n kirjoittajiksi on onnistuttu saamaan sanan taitajia, joissa tieto on yhdistynyt elävään ilmaisukykyyn itse asioiden kertomiseksi. Pidempiaikaiset kuten **Sampo Ahto** saavat jo nimellään lukijan etsimään oikean sivunumeron. Samoin käy, jos on haastateltu arvostettua henkilöä, jonka sanaa odotetaan.

Tällaiset käsitykset velloivat mielessä, kun käteen osui SAL:n vuosikirja 1988, jossa olivat ensimmäiset juttuni päätoimittajana. Ennen ykkösnumeron kansilehteä toimitussihteerinä oli lisännyt kirjaan neljä numeroimatonta sivua, otsikkona SOTILAS-AIKAKAUSLEHTI 1988. Olin vähällä sivuuttaa koko tekstin, joka ensi silmäyksellä näytti koostuvan pelkistä otsikoista – joista useimmat vaikuttivat ennen nähdyltä, mutta jokin pysäytti katsomaan tarkemmin. Äkkiä koko asenne muuttui ja sivut avautuivat monipuolisena, vertaansa hakevana tietopankkina.

Vakiopalstojen monipuolisuus avautui otsikoiden kirjosta: Haastattelut, Katsaukset, Keskustelut, Kirjallisuus, Kolumnit, Oskari piirtää, Pääkirjoitukset, niiden välissä kirjoittajien jutut tekijöiden aakkosjärjestyksessä. Vertailu seuraavien viiden vuosikoonnoksen kanssa vankensi käsitykseni, että toimitussihteerinä oli ollut perusteellinen, sillä koko ajan jaottelu oli pysynyt sisällöltään muuten samana, mutta otsikot olivat täydentyneet muutamien uusien aiheiden ja liiton keltaiset sivut kattavalla Upseeriliiton tiedottaa tittelillä.

Uusia näkökulmia

Se muutaman päivän aika, joka jäi ennen kuin oli pakko uppoutua uuteen tehtävään, kului edellisten numeroiden selailuun ja moniin juttutuokioiden toimitussihteerin kanssa. Norkolan monivuotinen kokemus toi käytännöllisellä tavalla esiin tavoitteet, joihin piti pyrkiä. Lehden linjasta jäi kuva, joka ei ollut ristiriidassa omien ennakkokäsitysteni kanssa.

Omat ajatukset siirtyivät arvioimaan uusien aloitteiden tarvetta. Puolustusvoimien 70-vuotishuhlan aattona oli Suomessa järjestetty kesän alussa kansainvälisen sotahistorian komission kollokvio, joka toi maahan toista sataa huippuasiantuntijaa. Kenraaliluutnantti **Ermei Kanninen** toimi johtajana ja minut oli valittu pääsihteeriksi. Saatoinkin itse seurata vain satunnaisesti muutamaa kollokvion noin neljästäkymmenestä alustuksesta, joten tein SAL:een

vain yleisuutisen, mutta professori **Ohto Manninen**, joka oli jo aikaisemmin kirjoittanut lehteen useita alan juttuja, kirjoitti jutun tapahtumaviikon toisen maailmansodan tiedustelun vaikutuksia käsitteleistä alustuksista.

Syntyi ajatus, että professori Manniselle olisi saatava SAL:een oma osasto sotahistorian uusia tulkin-toja varten Sampo Ahdon johdossa olleen kirjallisuus- ja **Ismo Turusen** katsausosaston lisäksi. Idea toteutettiin ja sai otsikon *Utisia historiasta*. Siitä tuli lukijoiden kestopuolustusosasto.

Vaikuttamista nimimerkin takaa

Toisenlaisen kohtalon koki lehteen lisätty osasto *Politiikan katsomosta*. Sen pohjat oli luotu jo vuosikymmeniä aikaisemmin, kun suomettuminen teki yrityksen tuhota koko kansan moraalin ja tuhosikin sen parilta herkimmissä kasvun vaiheessa olleelta ikäluokalta, joiden holtiton Neuvostoliiton ihailu sulki silmät ja korvat itsekritiikiltä. Silloin leh-tien lukijapalstoille ilmestyi ärhäköitä mielipiteitä myös upseeriston edustajilta, jotka eivät voineet ymmärtää ja hyväksyä asennetta, joka suuntasi keihään kärjen niitä kohtaan, jotka olivat antaneet parhaat miehuusvuotensa sodissa, pelastaen nämä, jotka nyt laumana rynnistivät itsenäisyyden turvanneiden teot unohtaen.

Noista pahimmista 1960- ja 70-luvun ajoista oli vielä julkisuudessa niitä, joihin tuo moraalisesti al-arvoisin aika oli ”jäänyt päälle” ja maan poliittiseen elämään ujui mukaan näykkijöitä, jotka työkseen arvostelivat Puolustusvoimia. Päätettiin katsoa, miten väki suhtautuisi vastakritiikkiin ja perustimme sitä varten uuden osaston Politiikan katsomosta.

Kirjoittaminen alkoi vauhdilla, joka yllätti. Pals-tan tekijäksi ilmaantui nimimerkki *Carl Miettinen*, jonka etunimi viittasi toisen kotimaisen suuntaan ja sukunimi perisuomalaiseen savolaisjuuriseen ole-mukseen. Jo ensimmäiseen palstaan ehti viisi juttua, joiden sarkastinen tyyli pyrki selvästi tökkimään nä-ennäistä oppineisuutta tavallisen ihmisen ällätikulla.

Politiikan katsomosta päästeli höyryjä muuta-man kuukauden välein, keventäen sopivasti asian-tuntijoiden joskus venyviä faktakasoja. Lukijat ei-vät moitteita antaneet, mutta politiikat hermostui-vat kuten etukäteen arveltiin. Carl Miettinen ei juuri korvaansa lotkauttanut, ja palstaa viljeltiin muistaen kuitenkin, että sen tarkoitus oli lähinnä muistuttaa, että tällä puolella oltiin puolustusasi-oissa vakavissaan. Politiikkaa seurattiin sen katso-mosta oman toimikauteni loppuun saakka, mutta

jatkamisen oli neuvottelukunnassa nähty saavut-taneen tarkoituksensa. Tehtävien vaihto tuli sopi-vasti lopettamaan palstan ja palattiin aikaan, jol-loin maanpuolustuksen vastaiset kommentit jätet-tiin omaan arvoonsa.

Norkola marssitti päätoimittajan kouluun

Luotsikadulle asettumisen jälkeen Kari Norkola myönsi, että kirjoitustaitoni näytti säilyneen kel-vollisena, kiitos opettajani, kirjailija **Jorma Korpe-lan** ja *Vaasa*-lehden monivuotisena viikkokolumnis-tina toimimisen. Toimitukselliset taidot sen sijaan kaipasivat perusteellista uudelleenasetointia, jo-ten oli syytä mennä taas kouluun.

Yhteys eläkkeelle siirtyneeseen Helsingin Sano-main toimittajakoulun rehtori **Antero Okkoseen** heitti päätoimittajakoulun kirjoituskurssille ja sen seuraksi Kari passitti vielä tietokoneoppiin, samal-la kun huoneeni pöydälle kannettiin möykky nimel-tään pöytäkirja. Normaalilla kirjoituskoneella olin toiminut jo Kansain reissuun lähdöstä alkaen, mut-ta nyt oli sovittava sormet uusille näppäimille ja opeteltava moderni tekstin tuotto.

Vähän ympyriäisiksi tahtoivat vuorokaudet men-nä, mutta ensimmäiset tuotteet ilmestyivät jollain konstille taikuri Norkolan leikepöydälle ja jutut tait-tuivat alkuvaiheessa leikkaa-liimaa -periaatteella lä-hetysvalmiiksi palaten välivaiheen tarkastukseen ja uudelleen lehtinivaskana sisuksissaan ensimmäinen pääkirjoitus ja haastattelu, kuten tämän kertomuk-sen alku kertoi.

Ensimmäisten kolmen numeron oma sato tuot-ti neljä pääkirjoitusta, kolme artikkelia ja yhden haastattelun. Muista kirjoittajista esittäytyi jo mel-ko näyttävä otos, kuten Ermei Kanninen, joka nosti esiin Seinäjoella paljastetun suojeluskuntapatsaan merkityksen julkisena tunnustuksena; **Heikki Hol-man** YK:n sitkeydestä Persianlahden rauhaan taivut-telussa; **Jouko Sunisen** puolustuksen kestävyyydestä Lähi-idässä 1973 ja Falklandilla 1982 kirjoitussarjana ja insinöörimajuri Olli-Pekka Sarvarannan ajatuksia ammusten hävittämisongelmista.

Vakioimittajat Ismo Turunen ja Sampo Ahto olivat mukana, edellinen muun muassa valonvah-vistinten maahan tulon, jälkimmäinen Eino Jutik-kalan kuolemansyytä selvitelleen teoksen arvioin-nilla, mikä hätkähdytti Ahdon sarkastisella otsikol-la ”Aina on kuoltu”. Kenraalikunnasta ehti mukaan vielä **Veikko Koppinen** katkeralla muistolla vuodel-ta 1944, mikä tuotti seuraavaan numeroon pioneeri-en happaman vastakommentin.

Vuoden 1988 kolmen kuukauden näyte kelvanee symboloimaan monialaisuutta, josta SAL:n kirjoittajakunta tarjoili palasia lukijoidensa pureksittavaksi. Määrällisesti oma jaksoni päätoimittajana tuotti 58 numeroa ja 10 000 kappaleena ulkomaiden sotilasasiamiehille, lähetystöihin ja yksityisille tilaajille postitetun *The Finnish Defence Review*:n, kaikkiaan noin 4 800 sivua. Sivuihin kuului pääkirjoitus-ten lisäksi 52 sivua haastatteluja ja 60 artikkelisivua.

Oli heti alkuun sovittu, että päätoimittaja jättää lehden taiton toimitussihteerille. Liiton omien, keltaisten sivujen toimituksen ymmärrettiin jo itsestään selvänä jäävän puheenjohtajalle ja hallitukselle, johon en kuulunut. Käytännössä sivut toimitti toimitussihteeri, jolle oli vuosikausien saatossa ja kouluttautumisessa kehittynyt armoton rutiini. Saatoin siis luottavaisesti vapautua lehden varsinaisen asia-sällön kehittelyyn.

Naiset palasivat sotilaallisen maanpuolustuksen kentälle

SAL:stä piirtyy vuosikirjojen läpikäynnin tulokse-na päätelmä, että naisten paluu maanpuolustuksen toiseksi sukupuoleksi vähitellen kuroi umpeen Lot-ta-järjestön lakkautumisen jälkeen vallinneen tyh-jjön, Sen vauhdittajiksi SAL:n sivuille löytyi kansain-välisesti merkittäviä naisjohtajia, joiden haastatte-luihin aiemmin viittasin. Lopullisen läpimurron te-ki juuri puolustusministeriksi nimitetty **Elisabeth Rehn**, joka heti haastateltiin. 121. maanpuolustus-kurssilla pidetty avauspuhe, jossa hävittäjähankin-nat saivat voimakkaan tuen, julkaistiin kokonaan ja FDR-erikoisnumeroon ministeri kirjoitti oman jutun.

Englanninkielinen erikoispainos puhdisti ilmaa

Vuosikausia Suomeen akkreditoidut sotilasasiamie-het olivat valitelleet englanninkielisen aineiston puutetta. Tilanne tuli vastaan jälleen, kun istahdin paikalleni SAL:n toimitukseen. Upseeriston kielitai-to oli muuttunut, kun sotien jälkeisessä yhteiskun-nassa saksa oli liu'utettu englannin varjoon. Pää-timme tehdä erikoisnumeron *The Finnish Defence Review* (FDR).

Lehden sisällös järkeiltiin Upseeriliiton johdon kanssa yhteistoiminnassa, esiteltiin liiton hallituk-selle ja lähetettiin Pääesikuntaan, joka hyväksyi suunnitelman. Kirjoittajiksi haettiin kunkin alan parhaat saatavissa olevat tietäjät, joille selvitettiin julkaisun tarkoitus ja tausta. Tehtiin selväksi, että

Focus on Finland's Defence

The editorial staff of Sotilasaikakauslehti (Military Periodical) has for some time felt the need to publish a special English-language edition. Now circumstances are especially propitious for offering a concise overview of Finland's defensive position, how contemporary events affect it, how it is influenced by the situation in the Nordic environment and how the whole defence setup looks from afar. This special edition of the Finnish Defence Review represents an effort to shed light on these questions. The Review is published by the Officers' Union (Upseeriliitto), which also publishes Sotilasaikakauslehti, one of the oldest military periodicals in Europe (founded in 1881). It is the only professional journal of its kind in the Nordic countries. Contributors to the Finnish Defence Review are traditionally noted experts in their respective fields. Some hold high positions of responsibility while others have gained prominence through scholarship, research positions or international experience. Collectively, the contributors represent a broad range of views. The Finnish Defence Review does not only represent official thinking. Being an autonomous organization, the Officers' Union believes it important that the contributors to this review are free to express their own views, including criticism of governmental decisions if they believe that this would advance the security interests of the country. This principle has also been honored by those who represent government policy.

Esko Nieminen
Editor-in-Chief
Colonel

Onko puhelu Upseeriliiton pääsihteeri Pekka Klingille tullut Tasavallan presidentin kansliasta vai suoraan ylipäälliköltä itseltään?

kyseessä oli Upseeriliiton, ei Pääesikunnan julkaisu, millä haluttiin korostaa vapaamman ilmaisun mahdollisuutta, kunhan asiatiedot olivat oikein. Kirjoittajien ymmärryksen siitä, minkä voi ilmaista, mitä salata, katsottiin liittyvän itse kunkin asiantuntemukseen.

FDR:n taiton teki ulkopuolinen ammattitaitaja ja kielen tarkastajaksi saatiin Suomeen kotiutunut, jo sotien aikana kunnostautunut ja edelleen aktiivinen toimittaja, suomen kielen täydellisesti hallinnut Paul Sjöblom. Omille lähetystöille ilmoitettiin tulevasta julkaisusta. Tilausmääräksi arvioitiin 10 000 kappaletta, kun oma jäsenistö laskettiin mukaan. Ulkoministeriö myönsi lehden painamiseen tuen, joka turvasi kustannusten kattavuuden. Lehti painettiin ja jaettiin tilaajille.

Postin perille ehtimistä arvioiden odottelimme Norkolan kanssa, että kai kohta joku kommentoi. Niin tapahtuikin ja ryskyen: Toimitukseen ryntäsi liiton pääsihteeri **Pekka Kling**: ”*Nyt on piru mer-rassa. Tasavallan Presidentti on kieltänyt FDR:n viran-omaisjakelun.*”

Syynä oli Martti Valkosen juttu ”*The Ceded Finnish Territories and the Karelian Question*”, jossa oli viittaus Karjalan kannaksen asemaan. Valkonen oli pariinkin otteeseen ollut Helsingin Sanomien ulkomaantoimittajana Moskovassa ja hänet tunnettiin rehellisenä, tosiasioihin paneutuvana toimittajana, jonka tyyli sai paljon lukijoita.

Toimituksessa tietysti heräsi kysymyksiä, kuinka lehden jo saaneet tilaajat suhtautuisivat asiaan. Maksettaisiinko tilaukset? Miten kävisi UM:n lupaa-man tuen? Laajempaan kysymyksenä heräsi eloon suomettuminen, jonka luultiin jo olevan hiipumassa monien myönteisten kannanottojen rohkaisema-na. Mitkä olisivat ulkovaltojen reaktiot, mikä tiedo-tusvälineiden asenne?

Alun hiljaisuuden jälkeen *CNN* – yksi kansainvälisesti laajimmista television uutiskanavista – teki aiheesta uutisen. Yhtiön Suomen toimittaja Teri Schultz julkaisi uutisen kahdesti niin sanottuun prime time- eli parhaaseen katseluaikaan ja arvioi kysyes-säni, että lähetysten kuuli maailmanlaajui-sesti heti noin 500 miljoonaa ihmistä, josta päätelin toiston vielä lisänneen uusia katselijoita ainakin sadalla miljoonalla.

Parin vuorokauden kuluessa jouduin antamaan lausunnon Valkosen kirjoituksesta Suomen televisi-oon, ja sen perään tuli UM:n **Jaakko Laajavan** – tu-levan suurlähettilään – kannanotto asiaan.

Lehtikommenttien ohessa yksityiset lukijat kir-joitivat yleisön osastoissa, ja sävy oli Valkosen lau-sumaa puoltava. Suomalainen *jokamies* osoitti pi-an, että sen mielestä sotien jälkeisen Neuvostoliit-on mielistelystä ja hyssyttelyn aika oli ohi. Julkisista asenteista jäi mieleen esimerkiksi **Leo Kaprio**, suo-malainen lääkäri, joka toimi pitkään kansainvälisis-sä hyvinvoinnin ja terveydenhuollon johto- ja asian-tuntijatehtävissä ja sai professorin arvonimen. Kap-rio asettui voimakkaasti Valkosen kannanoton tu-kijaksi ja piti juttua yleistä moraalia kohottavana.

Yleinen mielenkiinto oli asenteiden selkiinnyt-tyä kääntynyt Upseeriliiton kannalle, jolloin har-kittiin lisäpainosta. Suunnitelmasta luovuttiin kui-tenkin yksimielisesti, koska ymmärsimme, että lisä-painanta olisi saattanut kääntää mielipiteet taas toi-seen suuntaan. Ei haluttu luoda käsitystä, ettemme hyväksy poliittisen johdon ratkaisua.

Laajentunut lukijakunta jätti hyvän mielen

Tätä oma-arviota tehdessäni ajatuksiani on koko ajan häirinnyt kysymys, onko itsensä asettamisella tarkkailun kohteeksi mitään merkitystä. Kirjoittaes-sani ja entisiä juttuja haravoidessani muistui mie-leen vaimon varoitus ajasta, jolloin värkkäsin teks-tiä ensimmäiseen kirjaani: *Älä kehu ittees!* – Lienen-kö onnistunut?

Monesti on ainakin tuntunut vaikealta tulki-ta, onko tyyli sinänsä piilottanut sisäänsä huoma-

mattoman itsensä ilmaisemisen esimerkiksi oikeas-
sa olemisen ehdottomuuksina.

Loppujen lopuksi lehden vuosikirjojen plarailu
taisi olla pelastus ja toisaalta ainoa mahdollisuus
tämän artikkelin tekemiseen, koska oman kauden
päättymisen ja siitä kertomisen välissä oli lähes kol-
me vuosikymmentä. Se on ollut pitkä aika unohtaa
käytännöllisesti katsoen kaikki sekä omaan että toi-
mituksen tekemisiin liittyneet tapahtumat ja tun-
nelmat. Niiden pöyhminen esiin vuosikoosteiden-
kaan sivuilta ei tuonut esiin montakaan juttua, joi-
den löytyminen olisi saanut aikaan riemastuneita
ahaa-elämyksiä. Oli pakko lukea uudestaan jokainen
löydös, jotta voi päättää, oliko jotain, mistä muistut-
taa lukijaa uudelleen. Materiaalin määrä vain oli
käytettävissä olevaan luku-aikaan nähden liian iso,
jotta voisin hyvällä omallatunnolla uskoa valinne-
ni tärkeimmät löydökset.

Sotilasaikakauslehti pääsi radion aikakauslehtikatsaukseen

Kari Norkolan puolisen vuotta aikaisemmin tekemä
oivallus kutsua pari nimekästä tiedotusmiestä tutus-
tumaan lehtemme sykähdyyti. Näytti nimittäin sil-
tä, että SAL ei kuulunut niihin, joita nämä toimitta-
jat seurasivat välittäessään tietoja esimerkiksi radion
aikakauslehtikatsauksiin, jotka tulivat pääkanaval-
ta kerran viikossa. Kutsuimme toimittajat kylään.

Toimittajien asenne muuttui heti: seuraavan vii-
kon katsauksessa luettiin maaliskuun 1993 pääkir-
joitus Säästöt omaan käyttöön lähes kokonaan. Si-
inä olin teilannut kulttuuriministerin (**Isohookana-
Asunmaa**) käsityksen, että hävittäjäkauppojen ra-

hat olisivat päästäneet hänen ministeriönsä säästö-
pinteestä. Puolustusvoimilla on kaikki moraaliset oi-
keudet kieltäytyä säästämästä enää mitään, jos ko-
koon saaduista varoista tukitaan vain vuotoja muual-
la, totesi SAL.

Toimitussihteeri arveli ensin ironisesti, että kut-
sutut olivat kiitelleet tarjoamastamme lounaasta,
mutta erehdyimme: huhtikuun katsaus perkasikin taas
pääkirjoitusta, eritellen kolmea erillistutkimusta ja
niiden perusteella vaadittavaa kokonaisselvitystä,
joista oli merkittävimpana nostettu pöydälle naisten
sotilaallista maanpuolustusta tutkailut työ.

Toukokuun ykköspääkirjoituksen pysyminen ai-
kakaulehtikatsauksen listalla sitten jo vakuutti toi-
mituksen, että SAL oli ”tullut jäädäkseen”, koska ta-
hallisen räväkkyä otsikkomme Puolustuksen määrä-
rahat mitoitettu väärin läpäisi valintaseulan. Kirjoi-
tus tökkäsi ilmeisen kipeästi asiantuntemattomuut-
ta, joka usein syrjäytti sotilaallisen tiedon ja näki
kaiken julkaistun työtään haittaavana hukuttaen
hyvätkin esitykset ärhäköihin pörinöihin.

Työni Sotilasaikakauslehdessä päättyi vuoden
1993 kesäkuun kaksoisnumeroon kestätyään neljä
vuotta ja seitsemän kuukautta. Päätoimittaja-aiko-
jen loitotessa omissa ajatuksissa viipyylee ajatuksia
poliittisen kentän ja lehdistön välisestä suhteesta.

**”Mahti ei mene maan rakohon, vaikka mahtajat
menevät”**, lausahti Eino Leino. Voisiko Leinon ”mah-
ti” tarkoittaa myös totuutta ja siihen pyrkijöitä?

Eversti evp. Esko Nieminen

Seuraa ja osallistu keskusteluun Upseeriliiton viestintäkanavilla!

Tapio Niitynperä

– päätoimittajana vuosituhaten alussa

”Upseerille tarjoutuu aika ajoin tilaisuus uusiin haasteisiin. Upseeri on myös koulutettu ja kasvatettu ottamaan haasteet vastaan, selviytymään niistä ja jatkamaan edelleen kohti ’lopullista voittoa’.” – Näillä ajatuksilla eversti Niitynperä aloitti työnsä Sotilasaikakauslehdessä eversti Erkki Nordbergin jälkeen vuonna 2000.

Aiemmin minulla oli ollut kokemusta lukuisista Upseeriliiton eri tason luottamustehtävistä. Olin palvellut myös *Kaarti-* ja *Kylkirauta* -lehtien päätoimittajana. Puheenjohtaja **Pekka Kouri** toivotti uuden päätoimittajan tervetulleeksi lehdessä: ”... haastaviin joskus jopa tuulisiin tehtäviin”. – Niinhän siinä sitten kävikin.

Tavoitteeksi olin asettanut ajankohtaisemman, aikakauslehtimäisemmän, kansainvälisemmän, monipuolisemmin kokonaisuunpuolustuksen ja upseeriston eri palvelussektorit huomioivan julkaisun. Artikkelien määrää lisättiin niiden pituuden kustannuksella. Sota ja sen lainalaisuudet pidettiin upseerien mielissä julkaisemalla raportteja tuolloisista kriiseistä.

Konkreettisesti ajankohtaisuuteen pyrittiin kirjoittamalla päivänpolttavista asioista, haastatteleamalla avainhenkilöitä, julkaisemalla pikku uutisia ja ”Uusiin tehtäviin” -palstaa sekä tuomalla lehteen mm. kolme vuorotellen kirjoittavaa kolumnistia: kenraaliluutnantti **Hannu Särkiö**, everstiluutnantti (myöh. eversti) **Pekka Visuri** ja

eversti **Kalle Liesinen**. Pidin kuitenkin mielessäni sanonnan: ”If it ain’t broke don’t fix it” – jos se toimii, älä koske siihen.

Seuraavassa muutamia nostoja päätoimittajan arjesta.

”Ulkomisterin ajatus on ihan absurdi!”

Kenraali **Gustav Hägglund** osoittautui parhaaksi haastateltavaksi. Hänen lausuntojensa myötä SAL ylitti joka kerta valtakunnallisen median uutiskyn-

nyksen, aivan erityisesti jalkaväkimiina-asiassa. Hägglund nimittäin avasi suurelle yleisölle ulkoministeri **Erkki Tuomiojan** jalkaväkimiinoista luopumisen kustannukset veronmaksajille sekä rajut heikkennykset omaan puolustukseemme. (tähän esitän lisäksi kuvaa lehtileikkeistä)

Kolumnistista ay-politiikan maalitauluksi

Koulutusosaston päällikkönä Kalle Liesinen joutui Upseeriliiton julkisen arvostelun kohteeksi pannes-
saan toimeen päällystön koulutusuudistusta. Uudistuksen henkilöityminen Liesiseen johti liiton ohjeeseen irtisanoa kolumnisti, eikä tuo Sotilasaikakauslehdessä Vuoden 1980 kirjoittaja ole sen jälkeen kolumneja lehdessä julkaissutkaan.

Sain noina aikoina puhelinsoiton amiraali **Jan Klenbergiltä**, joka oli suoraselkäisenä upseerina laatinut erinomaisen kirjoituksen kurssiveljeni Kallen ja hänen virkatyönsä puolustamiseksi. Lupasin toki sen julkaista. Keskustelu päättyi kuitenkin siihen, että pyysin häntä vielä harkitsemaan yön yli, sillä entisen Puolustusvoimain komentajan ”täyslaidallisella” Upseeriliittoa kohtaan asia saattaisi vain mutkistua. Hän soittikin seuraavana päivänä ilmoittaen, ettei kirjoitusta julkisteta lehdessä. Sen sijaan se lienee tavoittanut Upseeriliiton johdon kirjeen muodossa.

Ristivetoa helikoptereista

Puolustushallinnon sisällä ilmeni kansliapäällikön antaman haastattelun jälkeen ”kädenväntöä” helikopterihankinnoista komentajan ilmeisesti ”ripitetyä” haastateltavaa kommentistaan. Silloinen komentopäällikkö nimittäin kysyi Sotatieteiden päivillä yliopistolla tekemästani haastattelusta antaen ymmärtää siinä todettujen haastateltavan kommenttien ärsyttäneen komentajaa – ”... henkselit yli helikopterihankkeelle”!

Kerroin faksanneeni haastattelun kansliapäällikölle ennen julkaisua ja hänen hyväksyneen sen, olihan se myös nauhalla. Ikäväkseni ymmärsin ministeriöstä kerrotun komentajalle muuta. Onnekse-
ni komentopäällikkö tunsikin tapani ja tiesi minun kertovan asian sitä kaunistelematta.

Aikansa juttuja?!

Venäjänsä Kursk-sukellusveneonnettomuus oli tuolloin tapetilla, valmiuslakiuudistus, brittisotilasasiamies everstiluutnantti **Glen Grant** kirjoitti ensimmäisen

englanninkielisen artikkelin lehteen: ”Transport helicopters – not just a flying bus!” ja sisältökin oli jatkossa myös ”Contents of this Issue”. **Sari Näre** aloitteen tekijänä pöllähti kerran toimitukseen ja hättäköhdytti lukijat artikkelillaan: ”Tunteiden puuduttaminen ja kuolemanvaaran huumaa”.

Rajavartiolaitys ja puolustushaarat saatiin myös hyvin esille. – Suuri kiitos vielä lukuisille nyt mainitsemattomille kirjoittajilleni, jotka mahdollistivat hyvät lehdet ja lukijoidemme kannustavan palautteen niistä.

Kiitän kokemuksesta

Lehden teko oli sekä haastavaa että mukavaa täydellä päätoimittajan toimintavapaudella ja vastuulla sekä hallituksen tuella, joskin työlästä ja aikaa vievää. Paras tuki oli edesmennyt toimitussihteerini **Martti Haavisto**! Hän oli aina myönteinen yllättävillekin ideoilleni, eikä jättänyt kiveä kääntämättä niiden parhaaksi toteuttamiseksi. Vakiopalstojen itseohjautuvat ja luotettavat toimittajat hoitivat erinomaisesti vastuualueensa: Kirjallisuus **Sampo Ahto**, Uutisia historiasta **Ohto Manninen** ja Sotatekniikka everstiluutnantti **Pasi Rikkinen**.

Myönteisintä palautetta sain uutiskynnyksen mediassa ylittäneistä artikkeleista, mutta eritoten pääkirjoituksistani, joista vieläkin suuri kiitos niistä palautetta antaneille – lämmitti mieltäni!

Lyhyestä virsi ...

Lyhyeksi, mutta tapahtumarikkaaksi osoittautunut päätoimittajuuteni päättyi vuonna 2001. Saavutin mielestäni lehdelle asettamani tavoitteet etuajassa. Seuraavat haasteet odottivatkin sitten jo Kiinan Maanpuolustusyliopistossa. **Martti Lehdon** pitkäaikaisin päätoimittajuus alkoi jälkeeni ja vastaavasti **Marko Varama** tuli samalla Upseeriliiton tiedotuspäälliköksi ja lehden toimitussihteeriksi.

Lopuksi haastan nuoremmat seuraani molempien ammattilehtiemme *Kylkiraudan* ja *Sotilasaikakauslehdessä* päätoimittajuuteen. Samalla toivotan Sotilasaikakauslehdelle edelleen jatkuva Parasta Menestystä ja Sotilaan Onnea! ... joskus jopa tuuli-
siin tehtäviinsä.

Eversti evp. Tapio Niitynperä

Sotilasaikakauslehti 100 vuotta mainosmedianana

Sotilasaikakauslehden satavuotisen historian toisella vuosikymmenellä ilmestyi lehteen kokonaan uusi elementti. Tavoittaakseen päättäjät yritykset ottivat käyttöön todellisen täsmäaseen – lehtimainoksen – reklaamin. Mainoksilla pyrittiin samaan lehden talous kestäväälle pohjalle.

Kun mainonnan kohteena olivat Puolustusvoimat ja upseeristo, oli jo tuolloin luonnollinen valinta Sotilasaikakauslehti. Sama erinomaiseksi havaittu täsmäase on yrityksillä käytössä yhä tänäkin päivänä.

Tavoitteet 1900-luvun alkuvuosikymmenien mainonnalla olivat selkeät: Kertoa Puolustusvoimien päättäjille omista ylivoimaisista tuotteista ja palveluista, eikä muutosta ole tässä mielessä tapahtunut.

Mainoksissa erilainen esitystapa

Mainosten viestin esitystapa oli tuolloin melko erilainen, hyvin konkreettinen, vai mitä sanotte aikaisemmin lehdessä esitellyn ilmoituksen vapaasti suomeksi tulkitusta otsikosta: *”Shellin pentsiinillä murtaa tankki muurin kuin muurin”* ja kuvan piippalakinen vihulainen tipahtaa murenevasta tiilitornista.

Vuosien 1930 ja 1950 välisenä aikana ilmoitukset olivat pääosin pieniä ruutuja, joita löytyi muutama jokaisesta numerosta. 1950-luvulla kuitenkin mainosten määrät ja koot alkoivat kasvaa ja mukaan tuli yrityksiä, jotka nykyisillä nimillään ovat edelleen Sotilasaikakauslehden vakituksia mainostajia, kuten esim. *Saab, Veho, Patria* ja *Forcit*.

Kannatusilmoitukset valtaavat painopintaa

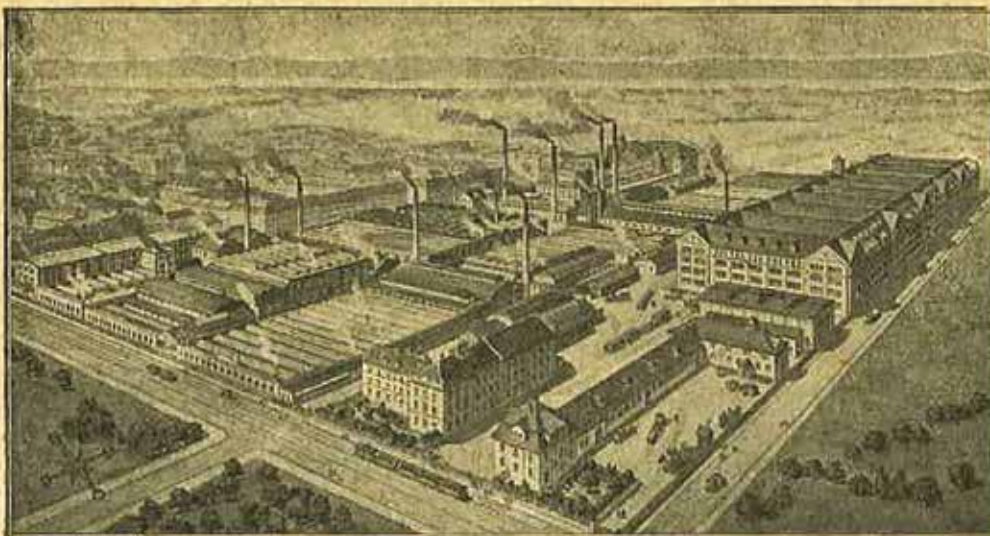
1960-luvulle tultaessa ilmoitushankinta annettiin ammattilaisten käsiin. *Lajos Oy* aloitti ilmoitushankijana tammikuussa 1960. Tehostunut ilmoitushankinta aiheutti sen, että mainoksia saatiin niin paljon, että lehden loppuosa pyhitettiin niille kokonaisuudessaan.

Varsinaisten kaupallisten ilmoitusten lisäksi mukaan oli tullut kannatusilmoitukset. Yritykset, joil-

la ei välttämättä ollut yhteistoimintaa Puolustusvoimien kanssa, halusivat kuitenkin osoittaa isänmaallisuuttaan kannatusilmoituksin. 1970-luvulle tultaessa lehdessä saattoi olla vuositasolla varsinaisten mainosten lisäksi satoja meijerien ja muiden vastaavien toimijoiden pikku ilmoituksia.

*Hygieniatuotteita ja ampumatarvikkeita
mainostettiin vuonna 1929.*

Ken tahtoo saavuttaa parhaimmat mahdolliset tulokset käyttää huippuluokkaa olevia

D. W. M.

ampumatarpeita

TORPEDOLUOTEJÄ (0,02 m/m toleranssilla)
PARABELLUM- ja BROWNINGPANOKSIA,
HYLSYJÄ, SYTYTYSNALLEJÄ, PIENOISKI-
VÄÄRINPANOKSIA, SISÄPIIPPUPANOKSIA.

BERLIN-KARLSRUHER INDUSTRIE WERKE A.G.
(ent. DEUTSCHE WAFFEN- UND MUNITIONSFABRIKEN)
KARLSRUHE / BADEN

Edustaja:
O.Y. FLINKENBERG & LEONHARD A.B.
HELSINKI

ISKEVÄ KESÄPAIKKA

Ravintola

Pää Maja

Raatihuoneenkatu 4
Puh. 14 616

Mikkeli

OY EVOX AB

Kondensaattoritehdas

08700 VIRKKALA

Ilmoituksia vuodelta 1974. Tekniikkaa ja majoituspalveluita – kohderyhmä on otettu huomioon.

1980-luvulla kannatusilmoitusten määrä alkoi hiljalleen vähentyä, mutta varsinaisten mainosten määrä sitä vastoin edelleen kasvaa. Suuremmat mainokset sijoitettiin eri puolille lehteä, sillä mainostajat halusivat viestinsä tiettyihin asiayhteyksiin.

Joulunumerossa on edelleen julkaistu yritysten perinteisiä tervehdysilmoituksia. Viimeisinä sitkeimpinä sisseinä ovat pintansa pitäneet *P. Rotola-Pukkila Oy* Pohjanmaalta ja savonlinnalainen *Norelco*, joiden joulutervehdyksistä olemme saaneet nauttia useiden vuosikymmenten ajan ja saamme varmasti jatkossakin.

Lama 1990-luvun alussa poisti kannatusilmoitukset

Kannatusilmoitusten määrä romahti ja varsinaiset mainostajatkin alkoivat tarkemmin harkita misä mainostaa. Tämä kuitenkin koitui Sotilasaikakauslehden onneksi. Kaupallisten mainosten määrä jopa kasvoi, sillä mainostajat keskittivät viestiänsä Sotilasaikakauslehteen, jota aivan syystä pidet-

tiin alan päättäjien lehtenä ja jonka lukuarvo oli jo tuolloin tutkitusti erinomainen.

Lehden toimitus ja markkinointitiimi teki tuolloin harkitun päätöksen luopua kokonaan kannatusilmoitusten aktiivisesta hankinnasta. Tällä haluttiin korostaa lehden ammattimaista luonnetta. Tämä muutos koitui myös lukijan iloksi, sillä lehden ulkoasu selkeytyi.

Kansainvälistyminen ja sen haasteet

Vuosituhanen vaihteessa mukaan tulivat hävittäjä- ja helikopterihankintojen myötä kansainväliset mainostajat, joiden määrä on koko ajan kasvanut. Omat haasteensa näihin toki liittyy. Usein hankinnan tarjouskilpailuissa mukana olevista yrityksistä ei ole saatavissa konkreettista tietoa vielä siinä vaiheessa, kun mainostaminen olisi yritykselle hedelmällisintä. Lisäksi markkinoinnista päättävien henkilöiden identifiointi ja sen jälkeen tavoittaminen saattaa osoittautua aikaa vieväksi salapoliisityöksi, jos yrityksellä ei ole Suomessa toimivaa agenttia.

**LÄHELLÄ TURKUA
NAANTALISSA
HOTELLI MOSHULU**

Nykyaikaiset
huoneet
Ravintola, Baari
Sauna, uima-allas
Viihtyisä
yöpymispaikka
TERVETULOAI

**HOTELLI RAVINTOLA
MOSHULU**
NAANTALI - PUH. 751881
LUOSTARINK. 20
21100 NAANTALI

Tulevaisuuden näkymät

Lehtimainontaa pidetään sekä kotimaassa että kansainvälisesti sotilasasioissa diskreettinä ja siten parhaana ja jopa ainoana tapana markkinoida sotamateriaalia valikoidulle kohderyhmälle. Ja kuten Sotilasaikakauslehden tapauksessa, voidaan mainonta kohdentaa päättäjien koko kentälle: upseeristo, alan virkamiehistö ja poliittiset päättäjät.

Niin kauan kuin yritykset haluavat myös markkinoinnin keinoin rakentaa ja ylläpitää luotettavaa yhteistyökumppanikuvaa, Sotilasaikakauslehden tulevaisuus mainosmedianana näyttää hyvältä.

*Juha Halminen,
hoitanut Sotilasaikakauslehden
mediamarkkinointia 33 vuotta.*

Siellä on oltava missä kiinnostavat/kiinnostuneet yrityksetkin. Sotilasaikakauslehti on ollut mukana maanpuolustus- ja turvallisuusaiheilla messuilla aika ajoin mukana. Kuva: Marko Varama

Upseeriliiton edunvalvontaa 1970-luvulta lähtien

Upseeriliitto on yli satavuotias edunvalvontajärjestö. Alusta alkaen sen tehtäviin kuului upseeriston palvelussuhteen ehtojen kehittäminen jäsenistön tarpeiden ja odotusten mukaisesti. Virkaehtosopimusjärjestelmän alkaminen vuonna 1970 siirsi liiton uudelle ay-aikakaudelle. Neuvottelujärjestelmän ulkopuolelle on kuitenkin jäänyt osa edunvalvonnan asioista kuten eläkkeet ja ulkomaanpalvelus.

Palvelussuhteen ehtoja määritellään virkaehtosopimuksessa (VES). Siinä sovitaan palloista, työajoista ja muista palvelussuhteen ehdoista. Tätä ennen oli voimassa Menettelytapalaki (427/1964), joka koski kaikkia valtion virkamiehiä. Lain ensisijainen tarkoitus oli virkamiesten palkkojen pitäminen ”oikeassa suhteessa yleisten työmarkkinain ansiotason muutoksiin.”

Käytännössä sitä sovellettiin ensimmäisen kerran vuonna 1966 ja tuloksena oli noin 40 prosentille virkamieskunnasta yhden tai kahden palkkaluokan korotus. Lopullinen päätäntävalta oli kuitenkin valtiotyönantajalla.

Valtion ensimmäiset virkaehtosopimukset saatiin valmiiksi joulukuussa 1970. Tuolloin solmitussa *Liinamaa I* -sopimuksessa sovittiin virkamiesten työehtosopimusjärjestelmän kehittämisestä, mikä johdatti virkaehtosopimuksia koskevien lakien säätämiseen. Ensimmäisessä virkaehtosopimuksessa olivat elementteinä yleiskorotus, järjestelyvara ja ns. sosiaalipaketti. Lisäksi siihen kuuluivat kuoppakorotukset, eräiden palkkioiden ja lisien maksuperusteiden muutokset sekä virkamatkakustannusten korvaus.

Ensimmäinen Puolustusvoimien virkamiehiä koskeva laki koski virkamiesten työaika. Puolustusvoimien palvelussuhteen ehdot sovitaan tarkentavassa virkaehtosopimuksessa (PV TARKVES).

Henkilöstön kehittäminen (HEKE)

Yhteiskunnan luokkaerokeskustelu voimistui 1960-luvun lopun ajan saaden yhä enemmän poliittisia piirteitä. Puhuttiin koko koulutusjärjestelmän demokratisoisemisesta.

Aliupseeriliiton keskeinen vaatimus pohjakoulutusvaatimuksen nostamisesta nimittämisperustee-

na ei kuitenkaan muuttunut Pääesikunnan ja puolustusministeriön valmistelusta huolimatta, jossa Upseeriliiton toiminnalla oli oma vaikutuksensa.

Merkittäväksi teemaksi nousi sekä upseereita että aliupseereita koskeva *yhtenäispäällystökysymys*. Aliupseeriliiton aloitteen tavoitteena oli jyrkän upseerien ja aliupseerien välillä olevan muodollisen rajan poistaminen koulutusta kehittämällä. Toukuu-kuussa 1971 pääministeri **Ahti Karjalaiselle** jätetys-ssä hallituspuolueiden puoluesihteerien laatimassa hallitusohjelman lisäpöytäkirjassa oli esitys siitä, että hallitus selvittäisi mahdollisuudet saattaa upseerit ja aliupseerit yhtenäisen virkauran piiriin. Muutoksella oli poliittinen alku.

Yhtenäispäällystön virallinen valmistelu alkoi vuonna 1971 työskennellessä komiteassa. Sen joulukuussa jättämässä mietinnössä todettiin, että sotilashenkilökunnan jakautumista eri ryhmiin olisi tarkastettava. Tämä olisi tehtävä siten, että aliupseerien perustutkinnon suorittaneet tulisivat jatkossa kuulumaan päällystöön upseerien, erikoisupseerien ja sotilasvirkamiesten kanssa. Tämä tarkoitti, että aliupseerin pohjakoulutusvaatimukseksi tulisi keskikoulu ja valmistuva aliupseeri ylennettäisiin ja nimitettäisiin ylikersantin arvoon ja virkaan.

Aliupseerin mahdollisuutta siirtyä upseerikoulutukseen parannettaisiin mm. myöntämällä yhden vuoden palkallista virkavapaata ylioppilastutkinnon suorittamiseksi. Mietintöön jättivät eriävän mielipiteen sekä *Upseeriliitto* että *Aliupseeriliitto*. Upseeriliiton mielestä pitäisi luoda lukiotason pohjakoulutukseen perustuva upseerikoulutus.

Puolustusvoimain komentaja kenraali **Kaarlo Leinonen** asetti maaliskuussa 1972 työryhmän selvittämään esimiesjärjestelmän kokonaisrakennetta, jossa esitettiin siirtymistä yhtenäispäällystöön

ja aliupseeritoimien muuttamista toimiupseerien toimiksi. Asia eteni kesäkuussa 1973 laiksi puolustusvoimain viroista ja toimesta, jossa toimiupseerit saattoivat yletä kapteenin virkaan ja arvoon. Järjestelmässä PO II-kurssin suorittaneet ei-yltioppilaat saattoivat pyrkiä Kadettikouluun. Järjestelmään sisältyi periaate, että perusyksiköiden päälliköiksi nimitetään vain Kadettikoulutusta valmistuneita upseereita.

Loppuvuonna 1982 Pääesikunta perusti työryhmän selvittämään sotilasammattillisen koulutuksen ja henkilöstöjärjestelmän kehittämistä. Upseeriliitto esitti silloisen järjestelmän säilyttämistä parempana kuin Pääesikunnan tuolloin ajamaa mallia. Virkamiestyönä tehty raportti jätettiin Pääesikunnan päällikölle 14.6.1984. Järjestöt olivat kutsuttuina mukana. Upseeriliitto jätti työhön oman esityksensä.

Puolustusvoimien henkilöstöjärjestelmän kehittämisen puitesuunnitelma (HEKE) valmistui vuonna 1985. Antamassaan lausunnossa Upseeriliitto korosti tarvetta selkeyttää sotilasarvo- ja arvomerkkijärjestelmää, upseerin tutkinnon pätevyystavoitetta sekä kadetin asemaa. Puolustusvoimain komentaja kenraali **Jaakko Valtanen** hyväksyi 23.10.1985 puitesuunnitelman Puolustusvoimien henkilöstöjärjestelmän kehittämiseksi vuosiksi 1986–1995. Keskeisiä kipukohtia liitolle olivat perusyksikön päällikkyys ja majurin arvo.

Pääesikunta antoi puitesuunnitelman tarkistuksen maaliskuussa 1987. Siinä upseerikoulutuksen osalta perustutkintona on upseerin korkeakoulututkinto ja jatkotutkintona YE-upseerin tutkinto, joka antaisi kelpoisuuden ylimpiin upseerin virkoihin. Lisäksi järjestelmään suunniteltiin tohtorin tutkinto. Toimiupseereiden osalta koulutus olisi opistasonen perustutkinto, ja sitä seuraava jatkotutkinto antaisi pätevyyden toimiupseerin ylimpiin virkoihin. Upseeriliitto katsoi tämän version kohtelevan kohtuullisen tasapuolisesti eri henkilöstöryhmiä ja hyväksyi omalta osaltaan puitesuunnitelman sen suppeudesta huolimatta.

Pääesikunta julkaisi 4.1.1989 uuden HEKE-puitesuunnitelman. Tämä suunnitelma vastasi paremmin Upseeriliiton aikaisemmin asettamia vaatimuksia. Puolustusministeriö asetti 25.1.1989 **Seppo Pelttarin** johtaman työryhmän, jonka tehtävä oli laatia esitys Puolustusvoimien henkilöstön virkarakennetta ja palkkausta koskevaksi kehittämissuunnitelmaksi. Se jätti yksimielisen mietintönsä 13.9.1989. Yksimie-

Puolustusvoimien henkilöstöjärjestelmän kehittämissuunnitelmaa (HEKE) tarkastellaan Upseeriliitossa.

lisyyys saavutettiin lähinnä siksi, että siinä jätettiin vaikeat kysymykset ratkaisematta, kuten perusyksikön päällikkyys ja majurin arvo opistoupseereille.

Pääesikunta ryhtyi valmistelemaan Pelttarin mietinnön pohjalta toimenpideohjelmää, jota varten muodostettiin HEKE-koordinaattiryhmä, jossa Upseeriliitto oli jäsenenä. Pääesikunta pyrki vastoin Pelttarin työryhmän linjauksia varaamaan muutamia perusyksikön päällikkyysä opistoupseereille sekä luomaan upseereille ja opistoupseereille yhteisiä tehtävänimikkeitä, kuten opetusupseeri ja toimistoupseeri. Puitesuunnitelmaan sisältyi ehdotus upseerinimikkeenä esikuntaupseeri ja opistoupseerille kouluttajaupseeri. Liitto jättikin tammikuussa 1990 HEKE-koordinaatille oman muistionsa.

Puolustusvoimain komentaja kenraali **Gustav Hägglund** antoi HEKE:stä päätöksen 12.4.1996. Sen mukaan vuonna 1991 valmistuneita opistoupseereita voidaan kouluttaa rauhan ajan perusyksikön päällikön ja varapäällikön tehtäviin. Lisäksi opistoupseereille luodaan edellytykset päästä esiupseeritasoiseen koulutukseen ja sitä kautta edetä esiupseeritasosiin opistoupseerin tehtäviin ja yletä vastaavaan sotilasarvoon.

Pääesikunta esitteli 22.4.1999 järjestöille viisi vaihtoehtoista mallia henkilöstön peruskoulutuksen järjestämiseksi. Vaihtoehdossa A) upseerin tutkintoon tultaisiin varusmiespalveluksen jälkeisen ammattisotilaan tutkinnon kautta. Vaihtoehdossa B) upseerintutkintoa edeltäisi vuoden mittainen SA-yksikön päällikkö/RA-kouluttajakurssi. Vaihtoehdossa C) hahmoteltiin upseerin alempi ja ylempi kor-

keakoulututkinto. D-vaihtoehdossa upseerin tutkinto säilyisi lähes ennallaan ja opistotason opistoupseeri-koulutus muuttuisi ammattikorkeakoulututkinnoksi. Vaihtoehto E:ssä yhdistettiin vaihtoehdot B ja C. Upseeriliiton mielestä positiivista malleissa oli niiden lähtökohtana ollut sodan ajan tarve.

Keväällä 2000 Upseeriliitto esitti oman mallinsa, jossa upseerin alempaan korkeakoulututkintoon hakeudutaan pääsykokeen kautta ja edetään välittömästi jatkuvaan ylempään korkeakoulututkintoon. Alemman tutkinnon suorittaneet voivat jatkaa uraansa tai siirtyä reserviin. Sotilaskouluttajia koulutetaan perusyksikön koulutustehtäviin. He voivat hakeutua upseerikoulutukseen, jos yo-tutkinto ja RU-kurssi ovat suoritettuina. Malli antoi kaikille polun päästä upseerin uralle ja tuottaisi vapaaehtoisuuteen pohjautuvaa nuorta reserviä sekä osaavia perusyksikötason kouluttajia – käytännössä aliupseereita, jota nimitystä ei tuolloin tohdittu käyttää. Pääesikunta ja puolustusministeriö ajoivat omissa malleissaan määräaikaista upseerin ja kouluttajan palvelussuhteita. Tuolloin oli ihastuttu Euroopan ammattiarmeijoissa käytettyihin määräaikaisiin sotilaisiin (engl. Enlisted).

Maaliskuussa 2001 hallitus antoi esityksen koulutusjärjestelmän kehittämiseksi. Sen mukaan Puolustusvoimien päällystön koulutusjärjestelmä uudistetaan lakkauttamalla opistoupseerin koulutus ja kehittämällä upseerin koulutusjärjestelmää. Tilalle luotaisiin upseerin akateeminen koulutusohjelma, jossa suoritettaisiin perustutkintoina upseerin alempi ja ylempi korkeakoulututkinto sekä yleisesikuntaupseerin ja sotatieteiden tohtorin jatkotutkinnot.

Malliin tuli määräaikaiset virat. Määräaikainen reserviupseerin virka täytettäisiin viideksi vuodeksi kerrallaan ja määräaikainen nuoremman upseerin virka oli tarkoitus täyttää kymmeneksi vuodeksi kerrallaan. Puolustusvoimiin luotaisiin järjestelmä, jolla voitaisiin tukea määräajaksi täytettäviin sotilasvirkoihin nimitettyjen uudelleen kouluttautumista toisiin tehtäviin Puolustusvoimissa tai sijoittautumista muille työmarkkinoille määräaikaisen palvelussuhteen jälkeen.

Alkuperäinen HEKE-prosessi saatiin päätökseen, kun eduskunta hyväksyi lain puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta (452/2001) 1 päivänä kesäkuuta 2001. Järjestelmässä toteutui liiton tavoite alemmasta ja ylemmästä korkeakoulututkinnosta. Hiertämään jäi määräaikaisuus ja voidaanko vuoden koulutuksen jälkeen määräaikaista sotilaita kutsua upseereiksi.

Pääesikunta ja puolustusministeriö ajoivat omissa malleissaan määräaikaista upseerin ja kouluttajan palvelussuhteita. Tuolloin oli ihastuttu Euroopan ammattiarmeijoissa käytettyihin määräaikaisiin sotilaisiin.

HEKE:n keskiöön oli nostettu toimi- ja opistoupseeriston aseman parantaminen, mikä johti tilanteeseen, jossa heidän tehtäväprofiilinsa muodostui yhä enemmän päällekkäiseksi upseeriston alimpien tehtävien kanssa. Päällystöliitto pyrkikin aktiivisesti 1980-luvulta lähtien laajentamaan opistoupseeriston tehtäväkenttää.

Puolustusvoimain komentaja amiraali **Juhani Kaskeala** linjasi jo marraskuussa 2003, että käytönotettua päällystön koulutusjärjestelmää tultaneen muuttamaan edelleen. Jo kerran poistettu aliupseeristo tultaneen palauttamaan. Ympyrä sulkeutuikin vuoden 2007 alussa, kun Puolustusvoimiin perustettiin aliupseeristo. Upseeriliitto kritisoi ns. yhden yön ihmettä, jossa osasta aliupseerikoulua suorittamattomista sotilasammattihenkilöistä tehtiin aliupseereita. Koulutukseen puolustushaarakouluissa päästiin vuonna 2008 ja sitä uudistettiin vuoden 2021 alusta alkaen. Määräaikaisten reserviupseerien koulutus lopetettiin vuonna 2007.

Opistoupseerien tehtävät poistuvat vähitellen Puolustusvoimista vuoteen 2030 mennessä. Puolustusvoimien suunnitelma on ollut, että opistoupseerien vaativimpiin tehtäviin sijoitetaan nuorempia upseereita. Näissä tehtävissä toimitaan esikunnissa ja valmistellaan sekä suunnitellaan sodan ajan operaatioita. Tehtävät vaativat korkeakoulutuksen siksi, että niissä toimitaan sodan aikana osaavien ja usein korkeakoulutettujen reserviupseerien esimiehinä. Kaikilta osin tätä periaatetta ei ole noudatettu. Vuodesta 2015 upseerien määrä on lisääntynyt vain noin sadalla.

Upseeriliiton viimeisimmän selvityksen mukaan Puolustusvoimissa tarvittaisiin nopeasti noin 300 upseeria rauhan ja sodan tarpeisiin. Siksi vaativimmat vapautuvat opistoupseerien tehtävät tulee täyttää nuoremmilla upseereilla. Upseeriliiton mukaan jokaiselle kadettikurssille tulisi ottaa vähintään 40 opiskelijaa enemmän kuin nyt upseerivajeen paikkaamiseksi. Lisäksi Puolustusvoimien henkilöstön lisätarpeesta on tehtävä parlamentaarinen selvitys

– kuten aikoinaan tehtiin myös materiaalitärpeestä.

Upseeriliiton tavoitteen mukaan upseerin tutkinnon on jatkossakin oltava ehdoton vaatimus upseerin virkaan ja tehtäviin Puolustusvoimissa. Ongelmaa tarkasteltaessa on syytä ottaa huomioon, että upseerien tehtäviä ei voida korvata muiden henkilöstöryhmien avulla. Upseerin tehtävät ja niiden asianmukainen hoitaminen edellyttävät korkeakoulututkintoa Maanpuolustuskorkeakoulusta sekä kokemusta upseerin eritasoisista tehtävistä.

Puolustusvoimien henkilöstön lukumäärän ja koulutuksellisen tason tulisi määräytyä ensi sijassa sodan ajan lähtökohdista. Samalla on otettava huomioon myös rauhan ajan koulutuksen ja valmiuden ylläpidon asettamat vaatimukset. Tämä lähtökohta on unohtunut kovin usein kuluneiden vuosikymmenten aikana, kun tilalle on tullut politiikka ja säästötoimet.

Palkkausjärjestelmän kehittämien (PALKE)

Suomen valtionhallintoa uudistettiin voimakkaasti 1980-luvun lopulta lähtien ja siihen kuului myös valtion palkkausjärjestelmät (VPJ). Valtion palkka-

politiikan uudistaminen alkoi tulosjohtamisuudistuksen yhteydessä, jolloin virastotasolle lisättiin itsenäistä toimivaltaa määrätä virkamiestensä palkkauksesta. Tavoitteena oli kehittää palkkapolitiikkaa tulokellisuutta korostavaan suuntaan.

VPJ-järjestelmät ovat virastokohtaisia, mutta yhtenäisten yleisten periaatteiden mukaan laadittuja. Järjestelmät perustuvat sopimusalakohdaisiin virka- ja työehtosopimuksiin. Tehtävien vaativuuden ja henkilökohtaisen työsuorituksen arviointia varten on olemassa virastokohtaiset arviointijärjestelmät. Vaativuuden osatekijät koskevat tyypillisesti tehtävässä edellytettävää osaamista, vuorovaikutusta ja vastuuta. Työsuorituksen osatekijät koskevat tyypillisesti ammatinhallintaa, aikaansaavuutta ja yhteistyötä. Tehtävien vaativuutta ja henkilökohtaista suoritusta tarkastellaan vuosittain esimiehen ja henkilön välisissä tulos- ja kehityskeskusteluissa.

PALKE-uudistus Puolustusvoimissa

Puolustusministeriön vuonna 1992 asetettu palkkauksen kehittämishanke (PALKE) aloitti yleisistä periaatteista ja vuonna 1993 käytössä olivat ensimmäi-

Oheiseen taulukkoon on koottu Vaati-palkkojen 8–18 kehittyminen vuosina 2003–2021.

Vuosi	Vaati 8	Vaati 9	Vaati 10	Vaati 11	Vaati 12	Vaati 13	Vaati 14	Vaati 15	Vaati 16	Vaati 17	Vaati 18
2003	1550	1675	1840	2020	2300	2550	2730	2995	3245	3560	3905
2004	1579	1704	1871	2054	2339	2632	2828	3092	3350	3621	3971
2007	1612	1737	1907	2093	2384	2682	2882	3150	3413	3689	4047
2008	1777	1881	2088	2267	2581	2963	3184	3535	3808	4155	4558
2010	1826	1933	2151	2329	2770	3018	3337	3756	4031	4362	4763
2011	1928	2113	2336	2701	2806	3162	3380	3861	4083	4419	4825
2012	1978	2153	2381	2752	2909	3222	3485	3934	4244	4558	4967
2013	2006	2183	2414	2791	2949	3308	3580	4045	4303	4622	5036
2018	2067	2247	2481	2863	3108	3390	3698	4139	4403	4727	5149
2020	2114	2297	2536	2926	3177	3519	3780	4231	4500	4831	5263
2021	2322	2423	2601	2955	3208	3553	3862	4272	4544	4878	5314
Kehitys %	33,2	30,9	29,3	31,6	28,3	28,2	29,3	29,9	28,6	27,0	26,5

set mallit tehtävien vaativuuteen perustuvan palkan (VAATI) rakenteista eri henkilöstöryhmille.

Valtion työmarkkinalaitos (VTML) esitti vuoden 1993 syksyn VES-tarjouksessaan, että tällä sopimus-kierroksella sovittaisiin palkkauksen kehittämisen periaatteet koko valtion sektorille. Syksyllä HAY-järjestelmään perustuvissa JSA-tehtävissä oli tehty 20 esikunnassa 350 koeluokitusta. Syksyllä käynnistyi myös henkilökohtaiseen suoritukseen perustuvan palkanosan (HENKI) mittareiden kehittäminen. Tulospalkkauksen (TUPA) osalta kokeilut aloitettiin Puolustusvoimien materiaalilaitoksessa.

Vuoden 2000 VES:n yhteydessä laadittiin erillinen aiepöytäkirja, jonka mukaan ainakin upseereiden osalta uudesta palkkausjärjestelmästä tulisi sopia seuraavan sopimuskauden aikana. Kesällä 2001 saatiin luonnoksia sopimusteksteiksi. Perusrakenne oli hahmottumassa, mutta avoimia kysymyksiä olivat mm. opiskelijoiden palkkaus, palkkaus sijaisuus- ja OTO-tehtävissä sekä lisäjärjestelmien liittäminen osaksi kokonaisuutta.

Puolustusministeriö antoi 29.4.2003 tarjouksen uudesta palkkausjärjestelmästä. Järjestelmän käyttöönotto alkaisi 1.9.2003 ensimmäisellä palkkauksen tarkistuksella ja sen jälkeen vuosittain niin, että järjestelmä olisi täysimääräisesti käytössä 1.9.2007 lukien. Upseeriliiton liittovaltuusto hyväksyi 27.5.2003 esityksen tiukan äänestyksen jälkeen. Arpa ratkaisi hyväksyvän kannan. Palkkausjärjestelmän keskeinen tavoite ja periaate oli, että samasta ja samantarvoisesta työstä maksetaan samansuuruista palkkaa.

Engelman muodosti erikoisupseereille ja opistousepseereille laaditut omat mittarinsa. Tämä tarkoitti käytännössä, että selkeästi saman tason tehtävissä maksetaan erisuuruista palkkaa riippuen henkilön palkkausjärjestelmästä.

VAATI-palkkojen kehitys osoittaa painopisteen olleen hieman enemmän nuorempien upseereiden VAATI-luokissa. Lisäksi on tapahtunut upseerien VAATI-luokkien määrien kehitystä alemmista ylempiin VAATI-luokkiin.

PALKE-kehittäminen kesti 10 vuotta, jossa Upseeriliiton edustajat ovat olleet mukana alusta saakka. Pitkän prosessin aikana liiton henkilöistä tuli Puolustusvoimissa alan eksperttejä. Vastaavasti Pääesikunnassa henkilöstö vaihtui useasti, jonka vuoksi PALKE-osaaminen aika ajoin notkahti. Liiton vahva osaaminen ja tehokas vaikuttaminen vaikuttivat siihen, että kehitystyössä Upseeriliiton kanta otettiin huomioon. VTML:n ja puolustusministeriön halu etenemisestä pikamarssia tavoitteeseen ei ole toteutunut, vaan työ tehtiin perusteellisesti.

Siirtojärjestelmän kehitystä

Siirtojärjestelmän ongelmat tulivat yhä voimakkaammin näkyviin 1980-luvun puolivälissä. Tuolloin voimassa ollut asetus puolustusvoimista (274/1975) velvoitti Puolustusvoimien viran- ja toimenhaltijaa siirtymään toiseen Puolustusvoimien virkaan tai toimeen, kun se oli tarpeen palveluksen asianmukaiselle järjestelylle.

Engelman syiksi oli muodostunut mm:

- Upseereiden vaimot olivat pääosin työssä, jolloin heille siirto toi haasteita oman uran kannalta.
- Lasten siirtyminen koulusta toiseen oli muuttunut haasteellisemmaksi.
- Upseeri asuivat yhä enemmän omistusasunnoissa (noin 50 %), jolloin asunnon myyminen ja ostaminen ei ollut yksinkertaista tai taloudellisesti kannattavaa.
- Ruuhka-Suomesta ei ollut saatavissa helposti vuokra-asuntoja vapailta markkinoilta. Myöskään Puolustusvoimien vuokra-asuntojakaan pääkaupunkiseudulla ei ollut riittävästi.
- Erillään asuminen aiheutti taloudellisia menetyksiä ja sosiaalisia ongelmia.

Upseeriliitto oli jo vuoden 1976 ohjelmassaan korostanut tarvetta siirtyä pakkosiirroista vapaaehtoiseen siirtymiseen. Esitettiin myös ajatus, että pakkosiirtoon tulisi liittyä ylennys tai edellisestä siirrosta tuli olla yli viisi vuotta. Lisäksi ilmoitusaika siirrosta tulisi olla vähintään kuusi kuukautta silloisen kolmen kuukauden sijasta.

1990-luvun puolivälissä yhden henkilön muuttoraha oli nykyrahassa 1453 euroa, asumiskorvausta maksettiin kuuden kuukauden ajalta ja käyttöön oli saatu tutustumismatkoja ennen siirtoa.

30 vuoden aikana siirtojen korvausjärjestelmää on kehitetty. Muuttoraha on nyt 1682 euroa ja korvattavia kotimatkoja on 78, joista 13 ovat käytettävissä kahden vuoden jälkeen siirrosta.

Siirtojen korvausjärjestelmän kehitystyössä on hyödynnetty Upseeriliiton tekemiä jäsentutkimuksia. Upseeriliitto otettiin myös mukaan valmistelutyöhön ja sen kannanottoja otettiin huomioon (onko painopiste muuttokorvauksissa vai erillään asumisessa). Kehittämistyössä vaikuttaminen poliittisiin päättäjiin (kansanedustajat) on ollut tärkeää. Käytännössä vain upseereita koskevassa pakkosiirtojärjestelmässä Puolustusvoimien työnantajan edustajat on saatu osin ymmärtämään korvausjärjestelmän ylläpitämisen ja kehittämisen tarkeys.

Työaika

Puolustusvoimissa 1920–1930-luvuilla ei työaikaa ollut säädelty eikä ylityöiden korvaamisesta keskusteltu avoimesti. Upseereiden työpäivät venyivät yleensä 10–12-tuntisiksi. Työaikalaissa vuodelta 1946 (604/46) ei ollut määritelty yleisesti, mitä luetaan työaikaan, lisäksi lain soveltamisala oli epämääräinen. Voitiinko koulutusta tai työmatkaa lukea työaikaan ja kuinka varallaolo ja muu valmius otetaan huomioon työajassa?

Puolustusvoimien työaikakysymyksiä selvitettiin valtioneuvoston asettamassa työaikaneuvottelukunnassa vuonna 1963. Se oli jakautunut kolmeen jaostoon, joista yhdelle kuuluivat puolustushallinnon ja poliisitoimen työaikaan liittyvät asiat. Työaikakysymykset olivat esillä myös puolustushallinnon järjestöjen muodostamassa yhteistyöelimestä, Puolustusvoimien Henkilökunnan Keskusliitossa.

Työaikojen seuraaminen ja henkilökohtaisen työajan laskeminen aloitettiin Puolustusvoimissa vuonna 1963. Virkamiesliiton lakonuhan tuloksena kanta-aliupseereille ryhdyttiin vuonna 1963 maksamaan työaikalisää ja sunnuntaityökorvausta korvauksena epämukavista työajoista. Työaikalisan laskenta-peruste oli hankala ja alun perinkin keinotekoinen palkkauksen muoto. Se poistettiin vuonna 1966 sisällyttämällä se markkamääräisenä eränä A-palkkaustaulukkoon. Vuoden 1966 palkkaratkaisuun liittyen valtioneuvosto antoi työaikaneuvottelukunnalle tehtäväksi laatia ehdotuksen, millä tavoin työaikalain ulkopuolella oleville voitaisiin maksaa ylityökorvausta samoja periaatteita noudattaen kuin työaikalain alaisille virkamiehille.

Työaikalakia muutettiin vuonna 1965 siten, että kaikilla aloilla piti siirtyä 40-tuntiseen työviikkoon vuoteen 1970 mennessä. Puolustuslaitoksessa otettiin viisipäiväinen työviikko kokeilumielessä käyttöön vuoden 1966 aikana. Puolustusvoimien työaikakysymyksiä selvitettiin lukuisissa toimikunnissa ja työaikasääätely olikin 1960–1970-luvulla eräs liiton kiperimmistä ongelmista. Puolustusministeriö lähetti vuonna 1969 valtiovarainministeriölle työaikatöimikunnan mietinnön, joka sisälsi ehdotuksen puolustusvoimien työaikalaksi. Laki puolustuslaitoksen virkamiesten työajasta (218/1970) astui voimaan 1.6.1970. Se sisälsi määräykset sota- ja leiriharjoituksista maksettavista erilliskorvauksista, sunnuntai-, ilta- ja yötyökorvauksesta sekä päivystyksestä suoritettavista korvauksista. Lakiin oli liitetty määräykset työaikasäännösten soveltamista koskevasta neuvottelumenettelystä.

Laivapalveluksessa olevat jäivät edelleen työaikasäännösten ulkopuolelle. Upseereista työaikalain alaisia olivat luutnantit ja lisäksi kaikki aliupseerit. Säännöllinen työaika oli enintään 120 tuntia kolmen viikon mittaisessa jaksossa. Ylityöstä maksettiin työjakson 18 ensimmäiseltä tunnilta 50 %:lla ja seuraavilta 100 %:lla korotettu tuntipalkka. Lisäksi viran ja toimen haltijalla oli oikeus 30 tuntia kestävään yhdenjakoiseen viikkolepoon. Tätä sotilaisiin sovellettua omaa työaikasopimusta, jonka ehdot ovat yleistä työaikalakia heikommat, on perusteltu maanpuolustuksen edulla/erityispiirteillä.

Vuonna 1972 solmitun virkaehtosopimuksen puolustusvoimien virkamiesten työajasta mukaan työajan tasoituskaudeksi tuli 12 viikkoa entisen 24 viikon sijasta. Vuoden 1976 Puolustusvoimien tarkentavassa VES:ssa saatiin kapteenit (palkkaluokka V22) työaikasopimuksen piiriin.

Upseeriliitto 1980-luvulla

Helmikuussa 1979 asetettiin toimikunta selvittämään tarvetta ja mahdollisuutta Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen virkamiesten työaikasopimusten tarkistamiseen. Vuoden lopulla jätetyn selvityksen mukaan silloinen järjestelmä tuli pysyttää entisellään. Erityispalveluksesta (sotaharjoitus, meripalvelu, päivystys yms.) maksettaisiin vuorokautista yksinkertaiseen tuntipalkkaan perustuvaa korvusta. Järjestöjen edustajat Akava ml. jättivät yhteisen eriävän mielipiteen, **jonka mukaan työaikaongelman pysyvään poistamiseen päästään vain työvoimaa lisäämällä.**

Upseeriliiton ohjelmassa ”Upseeriliitto 1980-luvulla” todettiin työajasta seuraavaa: ”Upseerien työajan on yleensä oltava vertailukelpoinen siviilielämän piirissä noudatettavien työaikojen sekä niiden perusteella maksettavien korvauksien kanssa.” Pe-

Upseerinammattin erityispiirteet

Upseerinammattiin liittyy erityispiirteitä, jotka tekevät siitä muista ammateista poikkeavan. Upseeriliiton tavoitteisiin näistä vaikuttavat mm. seuraavat:

- upseerinvirkaan, kuten eräisiin muihinkin valtionjohdon erityistä luottamusta edellyttäviin virkoihin, nimittäminen ja virasta vapauttaminen tapahtuu presidentin avoimella kirjeellä
- upseerikoulutuksen saanut on erikoiskoulutuksensa takia muita virkamiehiä sidotumpi yhteen työnantajaan
- upseeria sitovat lakiin ja muihin säännöksiin perustuvat muita virkamiehiä ankarammat kuuliaisuusvelvoitteet sekä poliittisten oikeuksien rajoitukset
- upseerinvirkaan kuuluu siirtymisvelvollisuus
- upseerinvirkaan kuuluu valmiudellisista syistä johtuva määräasteinen paikallaolovelvollisuus sekä muut sidonnaisuudet
- upseerin tehtäviin liittyy muiden virkamiesten tehtäväkentästä poikkeavia vastuu- ja vaaratekijöitä
- upseerin tehtävät edellyttävät hyvän fyysisen kunnon jatkuvaa ylläpitoa
- upseerin on valmistauduttava vastaanottamaan sodan ajan tehtävät ja velvollisuudet

Liitto hyväksyy toimintansa perusteina edellä mainitut erityispiirteet sen jäsenkuntaa koskevin velvoitteina, mutta edellyttää, että niistä aiheutuvat haitat minimoidaan ja korvataan taloudellisesti.

rusteluissa korostettiin työaikasuojelun merkitystä ja sitä, että työaikalaskennan ulkopuolella oleville tuli maksaa olosuhdekorvauksia kuten sotaharjoitukset, meripalvelu ja päivystykset.

Vuonna 1983 palkkaluokkajärjestelmä muuttui ja upseerit siirtyivät V- ja B-luokista A-luokkiin (A1-A36). Tässä yhteydessä kapteenit siirtyivät takaisin johtaviksi virkamiehiksi (johtavan rajaksi tuli A18), saaden tuolloin kolmen palkkaluokan korotuksen.

Päivystyskorvaukset kohtelivat 1980-luvulla johtavia virkamiehiä ja työaikalain alaisia hyvin eri tavoin. Arkipäivän päivystyksestä virkapaikalla korvattiin esimerkiksi everstille 0 mk, kapteenille 60 mk, yliluutnantille 305 mk ja toimiupseerikapteenille 420 mk. Tämä siksi, että työaikalain alaisille korvaus oli tuntipalkkaperustainen ja johtavassa asemassa oleville markkamääräinen.

Vuonna 1986 saatiin nostettua johtavien virkamiesten erityiskorvauksia, vaikka he olivat edelleen selkeästi jäljessä työaikalain alaisista. **Liiton tavoitteena oli johtavien palkkauksen selkeä kohentaminen, jotta voitaisiin aidosti puhua johtavasta virkamiehestä. Muuten Upseeriliiton arvion mukaan lisääntyy paine laajentaa työaikalain piiriä.**

Kapteenien siirtyessä vuonna 1983 johtaviksi virkamieheksi työaikaseurannan ulkopuolelle, kehittyi aika nopeasti epäselvyys johtavien työajoista. Työntantajalle muodostui käytäntö, jossa johtavaa virkamiestä voisi käyttää 24/7 varsin vapaasti. Upseeriliitto ajoi voimakkaasti tarvetta täsmentää selkeästi johtavien virkamiesten työaika. Keskeistä oli noudattaa pääsääntöisesti kunkin yksikön normaalia virastotyöaika ja antaa mahdollisuus tasoittavaan vapaaseen johtavassa asemassa olevalle virkamiehelle merkittävästä ylimääräisestä työstä. Lisäksi tuli turvata vähintään 36 tunnin viikkolepo.

Viisi vuotta myöhemmin otettiin askel taaksepäin, kun vuonna 1988 työaikalaskennan piiriin tulivat palkkaluokkaan A18 kuuluvat.

Uusi työaikalaki tuli voimaan 23.11.1996. Siihen liittyen valtiovaraministeriö asetti työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää lain ulkopuolelle jäävien Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen virkamiesten työaikalakysymyksiä.

Selvityksen lähtökohtana oli, että työaikalain periaatteet ja säännökset tulevat, Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen tehtävät sekä erityiset toimintamuodot huomioon ottaen, mahdollisimman laajasti sovellettaviksi kaikkiin henkilöstöryhmiin. Työryhmä päätyi ehdotukseensa vaihtoehtoon, jossa työaikalain periaatteita ja säännöksiä toteutettaisiin virkaehtosopimuksia ja soveltamismääräyksiä ke-

hittämällä. Seuraavan 20 vuoden aikana ei mitään oleellista saatu aikaan.

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 28.6.2016 kolmikantaisen työryhmän selvittämään työaikasääntelyn kokonaisuutta ja valmistelemaan esitykset, joilla päivitetään työaikalain ja sen jälkeen vuosilomailain säännökset 2020-luvun tarpeisiin. Kesäkuussa 2017 annetussa esityksessä ehdotettiin säädettäväksi uusi työaikalaki, joka korvaisi vuoden 1996 työaikalain. Esityksen tavoitteena oli ajantasaistaa työaikalaki vastaamaan elinkeinorakenteen ja työn tekemisen tavoissa tapahtuneita muutoksia sekä tehdä työaikadirektiivistä ja muista kansainvälisistä reunaehdoista johtuvia tarkistuksia.

Sotilaiden työaikasuojaus

Akava esitti omassa kannanotossaan, että lakiesityksessä ei ole otettu huomioon Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen työaikasuojaus toteutumista. Puolustusvoimien rajaaminen ulkopuolelle sen vuoksi, että heidän työajoistaan on säädetty erikseen, ei ollut perusteltua: 1970-luvulta oleva puolustuslaitoksen virkamiesten työaikoja koskeva laki sisältää hyvin vähän nykyiseen työelämään soveltuvia säännöksiä.

Valtiovarainministeriö päätti 19.2.2019 asettaa työryhmän selvittämään Puolustusvoimien työaikalain muutostarpeita. Selvitystyön lähtökohta oli Puolustusvoimien toiminnan erityispiirteet ja niiden edellyttämä joustavuus virkamiesten työaikasääntelyssä. Näistä lähtökohdista työryhmän tuli työsään arvioida, mitkä muutokset lakiin ovat välttämättömiä virkamiesten työaikasuojaus toteutumisen kannalta ja mitkä vaikutukset näillä muutoksilla olisivat kustannuksiin, henkilöstömäärään ja toimintaan. Arvioinnissa tuli ottaa huomioon myös virkaehtosopimukseen ja muihin määräyksiin sisältyvät työaikamääräykset ja niiden kehittämistyö.

Työryhmä ei päätenyt yhteisiin ehdotuksiin. Työnantajan näkökulmasta Puolustusvoimien työaikalain nykyiset säännökset eivät estä työaikasuojaus eivätkä Puolustusvoimien työaikasopimuksen kehittämistyötä. Lain muuttaminen ei siten ole välttämätöntä eikä tarpeellista virkamiesten työaikasuojaus toteutumisen kannalta.

Järjestöjen mielestä Puolustusvoimien henkilöstö tarvitsee ajantasaisen, muuhun yhteiskuntaan verrattavissa olevan lakitasoisen työaikasuojaus. Lakitasoinen työaikasuojaus on rauhan ajan toiminnassa välttämätöntä, joten nykyinen laki tulee päivittää ajan tasalle soveltuvien osin vastaamaan parem-

min yleistä työaikalakia. Nykyistä lakia tulisi uudistaa seuraavasti:

- Puolustusvoimien johtavien virkamiesten määritelmä tulee yhdenmukaistaa muun valtionhallinnon kanssa.
- Varallaolovuorokausille ja yhtäjaksoisille työsidonnaisuusjaksoille tulee säätää vuotuinen maksimi.
- Lepoaikamääräykset ja korvaavat lepoajat tulee säätää laissa.
- Ylitöiden teettämiseen tulee kysyä suostumus pois lukien erityisen painavat syyt.
- Uuden työaikalain mukainen työajan seuranta tulee ulottaa koskemaan Puolustusvoimien henkilöstöä.
- Lepoaikojen turvaamiseksi tulee erityispalvelumuotojen laskennallinen työaika saat- ta lähemmäs todellista tehtävää työai- kaa. Vaihtoehtoisesti tulee kertyä korvaa- vaa lepoaikaa jokaiselta erityispalveluvuoro- kaudelta.

Työaikakysymyksissä kyse on, työnantajan näkökul- masta henkilöstön määrästä. Yleinen työaikalaki Puolustusvoimissa edellyttäisi merkittävää henki- löstölisäystä ja sitä kautta henkilöstömenojen kas- vaa. Puolustusministeriön suunnalta on myös viitat- tu varhaiseen eläköitymiseen, jonka voidaan katsoa kompensoivan poikkeuksellisia työaikoja.

2000-luvulta lähtien Puolustusvoimissa on laa- jennettu työaikalaskennan piiriin kuulumista. Vii- meisimpänä kehitystoimenpiteenä VAATI15- ja 16- ta- son johtavat tehtävät siirrettiin keskijohtoon 1.5.2021 alkaen. Tämän piiriin kuuluu yli 400 upseeria. Aka- valaisen yhteistyön avulla keskijohtoon siirtyi myös yli 1 200 erikoisupseeria.

Työaikasuojaus kehittämässä Upseeriliitol- la on ollut merkittävä vaikutus. Liiton vaikuttami- sen ohella on käytetty hyväksi myös Akavan ja Ju- kon apua. Liiton ansiosta johtavien virkamiesten statukseen on saatu muutoksia toisin sanoen tunnus- tetaan johtavien ylityö ja työaikasuojaus tarve. Li- säksi etätöiden ja hajautetun työn mahdollisuudet pe- rustuvat liiton toistuvien esityksiin. Johtavan virka- miehen raja ja päivystyskorvaukset ovat lähteneet Upseeriliiton esityksistä.

Sotilaseläkejärjestelmä

Virkamieslainsäädäntöä uudistettaessa vuosina 1920–1926 Puolustuslaitoksen virkoja ei ollut vielä vakinaistettu. Uudistettaessa valtion eläkelainsäädäntöä vuonna 1924 sotilaiden eläkeasia ei otettu

huomioon, koska uusi laki koski vain vakituisia viranhaltijoita. Syynä oli puolustusrevisionin (Hornborgin komitea, 1923–1926) vielä keskeneräinen työ.

Vuoden 1924 valtion eläkelain mukaan eläkkeen saamisen edellytyksenä oli 63 vuoden ikä laskennan alkaessa 30 vuoden iässä, eläke oli 60 % palkasta ja palveluvuotia piti olla vähintään 10.

Puolustuslaitoksen henkilöstö vakinaistettiin vuoden 1929 alusta ja he tulivat valtion eläkelain piiriin. Vuonna 1933 puolustuslaitosasetuksessa määrättiin, että everstien ja kenraalien pakollinen eroamisikä oli 60, everstiluutnantteilla, majureilla ja vaativissa alipäälystötehtävissä 55 sekä muilla 50 vuotta. Erityisillä perusteilla oli mahdollisuus jatkaa palvelusta enintään kolme vuotta. Eroamiseksi perusteltiin rintamakelpoisuuden vaatimuksilla ja riittävän nuorella reservillä. Siviilivirkamiehillä pakollinen eroamisikä oli tuolloin 67 vuotta. Koska täyteen eläkkeeseen vaadittiin 30 vuoden yhtenäinen palvelu laskettuna 30 ikävuodesta, niin käytännössä vain everstit saattoivat saada täyden eläkkeen. Noin puolet upseereista joutuikin 1930-luvulla eroamaan palveluksesta kapteeneina ilman täyttä eläkettä. Tähän järjestelmällä pyrittiinkin – nuoren reservin aikaansaamiseen – mutta upseeriyöstävällinen se ei ollut. Tuolloin eläke perustui kyseessä olevan henkilön viran palkkaan, ei vuotuisiin ansioihin.

Tilannetta arvioi vuonna 1938 Puolustusvoimien eläkeasiaa tutkinut komitea, jonka esitysten mukaan täyteen eläkkeeseen tarvittiin 25 vuotta, jos eroamisikä oli 50 vuotta tai sitä korkeampi ja 20 vuotta, jos eroamisikä alle 50 vuotta. Lentäjillä eläkkeeseen oikeuttanut aika laskettiin kaksinkertaisena eli eläkkeelle pääsi 12,5 vuoden palveluksella. 1940-luvulla sotilaseläkelakia vielä tarkennettiin niin, että vähimmäisaika eläkkeeseen oli 10 palveluvuotta, aika laskettiin koko palveluajalta ml. sodan ajan palvelu ja palvelu suojeluskunnissa. Eläkkeet si-dottiin suoraan elinkustannusindeksiin.

Eduskunta vahvisti lain sotilaseläkkeistä tammi-kuussa 1941. Esitys hyväksyttiin yksimielisesti ja erittäin nopeasti. Käsittelyn aikana ei edes syntynyt keskustelua. Hallitus totesi perusteluissaan:

"Puolustuslaitoksessa ovat olot toisenlaiset kuin siviilihallinnon alalla. Puolustuslaitos on ensi sijassa olemassa sotaa varten ja sen henkilökunnalta on sen vuoksi ehdottomasti vaadittava, että se fyysisessä suhteessa pystyy täyttämään sodan ajan sille asettamat vaatimukset."

Vuonna 1950 lentäjien kaksikertaisuus eläkkeeseen oikeuttavaa palvelusaikaa laskettaessa muutettiin puolitoistakertaiseksi. Sota-aikana henkilöstöä

oli ylennetty ilman ylempää virkaa ja näissä tapauksissa oli voitu myöntää ylimääräinen lisäeläke. Vuodesta 1959 eläke myönnettiin todellisuudessa hoide-tun viran palkkauksen mukaan.

Valtion eläkelakia (280/66) sovellettiin Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa sekä sotilas- että siviilihenkilöstöön. Upseerien ja opistoupseerien elä-keoikeudesta oli valtion eläkelaisissa erityissäännök-set. Sotilaseläkejärjestelmän piiriin kuuluvilla oli oi-keus saada vanhuuseläke jo ennen eroamisikänsä, jos he olivat palvelleet mainituissa sotilasviroissa vä-hintään 20 vuotta, kun eroamisikä oli enintään 50 vuotta tai vähintään 25 vuotta, kun eroamisikä oli korkeampi kuin 50 vuotta. Täysi 66 prosentin eläke karttui 25 vuodessa. Ilmavoimien lentäjällä oli oi-keus laskea lentäjänä palvelemaansa aika puolitoista-kertaisena hyväkseen. Upseerien ja opistoupseerien keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä oli 1990-lu-vun alussa noin 48 vuotta.

Valtion ja samalla Puolustusvoimien eläkejärjes-telmä muuttui 1.1.1967, jolloin eläkkeeseen vaikutti karttuma eikä enää viran palkkausluokka. Eläkettä ryhdyttiin laskemaan 23 ikävuodesta ja eläke kertyi viimeisen neljän kalenterivuoden perusteella, jois-ta otettiin huomioon kaksi parasta indeksillä korjat-tua vuotta. Maksimieläke oli 66 % edellä mainiyulla tavalla lasketusta palkasta. Pakollinen eroamisikä-järjestelmä jäi käyttöön.

Vuonna 1977 työeläkkeiden indeksikorotuksen perusteita muutettiin. Indeksiperustui palkka- ja hintatasossa tapahtuneiden muutosten keskiarvoon (aiemmin indeksiperustui vain palkkatason muu-toksiin). Samana vuonna valmistui Valtion eläke-toimikunnan II osamietintö. Sen mukaan eläkepal-kan perustana olisi neljä viimeistä vuotta, joista ta-soltaan kaksi keskimmäistä otetaan mukaan las-kentaan. Myöhemmin lakia tarkennettiin niin, et-tä huomioon otettiin täydet kalenterivuodet. Muu-tokset merkitsivät upseereille tuntuvaa kuukausi-eläkkeen laskua.

Sotilaseläkeuudistus 1990-luvun alussa

Puolustusministeriö lähti ajamaan sotilaille yleistä eläkeikää kevään 1991 hallitusneuvottelujen yhtey-dessä. PLM nimitti työryhmän selvittämään, miten sotilaseläkkeet voidaan maanpuolustuksen erityis-piirteet huomioon ottaen sopeuttaa yleiseen eläke-järjestelmään. Työryhmän huhtikuussa 1992 jätetys-sä mietinnössä ehdotettiin alimman sotilaseläkeiän nostamista 55 vuoteen ja määräaikaisen, 12–16 vuot-ta kestävän palvelussuhteen, ottamista käyttöön ta-

voitteena nuoren johtajareservin aikaansaaminen. Tähän järjestöt lausuiivat eriävän mielipiteensä, koska muutoksessa unohdettiin maanpuolustukselliset tarpeet ja heitä käsiteltiin kuin keitä tahansa valtion virkamiehiä.

Asia ei edennyt, ja sotilaseläketyöryhmä asetettiin vuoden 1992 lopulla uudelleen toimintaan. Tehdävänä oli suunnitella palveluksessa ennen 1.1.1993 oleville upseereille ja opistoupseereille säädökset siirryttäessä uuteen sotilaseläkejärjestelmään. Työryhmä teki 31.5.1993 esityksen palvelusajoista ja eläkkeeseen vaadittavasta palvelusajasta. **Upseeriliiton mukaan ennen eläkeikää reserviin siirtymisen tuli perustua vapaaehtoisuuteen.**

Sotilaseläkejärjestelmän uudistamisen peruslähdekohtia oli, että muutoksesta aiheutuvia haittoja, kuten ammattisotilaiden keskimääräisen iän nousua ja johtajareservin määrän vähenemistä, kompensoidaan muun muassa kouluttamalla reserviin nuoria sotilasjohtajia. Tässä määräaikaisena palveluilla sotilailla tuli olemaan keskeinen merkitys. Päällystön koulutus uudistus määräaikaisine palvelussuhteineen oli työnantajan mielestä välttämätön jatko sotilaseläkeuudistukselle ja edellytys ammatissotilaiden ikärakenteen hallinnalle.

Osana valtion eläkejärjestelmän kokonaisuudistusta sotilaseläkesäännöksiä muutettiin vuoden 1995 alusta siten, että niin sanottujen vanhojen upseerien ja opistoupseerien eläke-etuudet sopeutettiin asteittain uuteen sotilaseläkejärjestelmään. Siirtyminen tapahtui porrastetusti siten, että mitä pitempään henkilö oli muutoshetkeen mennessä palvelut, sitä pienempi olisi eläke-etujen muutos.

Upseeriliitto esitti puolustusministeriölle ja Pääesikunnalle, että upseerien muuta julkishallintoa huomattavasti suurempi eläkeiän nousu tulisi kompensoida henkilökohtaisina palkanlisinä. Pääesikunnan mielestä mahdollinen kompensatio voisi kohdistua vain kokonaan uuden eläkejärjestelmän piiriin siirtyville. Mutta silloisessa taloudellisessa tilanteessa kompensatiolle ei nähty edellytyksiä.

Työeläkeuudistus 2005

Ilmarisen toimitusjohtajan Kari Puron eläketyöryhmän TEL-uudistusesitys vuonna 2002 sisälsi merkittävänä muutoskohteina muun muassa sen, että ennen vuotta 2005 ansaitut eläkkeet lasketaan vanhojen sääntöjen mukaan, kaikki 18-vuotta täyttäneet alkavat ansaita eläkettä ja eläkkeelle siirrytään joustavasti 62–68-vuotiaina. Sotilaseläkkeet päätettiin käsitellä erikseen eikä tässä Puron työryhmäs-

sä. Vuonna 2003 vastaavat muutokset kuin TEL:ssä suunniteltiin VEL:iin.

Uudistuksen tavoitteina oli myöhentää keskimääräistä eläkkeelle siirtymisikää 2–3 vuodella ja sopeuttaa eläkejärjestelmä keskimääräisen elinajan kasvuun.

Sotilaseläkeuudistus 2005

Valtion eläkeneuvottelukunnan sotilaseläkkeiden selvitys ei valmistunut määräaikaan 15.9.2003 mennessä ja sille määrättiin jatkoaika. Työryhmässä kylä ymmärrettiin yleisellä tasolla sotilaseläkkeen turvallisuuspoliittinen merkitys. Puolustusministeriön, Pääesikunnan ja järjestöjen edustajat löysivät yhteisymmärryksen, mutta Valtiovarainministeriön edustajat pitkittivät esitystä. Työryhmä päättyi yksimieliseen esitykseen, jonka mukaan:

- Yleinen eroamisikä (minimi ja maksimi) on 55 vuotta, eversteillä ja kenraaleilla 60 vuotta.
- Eläkkeen perusteena oleva ansio määräytyy 10 vuoden mukaan (vuoteen 2007 asti 7 vuotta ja vuodesta 2010 alkaen 10 vuotta).
- Eläkettä karttuu 1/180 prosenttia päivässä (= 2 % vuodessa), (lentäjän virassa 1/120 prosenttia päivässä = 3 % vuodessa).
- Sotilaseläkkeeseen edellytetään 12 000 euron ansioita viiden viimeisen vuoden aikana vähintään kolmen vuoden aikana.
- Eläkkeen enimmäismäärä on 60 %, ei muutoksia siirtymäajan säännöksiin.
- Eläkkeen perusteena oleva ansio lasketaan paremmalla palkkakertoimella 80/20, mutta tarkistetaan vuosittain huonommalla eläkekertoimella 20/80 vuodesta 2006 alkaen.
- Eläkkeiden yhteensovittamisesta luovutaan vuonna 2005 eli eläkekatto 60–66 % poistuu. Lisäeläkettä voi eläkkeellä ollessaan ansaita myös valtion palveluksessa,
- Puolustusvoimat ja rajavartiolaitos saivat itse määrittää ne tehtävät, jotka virkavapaalla hoidettaessa kuuluvat sotilaseläkejärjestelmän piiriin.
- Myös opiskelu Maanpuolustuskorkeakoulussa tuli vastaavalla tavalla huomioonotetuksi eläkeaikalaskennan piiriin kuin muillakin opiskelijoilla.

Valtion eläkelain sotilaseläkejärjestelmää koskevat säännökset olivat upseerien kannalta kohtuullisia, mutta muut akavalaiset hävisivät yleisessä eläkeuudistuksessa merkittävästi. Sotilaseläkkeelle jäämi-

sen jälkeen upseerilla on mahdollisuus jatkaa työn-tekota yksityisellä tai julkisella sektorilla ja työnte-ko kartuttaa vuodessa 1,5 prosenttia uutta eläkettä, jonka saa eläkkeenä 63–68-vuotiaana riippuen työ-suhteen alkamisajankohdasta.

Valtion eläkeuudistus 2010

Valtion eläkelain muutos astui voimaan 1.1.2010 lu-kien sisältäen elinaikakertoimen käyttöönnoton, jos-sa lopulliseen karttumaan sovelletaan eläkkeen al-kamisvuoden elinaikakerrointa.

Elinaikakertoimen käyttöönnotto myös sotilas-eläkkeissä muuttuneista lievennyksistä huolimatta on edelleen epäoikeudenmukainen muun muas-sa kahdesta syystä. Ensiksikin eläke-etuutta leikat-tiin kesken jo aloitetun sotilasuran, jolloin uralle ha-keutuessa voimassa olleet eläke-etuudet muutettiin valtion yksipuolisella päätöksellä heikommaksi yksi-lön ollessa muutoksille suojaton. Toiseksi jo vuoden 1995 uudistuksessa todellista eläkkeelle lähtömah-dollisuutta siirrettiin asteittain 7 vuotta myöhem-mäksi ja samalla eläkkeen maksimikarttumaa lei-kattiin kuudella prosenttiyksiköllä.

Lainmuutoksen käsittelyn yhteydessä eduskunta edellytti annetuissa valiokuntamietinnöissään, että viivytystä selvitetään, kuten lakiesityksen yhtey-dessä eduskunnalle oli esitetty, mahdollisuus kom-pensoida elinaikakertoimen vaikutus sotilaselä-keissä niiden osalta, joita se tuli koskemaan. Tähän liittyi valtiovarainministeriön vaatimus myös soti-laiden työuran jatkamisesta eroamisikää joustavoit-tamalla. Selvitys tehtiin vuoden 2011 maaliskuuhun mennessä puolustusministeriön johdolla. Työryh-män muistio oli täysin yksimielinen. Sen mukaan eroamisikää ei voida nykyisistä joustavoittaa myö-hemmiksi sotilaallisen valmiuden heikentymättä.

Työeläkeuudistus 2017

Työeläkeuudistus astui voimaan 2017. Sen lähtökoh-tana oli, että eläkkeellesiirtymisiän odote nousee vähintään 62,4 ikävuoteen vuoteen 2025 mennen-sä, siten vanhuuseläkkeen alaikäraja nousee asteit-tain vuonna 1955 syntyneistä alkaen. Vuonna 1962 syntyneet ovat ensimmäinen ikäluokka, joiden alin eläkeikä on 65 vuotta. Vuonna 1965 syntyneistä läh-tien alin vanhuuseläkeikä sidotaan eliniän pitene-miseen.

Eläkettä karttuisi 17 vuoden iästä alkaen 18 vuo-den sijaan ja eläkkeen karttumisprosentit yhden-mukaistuivat eri ikäluokilla 1,5 prosenttiin. Työnte-

kijän työeläkevakuutusmaksua ei enää vähennetä vuodesta 2017 alkaen maksettavasta palkasta elä-kettä laskettaessa.

Työeläkkeiden ja valtion eläkkeiden uudistus (hei-kennys) on heijastunut sotilaseläkkeisiin. 1990-luvun alusta saakka eri ministeriöiden tavoitteena on ollut saattaa sotilaat yleisen eläkeiän piiriin.

Vuosina 2002–2004 Upseeriliiton suorat suh-teet ja vaikuttaminen eläketyöryhmään ja poliitti-siin päättäjiin vaikuttivat lopputulokseen. Vuosina 2008–2010 Upseeriliitto lobbasi elinaikakertoimen kompensointiasiaa useilla eri poliittisilla ja virka-miestahoilla. Tapaamiset ministerien, ministerien valtiosihteerien ja kansanedustajien kanssa, lau-sunnot sekä kuulemiset eduskunnan valiokunnis-sa VaEl:n muutosten osalta auttoivat ymmärryksen lisäämisessä.

Vuosina 2014–2015 liiton lobbaus oli hyvin mer-kittävää hallinnon eri tasoilla. Upseeriliiton aloit-teesta perustettiin ohjausryhmä toteuttamaan käy-tännön toimenpiteet sotilaseläkejärjestelmän puo-lustamiseksi. Erityinen menestys saatiin Puolustus-valiokunnan (PuV) kuulemisessa. Järjestöjen yhtei-seen lausuntoon ja kuulemiseen valiokunta oli hy-vin tyytyväinen. Vastoin kaikkia ennako-odotuksia PuV antoi yksimielisen lausunnon, jossa se edellytti sotilaseläkkeiden uudelleenvalmistelua.

Vaikuttamisen tukena käytettiin viestintätoi-misto *Milttonia*, joka toi vaikuttamiseen politiikan osaamista. Lisäksi Miltton oli ulkopuolinen taho, jo-ka helpotti järjestöjen yhteistoimintaa ja edellä mai-nitun ohjausryhmän työskentelyä. Miltton teki myös vaikuttajatutkimuksen, josta oli merkittävää hyötyä.

Rauhanturvaamisen ja kriisihallinnan (KRIHA) palkkaus

Suomen osallistumisesta rauhanturvaamiseen ja so-tilaalliseen kriisinhallintaan säädettiin aluksi eril-lislailla. "Laki Lähi-idän suomalaisesta valvontajou-kosta" mahdollisti vuonna 1956 joukkojen lähettä-misen Suezille. Sitä seurasi 'valvontajoukkolaki' jol-la lähetettiin suomalaisjoukko Kyprokselle. Se muo-dosti säädöspohjan joukkojen lähettämiseksi valvon-tatyyppisiin rauhanturvaamistehtäviin muuallekin.

Laissa säädettiin joukko koostuvaksi vapaaehtoi-sista ja edellytettiin henkilöstön sitoumuksen ope-raatioon ja joukkoon tehtäväksi kuudeksi kuukau-deksi kerrallaan. Tarkempien määräysten antamis-oikeus annettiin puolustusministeriölle. Laissa sää-dettiin lisäksi palvelussuhteen päättymistä koske-vista määräyksistä, sotaväen rikoslain ja sotaväen

järjestyssäännön soveltamisesta, käskettiin noudattavaksi rauhanajan säädöksiä, määritettiin palkkaussäädökset ja päivärahasäädökset, valtion palveluksessa olevaa koskevat määräykset sekä päivärahan ja luontaisetujen verottomuudesta.

Suomessa otettiin vaikeasta taloudellisesta tilanteesta huolimatta YK-joukkojen palkkauksessa suoraa mallia Ruotsilta. Lopputuloksena oli puolitoista kertaa suomalaisten mediaaniansioita korkeammat palkat, jotka houkuttelivat entistä enemmän hakemuksia. Sen sijaan Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksella ei kuitenkaan haluttu laajamittaisesti puoltaa hakemuksia rauhanturvatehtäviin, joten upseereita ei välttämättä saatu operaatioihin ja erityisesti kielitaitoisista upseereista oli pulaa.

Vuoden 1964 Laissa suomalaisesta valvontajoukosta (276/64) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen säädettiin Suomen osallistumisesta Kyproksen rauhanturvaoperaatioon. Valvontajoukkolain mukaan valvontajoukossa palveleville suoritettavan palkan, päivärahan ja matkakustannusten korvauksen perusteet ja suuruuden sekä heille kuuluvat luontaisedut tai niiden rahallisen korvauksen vahvistaa valtioneuvosto. Rauhanturvaamishenkilöstön palkkaus perustui eräin muutoksin samanarvoisten Puolustusvoimien virkojen tai toimen palkkaukseen. Kanta-henkilökunnan palkat olivat kotimaan tasoa, mutta päivärahat olivat kotimaan päivärahoja suuremmat.

Puolustuspoliitiikan valmisteluun liittyi 1960-luvulla ristiriitoja puolustushallinnon eri organisaatioiden kesken. Rauhanturvatoimintaan liittyneessä valmistelutyössä esiintyi tietyissä asioissa erimielisyyksiä Pääesikunnan ja puolustusministeriön välillä. Nämä liittyivät rauhanturvajoukon käskyvaltasuhteisiin, päätösvaltuuksiin sekä määrärahoihin. Puolustusvoimain komentaja olisi halunnut itselleen käskyvallan rauhanturvajoukkoon.

Vuonna 1984 säädettiin laki Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden kansakuntien rauhanturvaamistoimintaan (Rauhanturvaamislaki, 514/1984) ja Valtioneuvoston päätös rauhanturvaamishenkilöstön palvelussuhteen ehtojen perusteista (881/1984). Vasta huhtikuussa 1985 päivärahaan tuli pieni korotus johtuen dollarin voimakkaasta kallistumisesta.

Vuonna 1988 saatiin muutos rauhanturvaamishenkilöstön palkkaukseen, jonka mukaan palkkausluokka on enintään yhtä korkeampi kuin tehtävänimikkeeltään vastaavan Puolustusvoimien viran sijoituspalkkausluokka. Lisäksi rauhanturvaamishenkilöstölle voidaan maksaa palkanlisää tehtävän edellyttämän erityisen koulutuksen tai ammattitaidon taikka tehtävän vastuullisuuden perusteella.

Syksyllä 1995 alkoivat keskustelut rauhanturvaamislain uudistamisesta. Upseeriliitto edellytti, että osallistumisen tulisi kaikissa tapauksissa olla vapaaehtoista. Puolustusministeriö halusi jatkaa oikeutta yksipuolisesti määrätä ulkomaan palvelun ehdot myös uudessa laissa. Käsitellessään suomalaisten rauhanturvaajien palvelussuhteen ehtoja 21.11.1995 eduskunnan puolustusvaliokunta totesi, että ”rauhanturvahenkilöstön ansiotulojen taso on viime vuosina merkittävästi laskenut ... päivärahat ja ulkomaan työstä aiheutuvat erityiset kulut ovat edelleen vuoden 1987 tasolla.”

Puolustusvoimain komentaja kenraali Gustav Hägglund esitti puheessaan 151. maanpuolustuskurssin avajaisissa 8.3.1999, että Puolustusvoimien lakisäätöihin tehtäviin tulisi lisätä kohta ”osallistua kriisinhallintaan ja muuhun kollektiivista turvallisuutta edistävään sotilaalliseen yhteistyöhön.” Tämä lain kohta mahdollistaisi Puolustusvoimien henkilöstön käskemisen kaikkiin mahdollisiin ulkomaisiin tehtäviin. Upseeriliitto julkaisi 19.3.1999 kannanoton, jossa voimakkaasti vastustettiin pakoon perustuvaa määräämistä ulkomaan palveluun.

Lakia Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan muutettiin vuonna 2000. Sen mukaan rauhanturvaamistoiminnan käytännön toimeenpanotehtävät säädettiin Puolustusvoimien varsinaiseksi tehtäväksi. Puolustusministeriölle jäi edelleen rauhanturvaamistoiminnan poliittinen ja hallinnollinen ohjaus ja valvonta. Upseeriliitto piti esitystä myönteisenä mutta kiinni huomiot seikkoihin, joita ei aikaisemmin ollut otettu huomioon. Tuolloin ulkomaan palveluksessa oli 100 upseeria ja siksi tarvittaisiin lisävirkoja ulkomaan palveluksessa oleville.

Upseeriliitto teki vuonna 2003 kyselyn ulkomaantehtäviin hakeutuville. Kyselyllä selvitettiin vuosina 2003 ja 2004 ulkomaantehtäviin suunniteltujen henkilöiden valmiutta ryhtyä Upseeriliiton päätöksellä hakukieltoon ja -saartoon. Kyselyn mukaan hakukieltoon ja -saartoon oli valmis ryhtymään 65,25 % vastaajista.

Upseeriliitto julisti hakukiellon

Upseeriliitto käytti tekemäänsä jäsenkyselyä hyväkseen ja sai käynnistettyä vuonna 2004 virkamiesselvitystyön rauhanturvaamishenkilöstön palvelussuhteen ehdoista, mutta työnantaja ei kuitenkaan hyväksynyt Upseeriliiton edustajia tähän työryhmään.

Upseeriliitto julkisti keväällä 2005 ulkomaan tehtävät hakusaartoon, jolla saatiin vauhditettua neuvottelutilannetta. Yksi vaatimus oli, että kriisinhallintatehtävien yleisistä palvelussuhteenehdoista on aidosti sovittava neuvottelumenettelyssä puolustushallinnon ammattijärjestöjen kanssa ennen työnantajan hallintopäätöksiä. Syyskuun 28. päivänä saatiin aikaiseksi neuvottelutulos, joka vahvisti aidon vaikuttamismahdollisuuden sotilaallisen kriisinhallinnan palvelussuhteenehtoihin ja samalla purettiin hakukielto.

Lain sotilaallisesta kriisinhallinnasta (2006/211) mukaan kriisinhallintahenkilöstöön kuuluvan peruspalkka määräytyy tehtävän vaativuuteen perustuvan palkkausjärjestelmän mukaisesti. Tätä varteen luotiin VAATI-luokat 1–10, joista 10-luokan palkan työnantaja määritteli itsenäisesti erikseen.

Loppuvuonna 2008 mediassa oli uutisia hakijoiden vähentymisestä kriisinhallintatehtäviin. 1990-luvun alussa rauhanturvaajaksi halusi yli 10 000 ja vuonna 2008 hakijoita oli vain hieman yli tuhat. Siksi kriisinhallintaan osallistuvien palkkoja ja päivärahoja päätettiin korottaa reilusti. Kantahenkilökunta sai ensimmäisen palkan lisäksi marraskuun 2008 alusta kahden viikon ylimääräisen palkan.

Ministeriöt arvottavat kriisinhallintatehtäviä eri tavoin. Oheisessa taulukossa alla on verrattu puolustusministeriön ja sisäasiainministeriön kriisin-

hallintapalkkoja vuonna 2008. PLM-*taulukossa* taso 6 ja SIM-*taulukossa* taso 4 ovat alimmat korkeakoulutasoa vaativat tehtävät. Niiden alapuolella on suoritustason tehtäviä. Lisäksi siviilikriisinhallintatehtävissä maksettiin operaatiokohtaista verotonta olosuhdekorvausta, jolla maksettiin asuminen ja ruoka.

Upseeriliitto toteutti kesällä 2015 jäsenkyselyn kriisinhallinnan palvelussuhteen ehdoista. Sen tuloksia käytettiin apuna puolustusministeriön kriisinhallinnan yhteistoimintaryhmässä neuvoteltaessa palvelussuhteen ehtojen kehittämisestä. Puolustusministeri hyväksyi vuonna 2016 muutokset kriisinhallinnan palvelussuhteen ehdoista. Keskeisimmät uudistukset kohdistuivat palvelusvapaakertymiin sekä kotilomamatkoihin kotimaahan. Purku- ja palautumisjakso poistui ja uutena menettelynä kaikille kriisinhallintatehtävissä palveleville kuuluu niin kutsuttu kotiutumisyksikkö. Lisäksi kotilomajaksoja lisättiin.

Upseeriliitto toi esille tarpeen kehittää edelleen ylimpien tehtävien palkkausta, koska ero kotimaan palkkaukseen oli supistunut liian pieneksi, jotta tehtäviin saataisiin rekrytoitua tarvittavan koulutuksen ja kokemuksen omaavia upseereita. Vuonna 2020 myös työnantaja totesi lopulta KRIHA-palkkauksen kehittämistarpeen rekrytoinnin varmistamiseksi. KRIHA-vaativuusluokkiin tehtiin 1.8.2020 tasokorotus 5 %, lisättynä palkkojen yleiskorotuksella 1,1 %.

Tehtävän vaativuusluokka, PLM	Tehtäväkohtainen palkka (€/kk)	Tehtävän vaativuusluokka, SIM	Tehtäväkohtainen palkka (€/kk)
10	6715,00	10	10 450,96
9 A	6082,66	9	9415,28
9 B	5378,26	8	8482,24
8 A	5139,32	7	7641,66
8 B	4660,86	6	6874,18
7 A	4144,05	5	6212,52
7 B	3699,34	5A	5882,46
6	3281,48	4	5552,41
5	2767,04	3	5105,23
4 A	2496,26	2	4695,32
4 B	2297,70	1	4322,68
3	1974,64		
2	1761,67		
1	1687,10		

Lisäksi puolustusministeriö lupasi laatia jatkuvuudelle palkkaohjelman sotilaallisten kriisinhallintatehtävien palkkauksen kehittämiseksi. Upseeriliitto edellyttää, että palkkaohjelmaa on valmisteltava yhteistyössä järjestöjen kanssa KRIHA-yhteistoimintaryhmässä.

KRIHA-palkkausta on kehitetty merkittävimmin vasta, kun on ilmennyt vakavia haasteita rekrytoida henkilöstöä KRIHA-tehtäviin. Upseeriliitto on jatkuvasti painottanut sitä, että palkkauksen tulee vastata kriisinhallintatehtävien kasvavia vaatimuksia ja haastavia toimintaympäristöjä. Operaatioalueilla kun ei noudateta minkäänlaista työaikasäännöstöä ja operatiivinen tilanne määrittää sen, milloin joukot tekevät niille kuuluvaa tehtävää. Kriisinhallintatehtävissä ”perustyöpäivä” venähtää usein 12, jopa 16 tuntiin.

Seuraavassa luettelossa on esitetty KRIHA-palkkauksen kehittyminen vuosina 2003–2021.

Vaativuus-luokka	Palkkauksen kasvu %
9A	34,7
9B	38,1
8A	35,6
8B	36,3
7A	36,2
7B	36,4
6	35,9
5	34,9
4A	34,9
4B	32,9
3	34,3
2	38,7
1	39,2

Suurimmat korotukset on tehty alimpiin luokkiin 1–2. Luokissa 7–9, joissa upseerit palvelevat on tehty luokkia 3–6 suurempi korotuksia. Oikeastaan vain luokka 9A on kehittynyt heikosti.

Johtopäätöksiä Upseeriliiton edunvalvonnan vaikuttavuudesta

Järjestölliset toimet ja niiden uhka on työmarkkina-toiminnassa edelleen keskeinen väline, kun todella tärkeisiin tavoitteisiin halutaan päästä. Liiton ensimmäistä kertaa käyttämä työtaistelu-uhka 1994 toi tuloksia nuorille upseereille.

Samoin kriisinhallintatehtävien hakukielto toi

Erilaisissa työryhmissä työskentely on tuottanut hyviä tuloksia. Niissä on toteutettu suoraan vaikuttamista. Tällaisia työryhmiä ovat olleet muun muassa työaika-, siirto-, kriisinhallinta- ja eläketyöryhmät. Upseeriliitto on usein omaksunut johtavan roolin työryhmissä.

mahdollisuuden neuvotella palvelussuhteen ehdoista ja luoda neuvottelujärjestelmän. Vuoden 2007 työtaisteluvalmius paransi liiton neuvotteluasemia Puolustusvoimissa merkittävästi.

Tavoitteiden saavuttamista keskeisesti haitanneena tekijänä on työnantajan luoma käsite: maanpuolustuksen etu, joka edunvalvonta-asioissa tarkoittaa rahan säästämisen tarvetta. Työnantajan toimintamallina on usein ollut metodi, jossa parannuksiin ryhdytään vasta pakon edessä. Näitä ovat olleet muun muassa lentäjäpoistuma, rauhanturvaamistehtäviin hakeutumisen romahtaminen, Kadettikouluun pyrkivien määrän aleneminen. Pääesikunnan ja puolustusministeriön VES-asioiden hoito on ollut kovin usein yksittäisiin ongelmiin puuttumista eikä kokonaisuuksien käsittelyä. Työnantajien neuvottelijoilla ei ole aina ollut riittävän laajaa asioiden ja niiden vaikutusten ymmärtämistä ja vastuuta toteutusten vaikutuksista. Lisäksi työnantaja on haluton neuvottelemaan tai valmistelemaan neuvotteluja sopimuksen voimassaolon aikana.

Erilaisissa työryhmissä työskentely on tuottanut hyviä tuloksia, koska niissä on voitu toteuttaa suoraan vaikuttamista. Tällaisia työryhmiä ovat olleet muun muassa työaika-, siirto-, kriisinhallinta- ja eläketyöryhmät. Upseeriliitto on usein omaksunut johtavan roolin työryhmissä.

Muutoksia muualla yhteiskunnassa käytettiin hyväksi omien tavoitteiden ajamiseen, kuten työaikakysymysten ajamisessa. Eläkeasiassa muutoksista muualla yhteiskunnassa oli upseereille enemmän haittaa kuin hyötyä.

Työmarkkinakentässä on tapahtunut muutos, jossa uudistusten vastustaminen, joka on aina koettu taantumukselliseksi, tulikin työntekijäjärjestöjen rooliksi. Liitto kävi HEKE-prosessissa viivytystaistelua, joka leimattiin vanhakantaiseksi, omiin puolustusasemiin juuttuneeksi. Tällaisella taktiikalla voi saavuttaa ainakin osavoittoa, kuten HEKE:ssä kävi. Kokonaistavoitteiden saavuttamiseen vaaditaan kuitenkin aktiivisia omia esityksiä ja vaatimuksia.

SOTILAS
AIKAKAUSLEHTI

Toukokuu 5/2005

Hakukiello!
Upseeriliitto tiedottaa s.31

Jalkaväen taistelija - unohdettu voimavara? s. 14

Liikenne- ja viestintäsektorin strateginen valmius s.9

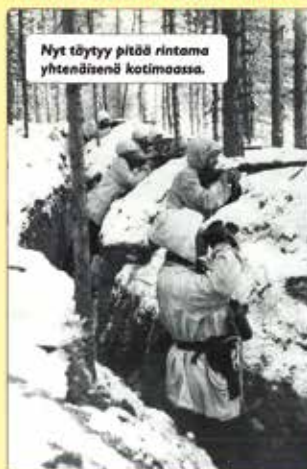
www.upseeriliitto.fi

Toukokuu
2005

Upseeriliitto tiedottaa

Hakukiello kansainvälisiin tehtäviin

Nyt täytyy pitää rintama yhtenäisenä kotimaassa.

Tilanne: Kääriläinen, kuka on epänsämaalinen ja mitä pahoittelet?

32

Eduskunnalta tukea Upseeriliiton tavoitteille

38

Pääluottamusmiehen palaista: Näyttävää otsikoita

34

Jäsenetuja Kuusamon kesässä

39

Vuoden Upseeri: Hannu Palmgren

35

Merellistä kesäviikkoa Pippurilassa

42

Palvelussuhteen ehdoista kv-tehtävissä

36

Upseeriliiton yhteystiedot

42

Upseeriliitto tiedottaa - keltaiset sivut

Päätoimittaja Marko Varama
Vakituiset avustajat:
- Harri Westerlund
- Hannu Sipilä

- Pekka Kouri
- Pirjo Markkinen
- Kari Haapanen
- Erja Elopuro

Kuva: Kansainvälisen palveluksen ehdoista ei Suomessa vielä ole neuvoteltu.
SA-kassa, LAMKissa, M. Varama

SAL 5/2005

31

Upseeriliiton julistaessa hakukiellon oli Sotilasaikakauslehden 80. vuosikerta julkaisuvuorossa. Viestinnällä piti saada vaikutusta päättäjiin ja pidettävä päättäväisenä oma jäsenistö.

Liitto on käyttänyt poliittisia ja yhteiskunnallisia kanavia vaikuttamisessaan. Näin on menestyksekkäästi toimittu muun muassa työaikakysymyksissä, sotilaseläkeasiassa, HEKE-prosessissa ja KRIHA-palkkauksessa. Vaikuttamisessa käytettiin julkisuutta ja mediaa tietäen työnantajan allergisuus negatiiviselle julkisuudelle. Pitkäjänteinen ja ennalakoiva tiedottaminen ja viestintä parantavat edunvalvonnan tuloksia.

Tutkimukset, joita Upseeriliitto on toteuttanut, ovat auttaneet tuottamaan ulkopuolistenkin hyväksymää faktatietoa. Tällaisia tutkimuksia on tehty kadettien asemasta, kriisinhallinnasta, asuntoasioista, kansainvälisistä tehtävistä, siirtoasioista ja nuorten upseerien asian ratkaisun hyväksymisestä.

Useissa tapauksissa vaikuttamisessa on käytetty hyväksi Akavan ja Jukon apua. Tällaisia kysymyksiä ovat olleet työaika ja työsuojelu, sotilaseläkeky symykset ja KIKY-lisätyöajan soveltaminen. Akavan ja Jukon tuen saamisella on suurta merkitystä. Upseerit eivät siten yksin joudu taistelemaan oikeutettujen etujensa puolesta.

Liiton tutkimuksilla, aktiivisella yhteydenpidolla jäsenistön suuntaan sekä rivijäsenten käyttämisellä suoraan tiedottamiseen on saatu hankittua oikeaa tietoa jäsenistön mielipiteestä. Näillä on ollut merkittävää vaikutusta työnantajan päätösten muodostumiseen sekä tehtyjen ratkaisujen ja toimintatapojen hyväksymiselle jäsenistön keskuudessa. Edunvalvonnassa tarvitaan jäsenistön vahva tuki ja halu kaikkiin järjestöllisiin toimiin.

Liiton erityisryhmien tavoitteiden toteuttaminen on ongelmallista ja ääritilanteessa aiheuttaa järjestöpoliittisia ongelmia. Paras lopputulos saadaan, kun asiat hoidetaan keskitetysti liiton neuvottelutoiminnan kautta. Liiton neuvottelijoiden kannattaa käyttää hyväkseen erityisryhmien osaamista ja asiantuntemusta. Neuvottelutoiminnassa juuri ammatillisuus tuottaa parhaan lopputuloksen. Liittojohdon toinen toimintamalli on myös työnantajan kannalta selkein. Neuvotteluosapuoli on selkeä.

Puolustushallinnon järjestöjen yhteistyöllä voitisiin ja voidaan aikaansaada menestystä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Näitä ovat olleet eläke-,

Päätoimittaja Martti Lehto ja toimitussihteeri Marko Varama tarkastamassa julkaisua vuonna 2001 ja 2021.

Sotilasaikakauslehti on merkittävä osa Upseeriliiton viestintää ja vaikuttamista. Toimitussihteerin kaapissa on monta metriä ja kiloa painavaa asiaa 100 vuoden ajalta. Lehtien digitointi on käynnissä ja verkkoviestintään panostetaan. Painettu sana on kuitenkin edelleen paperinsa ja musteensa arvoista – se ei häviä bittiavaruuteen ja pitää puolensa cyberuhkienkin aikana.

palke-, asunto-, siirto- ja työaikakysymysten hoitaminen. Järjestöjen yhteistyötä kannattaa toteuttaa aina, kun se on mahdollista.

Asioiden hoitamisessa ammattimaisuudella ja faktaperusteilla on vahva merkitys. Tämä on tullut selvästi muun muassa PALKE-projektin toteutuksessa, jossa korostui liiton vahva palkkausperusteiden hallinta. Vastaava vahva faktaosaaminen on näkynyt työaikakysymysten, sotaharjoituskorvauksen, meripalvelukorvauksen ja siirtokorvauksien kehittämisessä.

Toiminnaa tarvitaan sitkeyttä, joka on näkynyt muun muassa HEKE-asioiden hoidossa ja näkyy edelleen työaikakysymyksen käsittelyssä. Suurien muutosten, tasokorotusten tai parannusten saami-

nen nopeasti on hyvin haasteellista. Kehitys tapahtuu pienten askelten politiikan avulla.

Kokonaisuutena liiton asema arvostettuna työmarkkinajärjestönä on kasvanut VES-aikakauden alusta saakka. Erityisesti 2000-luvulla liitosta on tullut vahva toimija Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen edunvalvontakentässä. Upseeriliiton mielipiteitä kuunnellaan, luetaan ja ne otetaan huomioon.

100^{v.}
SOTILASAIKAKAUSLEHTI

Posti Green

1 + 1 = 3

Gripen E on maailman uudenaikaisin hävittäjä, joka on alusta alkaen suunniteltu alueemme vaativiin uhkakuvii ja olosuhteisiin. Johto- ja valvontalentokone GlobalEyen kyky valvoa maa-, meri- ja ilmatilaa samanaikaisesti takaa, että tilannekuva on aina vastustajaa edellä. Gripen E ja GlobalEye tarjoavat ainutlaatuista suorituskykyä haastavimpiin tehtäviin. Yhdessä ne muodostavat lyömättömän parin niin suorituskyvyn, kustannustehokkuuden kuin huoltovarmuuden osalta.

Gripen E & GlobalEye. Looginen yhtälö Suomelle.

Lue lisää osoitteessa www.saab.fi.
Seuraa meitä Twitterissä ja Facebookissa: @SaabFI.

SAAB